

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra politologie a evropských studií

Marie Luková

**Volby do Evropského parlamentu v České republice
v roce 2009: velká šance pro malé politické strany?**
(analýza voleb do Evropského parlamentu v České republice
v roce 2009 z pohledu teorie voleb druhého řádu)

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.

OLOMOUC 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 25. dubna 2012

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu docentovi Pavlovi Šaradínovi za cenné rady při vedení mé práce.

Obsah

ÚVOD	4
1 TEORIE VOLEB DRUHÉHO ŘÁDU	11
1.1 Pojem volby druhého řádu	11
1.1.1 Nižší volební účast.....	14
1.1.2 Ztráty parlamentních stran.....	16
1.1.3 Vliv volebního cyklu na výsledky voleb	17
1.2 Aplikace teorie voleb druhého řádu v prostředí České republiky	18
2 POSTUPNÉ POSILOVÁNÍ PRAVOMOCÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU	21
2.1 Předchůdce Evropského parlamentu	21
2.2 Evropský parlament 1980-2004	25
2.3 Evropský parlament po východním rozšíření	28
2.4 Postavení Evropského parlamentu a Lisabonská smlouva	29
3 VOLEBNÍ KAMPAŇ A VOLEBNÍ PROGRAM.....	31
3.1 Pravidla volební kampaně v České republice.....	31
3.2 Volební kampaně a programy parlamentních stran v národních volbách v roce 2006 a 2010 a evropských volbách v roce 2009 .	34
3.3 Volební kampaně a programy vybraných malých politických stran	48
3.3.1 Euroskeptické strany.....	48
3.3.2 Strany radikální	52
3.3.3 Liberální strany	55
3.3.4 Strany zaměřené na tematiku životního prostředí.....	59
4 ANALÝZA VOLEBNÍ ÚČASTI.....	64
4.1 Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009	64
4.2 Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v České republice v roce 2009	68

5 ANALÝZA VOLEBNÍCH VÝSLEDKŮ.....	71
5.1 Komparace volebních výsledků voleb do PS PČR 2006 a 2010 a Evropského parlamentu v roce 2009.....	71
PS 28.05. -29.05.2010.....	78
ZÁVĚR.....	82
SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK A GRAFŮ.....	88
PRAMENY A LITERATURA.....	90
PRAMENY.....	90
LITERATURA.....	95
ABSTRAKT.....	103
ABSTRACT.....	104
ANOTACE.....	105

Seznam použitých zkratk

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ČR – Česká republika

DS – Dělnická strana

DSZ – Demokratická strana Zelených

EDS – Evropská demokratická strana

EK – Evropská komise

EP – Evropský parlament

ES – Evropské společenství

EU – Evropská unie

KDU-ČSL – Křesťanská demokratická unie – Česká strana lidová

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

LS – Lisabonská smlouva

NS – Národní strana

ODS – Občanská demokratická strana

PS PČR – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

SNK-ED – Sdružení nezávislých kandidátů – Evropští demokraté

SPR-RSČ – Sdružení pro republiku – Republikánská strana

Československa

SSO – Strana svobodných občanů

SZ – Strana zelených

VV – Věci veřejné

ÚVOD

Volby do Evropského parlamentu se v České republice doposud konaly pouze dvakrát, a to v letech 2004 a 2009. Pokud srovnáme výsledky obou voleb z hlediska úspěšnosti politických stran, zjistíme, že v prvním případě získalo mandát šest politických uskupení, z toho čtyři parlamentní a dvě mimoparlamentní politické strany.¹ Ve druhých volbách pak mandát obhájily pouze čtyři parlamentní strany. Přes velká očekávání žádná z dalších politických stran nezískala jediný mandát. Mnohé analýzy voleb do Evropského parlamentu poukazují na to, že malé politické strany jsou často mnohem úspěšnější v evropských než v národních volbách.² Pokud však detailněji zkoumáme výsledky v České republice, předvolební průzkumy a zároveň volební kampaň, která volbám v roce 2009 předcházela, nelze se výsledku příliš divit. Dle mého názoru měly menší strany velké šance získat mandát, avšak jejich nejednota a vyhraněnost lídrů stran vzala za své. Jsem přesvědčena, že pokud by se před volbami politické stranictví netříštilo a pokud by například nekandidovalo několik stran čistě zaměřených na problematiku životního prostředí, ale jedna s kvalitnějším a propracovanějším programem, měla by větší šanci na vítězství.

Je obvyklé, že menší politická uskupení mají v evropských volbách větší šanci uspět a to hned z několika důvodů. Zaprvé vzhledem k tomu, že se voliči nebojí riskovat a volí dle svých skutečných preferencí. Občané vědí, že z ekonomického hlediska jsou mnohem důležitější národní volby než evropské a proto často ve volbách do Evropského parlamentu podpoří stranu, která je jim tematicky nejbližší. Dalším důvodem může být obecný trend, při

¹ Pojmem parlamentní politická strana v této práci rozumím politickou stranu, která je zastoupená v Poslanecké sněmovně parlamentu České republiky.

² Evropskými volbami mám na mysli volby do Evropského parlamentu (EP), volbami národními či prvořadými volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (PS PČR).

němž strany v jiných než parlamentních volbách investují méně úsilí do volebních kampaní a proto jsou síly politických stran vyrovnanější. Dále Česká republika představuje pro volby do Evropského parlamentu jediný volební obvod. Tento fakt nahrává malým stranám či takovým, které jsou silné jen v některých regionech. Výše popsané strany pak snáze dosáhnou na poslanecké mandáty.

Problematika voleb do EP v ČR nepatří mezi časté téma výzkumu. Jedním z důvodů je, že se u nás volby tohoto druhu konaly pouze dvakrát, z nichž druhé v pořadí proběhly teprve nedávno. Kompletní analýzu obecných trendů evropských voleb v České republice z dlouhodobého hlediska tedy nelze provést bez dostatečného časového odstupů. Porovnání vzhledem k platnosti teorie voleb druhého řádu však lze analyzovat bez větších obtíží. Jako další argument lze uvést fakt, že evropské volby patří svou charakteristikou mezi tzv. druhořadé volby, na rozdíl od voleb do dolní komory parlamentu, nejsou tedy tolik ve středu všeobecné pozornosti. Teorie voleb druhého řádu vznikla na základě pozorování německých politologů Karlheinz Reifa a Hermanna Schmitta prvních voleb do Evropského parlamentu v roce 1979.³ Tito autoři pravidelně analyzovali výsledky a průběh výběru poslanců po volbách do Evropského parlamentu a svou teorii doplňovali a dále rozpracovávali.

Teoretický model popisuje tzv. druhořadé volby a lze jej aplikovat na veškeré volby mimo voleb do národních parlamentů,⁴ tudíž na volby do druhé komory parlamentu, regionální volby a volby do obecních zastupitelstev. Pro tento typ voleb je charakteristický fakt, že nejsou zcela v centru zájmu široké veřejnosti. Například v českých médiích byly volby do Evropského parlamentu označeny za generální zkoušku před nadcházejícími parlamentními volbami. Toto

³ REIF, Karlheinz – SCHMITT, Hermann: *Nine national second order elections*. European Journal of Political Research. 8, 1980, č. 1, s. 3-44.

⁴ V parlamentním systému, jehož se tato analýza týká, v prezidentských systémech toto pravidlo platí pro prezidentské volby.

tvrzení také podporuje nízká volební účast v obou zatím proběhlých volbách.⁵ Voliči v těchto případech nejsou ochotni věnovat svůj čas na volbu, které přikládají menší důležitost. Z toho důvodu je také volebním kampaním propůjčen menší prostor a strany do nich vkládají menší finanční částky.

Cílem mého zkoumání je provést analýzu evropských voleb v ČR v roce 2009 v kontextu voleb do PS PČR v letech 2006, 2010 a objasnit neúspěch menších politických stran. Touto analýzou zároveň ověřuji platnost teorie voleb druhého řádu ve volbách do Evropského parlamentu v červnu 2009 v České republice.

Na základě takto stanovených cílů ověřuji následující hypotézy:

- 1. Pokud jsou evropské volby konané v době předpokládaného termínu voleb do PS PČR, je evropská problematika silně potlačena, volební kampaně jsou masivní a agresivní, vynaložené finanční částky se blíží částkám na volby prvořadé a témata volebních programů u druhořadých voleb jsou z většiny prvořadá.*
- 2. Nízká volební účast zvyšuje procento získaných hlasů malých politických stran.*
- 3. Pro volby druhého řádu je častější tzv. volba srdcem spíše než strategické hlasování.*

Pro potřeby analýzy v této práci považuji za malé politické strany všechny politické subjekty, které kandidovaly ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009 mimo čtyři úspěšné strany.⁶ Zkoumané strany jsem rozdělila do několika skupin dle ideového zařazení. První z nich tvoří tzv. euroskeptické strany, především

⁵ V roce 2004 se voleb účastnilo 28,32 % oprávněných voličů a v roce 2009 28,22 %. *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. - 12. 6. 2004.* In: volby.cz, <http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>, (3. 11. 2011). *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 5. 6. - 6. 6. 2009.* In: volby.cz, <http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>, (3. 11. 2011).

⁶ Jedná se o Občanskou demokratickou stranu (ODS), Českou stranu sociálně demokratickou (ČSSD), Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM) a Křesťansko demokratickou unii – Českou stranu lidovou (KDU-ČSL).

Suverenita, Libertas.cz a Strana svobodných občanů. Do další skupiny můžeme zařadit strany radikální, zejména *Pravý blok* a *Dělnickou stranu*. Třetí největší část budou tvořit malé strany, které lze volně označit za liberální subjekty, například *Evropská demokratická strana, Věci veřejné, Starostové a nezávislí* a všechny ostatní. Konečně poslední skupina zahrnuje strany zaměřené na tematiku životního prostředí.

Dané téma jsem si vybrala z toho důvodu, že volby do Evropského parlamentu je možné malými stranami využít k nastolení nových témat a posílení postavení strany pro volby do národního parlamentu. V politice velkých politických stran stále chybí alternativní pohled, který je řešený mnohými menšími stranami. Jedná se především o tematiku životního prostředí, lidských práv a evropskou integrační politiku. Malé politické strany vzhledem k nedostatku financí nemohou konkurovat velkým zavedeným stranám. Domnívám se, že je zapotřebí dostatečně vysvětlit šance menších politických stran ve volbách do EP a především nalézt deficity, kterých se budou moci strany do budoucna vyvarovat.

Ve své práci se snažím uchopit problematiku malých stran ve volbách do Evropského parlamentu v českém prostředí v roce 2009. Zaměřuji se na subjektivní popis situace vedoucí k porozumění zkoumaného fenoménu v kontextu, do něhož je zasazen. Dále používám empiricko-analytický přístup a techniku sběru a vyhodnocování statistických dat stejně jako analýzu relevantních dokumentů. Na začátku výzkumu jsem provedla klasifikaci a typologizaci politických stran. Během celé mé práce budu ověřovat teorii voleb druhého řádu v souvislosti s jejich aplikací na volby do Evropského parlamentu v České republice. Použité metody odpovídají cíli práce, tedy analýze šance malých stran na získání mandátu v Evropském parlamentu. Metodu komparace aplikuji na národní a evropské volby a pomocí případové studie usiluji o analýzu předvolební situace, kampaní politických stran a volebních výsledků

do PS PČR v letech 2006 a 2010 a do EP v ČR v roce 2009. Analýza volebních spotů odhaluje, jaká témata dominovala z hlediska jednotlivých stran a jakými způsoby se strany snažily získat voliče.

Diplomovou práci jsem rozdělila do pěti kapitol. V prvních dvou kapitolách se snažím zjistit, jaké faktory lze zkoumat při analýze voleb do Evropského parlamentu. Také představuji volební systém a z hlediska pravidel pro volby do PS PČR, voleb do EP a poté vytyčuji hlavní vlivy systémů na malé politické strany. Tyto dvě kapitoly by měly poskytnout teoretický základ zkoumané problematiky. Nejprve se zaměřuji na teorii voleb druhého řádu z hlediska její interpretace, vývoje a vztahu k cíli práce, tedy postavení malých politických stran. Postupným vývojem a rozšiřováním pravomocí Evropského parlamentu, především pak zakotvením principu přímých voleb do tohoto orgánu došlo k výraznému posílení EP, což analyzuji v další části mé práce týkající se historie Evropského parlamentu. Často se v souvislosti s Evropským parlamentem hovoří o tzv. demokratickém deficitu, který byl omezován postupným posilováním pravomocí. Ve své práci neusiluji o hodnocení tohoto pojmu označujícího nedostatek legitimacy, na nějž není jednoznačný pohled. Snažím se o analýzu cesty Evropské unie, která zvyšovala pravomoci EP.

Třetí kapitola nese název volební kampaň a volební program. V této části nejprve nastiňuji pravidla kampaní a poté srovnávám volební kampaně a programy stran před národními volbami s kampaněmi do evropských voleb vybraných malých politických stran rozdělených do tří skupin dle hlavního programového zaměření. V této části se pokusím analyzovat několik prvků – postoj hlavních představitelů politických stran, role médií ve volebních kampaních a zmapovat nejdůležitější události které ovlivnily předvolební situaci v České republice. Malé politické strany dělím na euroskeptické strany, strany radikální, liberální a environmentální.

V posledních dvou kapitolách věnuji pozornost analýze volební účasti a výsledků voleb a kladu si otázku, jak ovlivnila volební účast výsledky a jaké byly hlavní příčiny neúspěchu ve volbách v roce 2009.

Před zahájením vlastního výzkumu jsem velmi ocenila publikaci sestavenou pod vedením politologa Petra Druláka seznamující s metodologickými přístupy v politologii a mezinárodních vztazích.⁷ Další významnou knihou také byla *Moderní analýza politiky* autorů Petra Fialy a Klause Schuberta.⁸ Autoři těchto knih usilují o doplnění chybějící literatury k tomuto tématu v českém prostředí a zprostředkovávají zpřístupnění předmětu širší veřejnosti.

Existuje velké množství knih pojednávajících o teorii voleb druhého řádu. Ve své práci jsem však vycházela jen z některých, pro dané téma stěžejních autorů. Mezi hlavní politiky zabývajícími se teorií jako takovou patří Hermann Schmitt a Karlheinz Reif, kteří jsou zároveň zakladateli této teorie. V roce 1980 autoři společně vydali stěžejní dílo *Nine national second order elections*.⁹ Analýza je založena na základním tvrzení, že evropské volby jsou stejně jako evropská politika pro voliče i politické strany v porovnání s domácí politikou méně důležité. Tento předpoklad určuje další části teorie týkající se pozorování výsledků voleb, průběhu kampaní a volebního cyklu v národních arénách. Vše je tedy vztaženo k národní politice. Možným problémem autorů se zdá být až přílišný důraz na striktní dělení mezi prvořadými a druhořadými volbami. Například volební účast je dle teorie opět určována důležitostí voleb a nespojuje se podporou Evropského společenství/Evropské unie. Podpora evropské politiky však poměrně úzce souvisí s účastí ve volbách do EP, jak se také pokouším v předkládané práci analyzovat.

⁷ DRULÁK, Petr: *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha, Portál 2008, 256 s.

⁸ FIALA, Petr – SCHUBERT, Klaus: *Moderní analýzy politiky*. Brno, Barrister & Principal 2000, 170 s.

⁹ REIF, K. – SCHMITT, H.: *c.d.*, s. 3-44.

V českém politologickém prostředí dané téma zpřístupňuje kniha *Volby do Evropského parlamentu v České republice*, kterou vypracoval kolektiv pod vedením Pavla Šaradína.¹⁰ Předmět výzkumu je dále rozvíjen v následujících publikacích *Evropské volby v postkomunistických zemích*¹¹ a *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*.¹² Uvedená díla jsou svým rozsahem nejdůkladnější studií na toto téma, jejich zaměření však analyzuje pouze hlavní české politické strany. Hlavní výhodou této analýzy je možnost sledovat podporu těchto stran ve více druzích voleb, tedy parlamentních, evropských i krajských. V českém prostředí je znatelné značné zpoždění ve výzkumu, teorií voleb druhého řádu a evropskými volbami se více zabývají jen dílčí studie. Kniha *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010* se usiluje volební proces posledních prvořadých voleb analyzovat v co největší možné šíři.¹³ Z hlediska financování politických kampaní jsou také velmi přínosné příspěvky Anny Matuškové.¹⁴ Autorka aplikuje metody politického marketingu při přípravě a průběhu volební kampaně.

Při analýze změn postoje představitelů českých politických stran vůči evropské integraci v předvolebních obdobích jsem použila publikaci Vlastimila Havlíka.¹⁵ Kniha *Volby do Evropského parlamentu 2009*¹⁶ odpovídá na otázku postavení EP v systému institucí EU po přijetí Lisabonské smlouvy a řeší volby do EP z hlediska teorie voleb druhého řádu na příkladu vítězné ODS.

¹⁰ ŠARADÍN, Pavel a kol.: *Volby do Evropského parlamentu*. Olomouc, PERIPLUM 2005, 320 s.

¹¹ ŠARADÍN, Pavel (ed.): *Evropské volby v postkomunistických zemích*. Olomouc, Periplum 2007, 183 s.

¹² ŠARADÍN, Pavel: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2008, 161 s.

¹³ BALÍK, Stanislav: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno, CDK 2010, 288 s.

¹⁴ MATUŠKOVÁ, Anna: *Volební kampaně*. In: BALÍK, Stanislav (ed.): *Volby do poslanecké sněmovny 2010*. Brno, CDK 2010, s. 97-115.

¹⁵ HAVLÍK, Vlastimil: *České politické strany a evropská integrace. Evropeizace, evropanství, euroskepticismus?* Brno, Mezinárodní politologický ústav 2009, 200 s.

¹⁶ KLÍMA, Michal – OUTLÝ, Jan: *Volby do Evropského parlamentu 2009*. Pízeň, Aleš Čeněk s.r.o. 2010, 128 s.

1 TEORIE VOLEB DRUHÉHO ŘÁDU

1.1 Pojem volby druhého řádu

Němečtí politologové Karlheinz Reif a Hermann Schmitt zkoumali volby do Evropského parlamentu od samého počátku, tedy června roku 1979, kdy se konaly první přímé volby. Na základě jejich pozorování vznikla teorie vztažená na evropské volby, jejíž hlavní tezí je tvrzení, že národní politická aréna je z mnoha pohledů mnohem důležitější politickou arénou než volby do Evropského parlamentu a její důležitost se pak odráží v ostatních volbách, které pak nazýváme volbami druhořadými. Existence a účinky vlivu národních voleb¹⁷ na evropské jsou popsány v analýze prvních voleb do Evropského parlamentu.

Ačkoli tyto volby nemají institucionální spojitost s vládní či opoziční domácí politikou, klíčový faktor zde hraje propojení mezi evropskými volbami a národním politickým rozložením, v obou volbách totiž hrají hlavní roli národní politické strany. Voliči o druhořadých volbách smýšlejí v kontextu účinků na domácí politickou arénu a podobně také reagují politické strany, které přizpůsobují své volební kampaně a média.

Základním rysem druhořadých voleb je fakt, že v těchto volbách je v sázce méně než v národních. Od této ústřední myšlenky se odvíjí další vymezení. Voliči skutečně posuzují význam voleb podle toho, co v nich mohou ovlivnit.¹⁸ V centru pozornosti občana je především možnost spolurozhodovat o věcech na národní úrovni (daňová politika, sociální politika, stav byrokracie, hospodaření státu, zahraniční politika atd.). Jedná se tedy o nejdůležitější sféry zájmu

¹⁷ Národními volbami jsou myšleny volby do dolní komory Parlamentu (u dvoukomorového parlamentu, u jednokomorové sněmovny obecně volby do parlamentu) v parlamentním politickém systému či prezidentské volby v prezidentském systému.

¹⁸ REIF, K. – SCHMITT, H.: *c.d.*, s. 3–44.

mající dopad na ekonomické zázemí voliče. Evropské volby pak nejsou tak důležité z toho důvodu, že exekutivní moc není jejich základním východiskem.¹⁹ Dle další ze studií vedené významným britským politologem Cees Van der Eijkem ovlivňují voliče především změny v hospodářském růstu státu, inflaci a nezaměstnanosti během roku voleb. Studie dále ukazuje, že politické strany jsou závislé na ekonomických výsledcích země, proto, že nejvíce ovlivňují jejich příznivce. Účinek vyplývající z ekonomického výkonu státu více určuje podporu pro velké strany, ty totiž pravděpodobněji ovlivní ekonomickou politiku státu. Hospodářská situace navíc působí na preference voličů napříč sociálními skupinami.²⁰ A právě tak dlouho, dokud budou mít národní státy v této politice rozhodující slovo, budou i volby do Evropského parlamentu volbami sekundárními. Jinými slovy voliči jsou ovlivněni štěpnými liniemi v domácí politice spíše než v evropské aréně.

Menší důležitost přiřazovaná voliči evropským volbám se dle teorie voleb druhého řádu odráží v nižší volební účasti. Vládní strany ve výsledku ztrácejí svou podporu, přičemž ale také jejich podpora závisí na fázi volebního cyklu, ve které se tyto druhořadé volby konají. Menší strany a extrémní získávají větší procento hlasů. V druhořadých volbách lze také dle Schmitta a Reifa pozorovat vyšší procento neplatných hlasů z toho důvodu, že systém těchto voleb se liší od pravidel prvořadých voleb, na které jsou voliči zvyklí.²¹

Vedle základní funkce voleb do Evropského parlamentu týkající se naplnění tohoto orgánu zajišťuje také další úkoly. Jedním z nich je upevnění postavení politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně pro nastávající národní volby, zviditelnění

¹⁹ EIJK, Cees Van Der – FRANKLIN, Mark – MARSH, Michael: *What Voters Teach Us About Europe-Wide Elections: What Europe-Wide Elections Teach Us About Voters*. Electoral Studies, 15, 1996, č. 2, s. 150.

²⁰ EIJK, Cees Van Der – FRANKLIN, Mark – BRUG, Wouter Van Der: *The Economy and the Vote: Economic Conditions and Elections in Fifteen Countries*. Cambridge University Press 2007, s. 136.

²¹ REIF, K. – SCHMITT, H.: *c.d.*, s. 3–44.

zástupců stran a rozšiřování základny sympatizantů. V těchto volbách také často dochází k etablování nových politických stran. Náklady na předvolební kampaně v druhořadých volbách nejsou mimo jiné vzhledem k jedinému volebnímu obvodu příliš vysoké a tak mají malé či nové politické strany mnohem větší šance na úspěch.

Kromě politických stran profitujících při druhořadých volbách jsou tyto volby často výhodné také pro voliče. Občané kromě volby svého kandidáta často využívají možnosti projevit opětovnou podporu vládních stran či naopak nespokojenost s nimi. Nižší volební účast však lze vysvětlit také jinými faktory než je menší důležitost voleb. Občané často svou neúčastí dávají najevo nelegitimitu voleného orgánu. Dalším důležitým příkladem funkce těchto voleb je odhalení skutečné volby občana. Volič, vzhledem k malé důležitosti jakou volbám do EP přikládá, dává hlas straně, která mu je programově skutečně nejbližší na rozdíl od voleb prvořadých, v nichž volí větší, ale programově vzdálenější stranu z obavy z propadnutí hlasu.²²

Níže podrobněji specifikuji jednotlivé aspekty teorie voleb druhého řádu mající dopad na menší politické strany.

²² ŠARADÍN, P.: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. s. 12.

1.1.1 Nižší volební účast

Stejně jako volební výsledky určují faktory voleb, je tomu podobně u volební účasti. Dle teorie Hermanna Schmitta a Karheize Reifa bývá účast ve volbách do Evropského parlamentu obvykle velmi nízká z důvodu druhořadosti a souvisí jednak v rovině politických stran s nízkou úrovní stimulace a mobilizace voličů před volbami, tedy méně propracovanou, financovanou a agresivní předvolební kampaní. A dále z pohledu občana, jak již bylo zmíněno, voliči často nepřikládají evropským a obecně druhořadým volbám velkou důležitost vzhledem k nízkým pravomocem, které EP vykonává.

Pokud uvažujeme obecně v rovině prvořadých i druhořadých voleb, pak o výši volební účasti rozhodují především psychologické, socioekonomické a historické důvody. Jedná se o sociální vazby zájmových skupin a rodiny, které mají na jedince velký vliv. Tyto vazby využívají politické strany k ovlivňování voličů. Tlak společnosti či kolektivu a vztah k tradičním demokratickým hodnotám také vysvětluje účast mnohých voličů ve volbách. Občan cítí úctu k principům dělby moci a využívá tak možnosti volební participace.²³ Pokud poté aplikujeme tuto teorii volební účasti na předchozí zmíněné aspekty definice voleb druhého řádu, pak nám teorie voleb druhého řádu poskytuje pouze psychologické zdůvodnění, jímž je přesvědčení voličů o menší důležitosti voleb z hlediska politických stran i z pohledu voliče. Socioekonomické a historické důvody nejsou pro teorii druhořadých voleb brány v úvahu. Na základě poslední teorie týkající se závazku vůči demokratickým hodnotám lze však velmi dobře vysvětlit nedostatečnou podporu a legitimitu

²³ BLAIS, André: *To Vote or Not to Vote. The Merits and Limit sof Rational Choice Theory*. Pittsburg, University of Pittsburg 2000, s. 12-14.

Evropského parlamentu v očích voličů.²⁴ S tímto odůvodněním také může souviset nespokojenost občanů s činností Evropského parlamentu. Dle teorie Reifa a Schmitta je pro důkladnou analýzu vhodné srovnat účast u voleb do EP s účastí v národních volbách. Z pohledu členů Evropské unie tvoří v teorii trvalou výjimku Belgie, v níž je volební účast povinná a Lucembursko, kde se evropské volby konají souběžně s parlamentními a proto srovnání prvořadých a druhořadých voleb z hlediska volební participace nepřichází v úvahu. Průzkumy členských zemí provedené na základě voleb do Evropského parlamentu prokázaly výše uvedenou souvislost mezi účastí v národních a evropských volbách, v úvahu je však také třeba brát disciplinovanost voličů. V Litvě, Polsku, Rumunsku a na Slovensku pozorujeme v obou volbách v roce 2009 velmi nízkou participaci, zatímco na Kypru, v Dánsku, Itálii a na Maltě je účast tradičně vysoká.²⁵

²⁴ STOCKEMER, Daniel: *2012 Citizens' support for the European Union and participation in EUropean Parliament elections*. *European Union Politics*, 13, 2012, č. 1, s. 26-46.

²⁵ SCHMITT, Hermann: *Introduction*. *European Integration*, 31, 1980, č. 5, s. 526-527.

1.1.2 Ztráty parlamentních stran

Parlamentní strany dle předchozích pozorování ztrácí v evropských volbách svou podporu. Příčinou bývá strategie voličů, při níž již většinou nejsou podpořeny vládní strany z důvodu nespokojenosti s vedením domácí politiky, tzv. řešení účtů, jde tedy o způsob vyjádření nedůvěry občanů.

Obvykle voliči přesto, že nejsou pevně rozhodnutí, ve výsledku spíše podpoří větší stranu z důvodu většího politického dopadu, místo toho, aby hlasovali pro menší stranu, která má jejich skutečnou preferenci. Tento jev lze také popsat jako strategické hlasování či upřednostnění „hlasování rozumem“ před „hlasování srdcem“. U druhořadých voleb je však častějším jevem druhý způsob, upřímné hlasování, při němž volič hlasuje pro stranu, která je skutečně nejbliže jeho preferencím. V národních volbách nechce volič riskovat tzv. ztracený hlas, tedy skutečnost, že by strana nezískala mandát.²⁶ Z těchto důvodů malé strany v druhořadých volbách vyrovnávají procentuelní zisky vzhledem k parlamentním stranám z prvořadých voleb.

Voliči si uvědomují, že volební výsledky nemají vliv na národní vládu ani na jejich ekonomickou situaci a proto dají hlas i malé politické straně. Nejznatelnější podpora menších stran v evropských volbách nastává uprostřed volebního cyklu. V tomto období ztrácejí vládní strany voliče a ti svým způsobem usilují o zúčtování. Z těchto důvodů spíše podpoří některou z menších stran.²⁷ Tato část teorie je blíže popsána dále.

²⁶ SCHMITT, Hermann: The European Parliament election of June 2004: Still second-order? *West European Politics* 28, no. 3, 2005, s. 651-653.

²⁷ CLARK, Nick – ROHRSCHEIDER, Robert: *Second-Order Elections versus First-Order Thinking: How Voters Perceive the Representation Process in a Multi-Layered System of Governance. European Integration*. Vol. 31, No. 5, September 2009, s. 647.

1.1.3 Vliv volebního cyklu na výsledky voleb

Volební cyklus určuje popularitu vládních stran v období mezi dvěma národními volbami. Krátce po volbách do národního parlamentu je podpora vládních stran stejně vysoká, jedná se o tzv. povolební euforii.²⁸ Ta je datována od konce voleb do 13. měsíce. Uprostřed volebního období (14. až 36. měsíc po volbách) bývá podpora vládních stran nejnižší a opět stoupá krátce před dalšími prvořadými volbami. Hermann Schmitt v posledních volbách do Evropského parlamentu nepozoroval vliv cyklické podpory vládních stran. Toto tvrzení vystavěl na vysvětlení možných příčin. Jde o skutečnost, že voliči v evropských volbách nenásledují cyklický model, nepropojují tedy evropské volby s národními v tom smyslu, že by si vyřizovali účty s vládními stranami, dle Hermanna Schmitta se tedy může zdát, že evropské volby ztrácí svůj charakter druhořadých voleb.²⁹

Nick Clark a Robert Rohrschneider upozorňují na skutečnost, kterou můžeme velmi dobře sledovat v posledních evropských volbách. Jedná se o oslabování konceptu voleb druhého řádu avšak ne pouze v oblasti cyklických fází. Dle autorů se především jedná o prolínání vlivu Evropské unie jako organizace svého druhu, *sui genesis*. Voliči již evropskou volební arénu vnímají také jiným způsobem, oddělují národní politiku od evropské. Jejich hodnocení evropské politiky odráží preference ve volbách do Evropského parlamentu.³⁰

²⁸ Tomuto období se tak často říká líbánky, honeymoon.

²⁹ SCHMITT, H.: *Introduction*, s. 530.

³⁰ CLARK, Nick – ROHRSCHEIDER, Robert: *Second-Order Elections versus First-Order Thinking: How Voters Perceive the Representation Process in a Multi-Layered System of Governance*. *European Integration*, 31, 2009, č. 5, s. 660.

1.2 Aplikace teorie voleb druhého řádu v prostředí České republiky

Na základě pozorování lze volby do Evropského parlamentu v ČR v roce 2009 porovnávat s volbami do Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky v roce 2006 a dále s volbami v roce 2010. Volby do PS PČR totiž představují prvořadé volby, jsou tedy rozhodujícím volebním aktem v ČR. V obou druhých voleb se užívá proporční volební systém.

Pro volby do PS PČR platí Zákon č. 247/1995 Sb. naposledy novelizovaný v roce 2010. Při volbách do Poslanecké sněmovny se volí podle zásad poměrného zastoupení a je využita klasická D'Hondtova metoda přepočtu mandátů viz tabulka 1.³¹ Území České republiky se při těchto volbách dělí do 14 volebních krajů, v každém je tedy voleno průměrně 14 nových poslanců.³² Na mandát má strana nárok po překročení 5% uzavírací klauzule, zvýšené kvórum pak platí pro koalice, dvoučlenná musí překročit 10 %, tříčlenná 15 %, čtyř- a vícečlenná pak 20 %. Postup na kandidátce zajišťuje 5 % preferenčních hlasů. Voliči mohou upřednostnit čtyři kandidáty udělením preferenčních hlasů.³³

Evropské volby vymezuje Zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2009 Sb. Přepočítávací metoda d'Hondt má klasický formát. Česká republika je jediným volebním obvodem. Ten právě napomáhá menším politickým stranám k lepším výsledkům. Pokud získá kandidát 5 % preferenčních hlasů z celkového počtu hlasů, které strana obdržela, postoupí na takové místo na kandidátní listině,

³¹ Počet platných hlasů pro každou z politických stran, politických hnutí a koalic, které postoupily do skrutinia, se postupně dělí čísly 1, 2, 3 a dále vždy číslem o 1 vyšším. Vypočte se tolik podílů, kolik kandidátů je uvedeno na hlasovacím lístku. Za každý podíl připadne politické straně, politickému hnutí nebo koalici 1 mandát.

³² Volební kraje tvoří území krajů a území hlavního města Prahy podle stavu v den vyhlášení voleb.

³³ Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

které je určeno pořadím dle preferenčních hlasů. Volič může použít maximálně dva preferenční hlasy. Uzavírací klauzule je 5% a platí i pro koalice. Z tohoto důvodu je velmi výhodné sloučení několika menších politických stran. Kandidatura do voleb je umožněna jen politickým stranám, hnutím a koalicím.³⁴ Vzhledem k tomu, že země tvoří jediný volební obvod, volí se zde tedy všech 22 poslanců za ČR, tento systém zvyhodňuje malé strany.

Po porovnání parametrů volebních systémů do voleb do PS PČR s volbami do EP lze konstatovat, že se jedná o stejné postupy s rozdílem v počtu volebních obvodů (14 u prvořadých voleb, jeden obvod u voleb evropských) kde výhodnější systém pro malé strany tvoří volby do EP. Druhý rozdíl je v počtu preferenčních hlasů, 4 u voleb národních a pouze dva u evropských. V tomto je druhý systém jednodušší. Poslední důležitý rozdíl je v uzavírací klauzuli pro kandidující koalice, u voleb do PS se 5% kvórum násobí počtem stran v koalici (dvojkoalice 10 %, trojkoalice 15 %, 20 % pro vícekoalice), u evropských voleb tomu tak není, 5% je stejný pro politickou stranu stejně jako pro koalice. Sdružování stran před volbami je tedy velmi výhodné. Vzhledem k tomu, že se tedy jedná o velmi podobný volební systém, nebudeme u evropských voleb zřejmě také zaznamenávat jev popsany v teorii druhého řádu a to vyšší procento neplatných hlasů.

Kapitola si kladla za cíl osvětlit aspekty, které lze při analýze voleb do Evropského parlamentu z hlediska voleb druhého řádu zkoumat. Dle teze autorů Schmitta a Reifa tedy konstatujeme, že co se volební účasti týče, lze díky ní zkoumat závislost mezi výší volební účasti a podporou sledovaných stran. Nízká volební účast dle teorie zvyšuje procento získaných hlasů malých politických stran.

³⁴ *Zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů a ŠARADÍN, P.: Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice. s. 27.*

Dále je pro volby druhého řádu častější tzv. volba srdcem spíše než strategické hlasování, při němž voliči spíše podpoří stranu s největšími preferencemi pro sestavení vlády. Pro druhořadé volby je pak typické, že voliči ustupují od strategického hlasování. Menší politické strany bývají vzhledem k tomuto faktu ve výsledku v evropských volbách úspěšnější. Fáze volebního cyklu v prvořadých volbách je dalším prvkem ovlivňujícím výsledek druhořadých voleb. Pokud se druhořadé volby konají do jednoho roku po volbách do Poslanecké sněmovny, vládní strany obvykle neztrácejí svou podporu. U evropských voleb probíhajících uprostřed cyklu mají neparlamentní strany větší šanci k získání podpory voličů. Tato podpora však opět klesá s narůstající podporou vládních stran na konci volebního cyklu.

Volby do EP lze velmi dobře srovnávat s volbami do PS PČR z toho důvodu, že je volební systém obou až na několik prvků stejný. Tyto rozdílné elementy v případě systému voleb do EP jsou prospěšné pro menší politické strany, protože území státu tvoří jen jeden volební obvod. Koalice více stran snáze dosáhnou na mandát vzhledem k neměnnosti 5% uzavírací klauzule.

Tabulka 1: Srovnání pravidel pro volby do PS PČR a EP v ČR

Druh voleb	Metoda přepočtu mandátů	Počet obvodů	Počet volených poslanců	Počet preferenčních hlasů	Kvórum
PS PČR	d'Hondt klasický	14	200	4	5% pro stany, 10% dvojkoalice, 15% trojkoalice, 20% vícekoalice
EP	d'Hondt klasický	1	22	2	5% pro strany

Zdroj: Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů a Zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, zpracovala autorka.

2 POSTUPNÉ POSILOVÁNÍ PRAVOMOCÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

2.1 Předchůdce Evropského parlamentu

Společné shromáždění, které vzniklo již smlouvou o Evropském společenství uhlí a oceli, lze považovat za předchůdce dnešního Evropského parlamentu. Tento orgán od počátku sloužil jako reprezentant zájmů občanů jednotlivých členských zemí. Členové Shromáždění byli delegováni z řad poslanců národních parlamentů, stali se tzv. držiteli dvojitého mandátu. Právě tento moment byl velice problematický. Vyslaní poslanci měli před sebou rozhodnutí, kterému mandátu se budou usilovněji věnovat. Ze svého středu poslanci jmenovali svého předsedu a předsednictvo a návrhy usnesení přijímali dvoutřetinovou většinou všech svých členů. Dle článku 21 Smlouvy o založení evropského společenství uhlí a oceli mělo Shromáždění zajistit podmínky pro všeobecné přímé volby dle jednotné procedury platné pro všechny členské země.³⁵

Vzhledem k tomu, že shromáždění hrálo pouze vedlejší roli, angažovali se poslanci spíše na domácí půdě. Ve vytváření legislativy na evropské úrovni působilo Shromáždění jen poradním hlasem, jeho stanoviska nebyla závazná. Z hlediska politického tedy neměla vliv na obsah předkládaných návrhů.

Hlavním cílem výše popsaného orgánu byla kontrola Evropské komise. Grémium mohlo Komisi vyjádřit nedůvěru, nemělo však pravomoci jmenovat novou. Zřejmě z tohoto důvodu nikdy nedošlo k hlasování o nedůvěře. Aktivitou orgánu Shromáždění bylo předkládání výroční zprávy.

Římské smlouvy z roku 1957 navýšily počet členů z původních 78 na 142 poslanců. Shromáždění zasedalo jednou

³⁵ *Treaty constituting the European Coal and Steel Community and connected documents* Článek 20-25, Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1952, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>.

ročně, poslanci se scházeli, aniž by museli být svoláni vždy třetí úterý v měsíci říjnu. Shromáždění se mohlo sejít k mimořádnému zasedání na žádost většiny svých členů anebo na žádost Rady či Komise. Pokud nebylo smlouvou stanoveno jinak, usnášelo se Shromáždění nadpoloviční většinou odevzdaných hlasů. Hlavním úkolem mimo každoroční zprávy bylo vyjádření nedůvěry Evropské komisi.³⁶

K etablování Shromáždění docházelo postupně. Nejprve v roce 1962 došlo k neformálnímu přejmenování na Parlament.³⁷ Přistoupením Velké Británie, Dánska a Irska se počet členů dále rozšířil na 198 poslanců. Následovaly dvě revize smluv v letech 1970 a 1975, které zahrnuly Parlament mezi orgány mající vliv na rozpočet. Shromáždění mohlo provádět změny předběžných návrhů Evropské komise a Rady u nepovinných výdajů a schvalovalo celkový rozpočet. Při zamyšlení zjistíme, že ostatní orgány byly při zahajování nových politik závislých na rozpočtu vázány na souhlas Parlamentu. Tento důležitý okamžik znamenal další postup směrem k rozvoji Parlamentu v rámci institucionální struktury Evropských společenství.

Politický Parlament představoval a stále více představuje důležitou arénu pro nastolení politiky. Od 70. let pozorujeme díky zavedení procedury spolupráce vzestup politiky životního prostředí. Tato oblast tvořila až třetinu všech rozhodnutí parlamentu. Důvodem je větší zastoupení menších politických stran a nestabilní většina v parlamentu, a dále trend zelené politiky a s ní související lobbying.³⁸

³⁶ *Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (ve znění Římských smluv)*, článek 137-144, Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1958.

³⁷ K oficiálnímu přejmenování Shromáždění na Evropský parlament došlo přijetím jednotného evropského aktu v roce 1986. *Jednotný evropský akt*. Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1986.

³⁸ JORDAN, Andrew – SCHOUT, Adriaan: *The Coordination of the European Union Exploring the Capacities of Networked Governance*. Oxford, Oxford University Press 2006, s. 251.

V roce 1974 představitelé členských zemí Evropského společenství rozhodli o konání prvních přímých voleb do Evropského parlamentu. Důvodem tohoto rozhodnutí bylo očekávání zvýšeného zájmu o evropská témata v rámci předvolebních kampaní, soustředění mandátu pouze na evropskou úroveň. Při zdvojnásobení počtu poslanců na 410 (přehledně je vývoj počtu členů Shromáždění/Evropského parlamentu obsažen v tabulce 2) se předpokládal efekt posílení vlivu a zvýšení demokratické legitimacy Parlamentu, jinak řečeno – občané měli mít větší vliv na fungování Evropského parlamentu.³⁹

³⁹ HOKOVSKÝ, Radko: *Volby do Evropského parlamentu: co mohou změnit?* Praha, Evropské hodnoty o.s. 2008, s. 11-13.

Tabulka 2: Vývoj počtu členů Shromáždění/Evropského parlamentu dle členských států od prvních přímých voleb 1979 do června 2009

	06 1979	01 1981	01 1986	06 1994	01 1995	05 2004 ⁴⁰	06 2004	01 2007	06 2009
Belgie	24	24	24	25	25	25	24	24	22
Dánsko	16	16	16	16	16	16	14	14	13
Německo	81	81	81	99	99	99	99	99	99
Irsko	15	15	15	15	15	15	13	13	12
Francie	81	81	81	87	87	87	78	78	72
Itálie	81	81	81	87	87	87	78	78	72
Lucembursko	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Nizozemí	25	25	25	31	31	31	27	27	25
Velká Británie	81	81	81	87	87	87	78	78	72
Řecko	-	24	24	25	25	25	24	24	22
Španělsko	-	-	60	64	64	64	54	54	50
Portugalsko	-	-	24	25	25	25	24	24	22
Švédsko	-	-	-	-	22	22	19	19	18
Rakousko	-	-	-	-	21	21	18	18	17
Finsko	-	-	-	-	16	16	14	14	13
ČR	-	-	-	-	-	24	24	24	22
Estonsko	-	-	-	-	-	6	6	6	6
Kypr	-	-	-	-	-	6	6	6	6
Litva	-	-	-	-	-	13	13	13	12
Lotyšsko	-	-	-	-	-	9	9	9	8
Maďarsko	-	-	-	-	-	24	24	24	22
Malta	-	-	-	-	-	5	5	5	5
Polsko	-	-	-	-	-	54	54	54	50
Slovinsko	-	-	-	-	-	7	7	7	7
Slovensko	-	-	-	-	-	14	14	14	13
Bulharsko	-	--	-	-	-	-	-	18	17
Rumunsko	-	-	-	-	-	-	-	35	33
Celkem	410	434	518	567	626	788	732	785	736

Zdroj: *Number of Members per Member State*. In: europa.eu, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/0005bfbc6b/Number-of-Members-per-Member-State.html> (1. 2. 2012) a *Parliament all set for enlargement*. In: europa.eu, <http://www.europarl.europa.eu/highlights/en/302.html> (1. 2. 2012), zpracovala autorka.

⁴⁰ V období od vstupu nových deseti členů do Evropské unie (1. 5. 2004) do voleb v červnu 2004 byli do Evropského parlamentu delegováni poslanci z přistoupivších zemí. Z toho důvodu měl Evropský parlament dočasně 788 členů. Po volbách došlo ke snížení počtu mandátů pro některé členské země.

2.2 Evropský parlament 1980-2004

Naplnění kritéria „nezávislosti“ na domácí politice skutečně do jisté míry došlo zavedením přímé volby poslanců do Evropského parlamentu, i když se ani po roce 1979 nedá hovořit o tom, že by volby do EP probíhaly zcela autonomně na domácí politické aréně. Naopak, i nadále dominovala volební kampani pro volby do EP témata mající svůj původ v oblasti národní politiky. Záležitosti, které se týkaly evropské integrace, sehrávaly během voleb, pokud vůbec nějakou, pak marginální úlohu. Pro politické strany a jejich voliče byla rozhodující domácí politická témata. „Otevření“ evropské volební arény koncem 70. let 20. století přineslo nový, ač tehdy prozatím nevyplněný prostor pro diskuzi (ať už stranickou, nebo veřejnou) týkající se podoby evropské integrace, jejímž výstupem byla mimo jiné konkretizace názorů rozličných aktérů na evropský integrační proces. Formování postojů k evropské integraci přitom lze považovat za jednu z komponent komplexního procesu evropeizace politických stran.⁴¹

Očekávání týkající se posílení vlivu Evropského parlamentu tedy byla správná. Tento orgán začal hrát skutečně větší a vlivnější úlohu. Jedná se o vzájemné působení dvou faktorů. Na jedné straně je to aktivnější a zodpovědnější přístup poslanců v EP, na druhé straně pak fakt, že přímá volba je doprovázená určitým propůjčením dalších pravomocí tomuto tělesu. Následující povahu pak určují reformy smluv, především pak Jednotný evropský akt, Maastrichtská smlouva, Amsterodamská smlouva a Smlouva z Nice.⁴²

Procedura souhlasu byla zavedena v roce 1986 Jednotným evropským aktem. Při využití tohoto postupu Rada EU požádá Evropský parlament, aby vyjádřil, zda daný návrh přijímá či odmítá. Jestliže Evropský parlament nedá souhlas, nelze

⁴¹ HAVLÍK, V.: *c.d.*, s. 15.

⁴² HOKOVSKÝ, R.: *c.d.*, s. 12-13.

navrhovaný akt přijmout. Tato procedura se používá především u jednání o přistoupení nových členských států, dalších dohod se třetími zeměmi a jmenování předsedy Evropské komise.⁴³ Jednotný evropský akt také zavedl proceduru spolupráce a tím velmi posílil Evropský parlament, protože tímto získal možnost ovlivňovat přijímání právních předpisů.⁴⁴

Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva) v roce 1993 navazuje na předchozí smlouvu a usiluje o posílení role Evropského parlamentu. Působnost procedury spolupráce a souhlasu byla rozšířena na více oblastí. Smlouva také vytváří nový postup spolurozhodování, který umožňuje Evropskému parlamentu při přijímání aktů kooperovat společně s Radou. Tento postup obnáší posílení kontaktů mezi Parlamentem a Radou za účelem dosažení shody. Smlouva mimo jiné také zapojuje Parlament do procesu schvalování složení Komise.⁴⁵ Politickým stranám je přiznána role, jakou hrají v evropské integraci. Politické strany na evropské úrovni jsou dle Smlouvy významným faktorem integrace uvnitř Unie. Přispívají k vytváření evropského povědomí a k vyjadřování politické vůle občanů Unie. Podílejí se na vytváření evropského povědomí a zprostředkovávají politickou vůli Evropanů. Dále je přiznáno petiční právo či právo každého občana Evropské unie volit do Evropského parlamentu. Evropský parlament jmenuje veřejného ochránce práv oprávněného přijímat stížnosti od kteréhokoli občana Unie nebo od kterékoli fyzické osoby s bydlištěm nebo právnické osoby se statutárním sídlem v členském státě, které se týkají případů nesprávného úředního postupu orgánů a institucí Společenství, s výjimkou Soudního dvora a Soudu prvního stupně při výkonu jejich soudních pravomocí. Funkční období Komise se prodlužuje ze čtyř

⁴³ *How EU decision are made.* In: europa.eu, http://europa.eu/about-eu/basic-information/decision-making/procedures/index_en.htm, (17. 12. 2011).

⁴⁴ *Jednotný evropský akt.* čl. 149.

⁴⁵ *Smlouvy a evropský parlament.* In: europa.eu, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00b82c7869/Smlouvy-a-Evropsk%C3%BD-parlament.html> (3. 2. 2012).

na pět let za účelem sjednocení délky funkčního období s Evropským parlamentem.⁴⁶

Úsilím tvůrců Amsterodamské smlouvy bylo doplnit Maastrichtskou smlouvu a přizpůsobit instituce v perspektivě východního rozšiřování. Výsledkem však byly jen drobnější změny a odložení řešení daného problému na pozdější období. Na základě této Smlouvy z roku 1997 se procedura spolupráce používá již minimálně, zejména v oblasti hospodářské a měnové unie. Jediná důležitá institucionální změna, která přináší zvýšení pravomoci Evropského parlamentu (a zároveň omezení role Rady ministrů v procesu rozhodování) spočívá v rozšíření oblasti spolurozhodování. Smlouva o Evropské unii se v článku 138 přijetím Amsterodamské smlouvy mění v ustanovení ukládající Evropskému parlamentu vypracování návrhu na všeobecné přímé volby konané jednotně ve všech členských státech nebo podle zásad společných všem členským státům. Nová Smlouva dále stanovila, že počet poslanců nepřesáhne 700.⁴⁷

Smlouva z Nice změnila způsob rozhodování v Evropské unii: v mnoha oblastech se začalo hlasovat kvalifikovanou většinou (místo principu jednomyslnosti). Tato smlouva dále stanovuje, že počet členů Evropského parlamentu nepřekročí sedm set třicet dva a přerozdělila hlasy mezi jednotlivými státy v Radě Evropské unie a Evropském parlamentu.⁴⁸

⁴⁶ *Smlouva o Evropské unii ve znění Smlouvy o Evropského hospodářském společenství*, čl. 138, Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1993.

⁴⁷ *Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European union, the Treaties establishing the European Communities and Certain Related Acts*. čl. 138 Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1997.

⁴⁸ *Treaty of Nice amending the Treaty on European union, the Treaties establishing the European Communities and Certain related acts*. Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 2001.

2.3 Evropský parlament po východním rozšíření

Po roce 2004 představuje Parlament spolu s Radou důležitý tandem při přijímání legislativních aktů a to třemi procedurami - konzultace, spolupráce a spolurozhodování. Série odborných statí týkající se kvantitativní legislativy přijaté v Evropě dokazuje, že asi polovina významné legislativy v oblasti zemědělství a strukturální pomoci je přijímána v Bruselu spíše než v Berlíně nebo Lisabonu či v jiném národním státě. Národní legislativy jen ratifikují, nebo spíše adoptují již hotové evropské směrnice, aby je jejich národní správní aparát přijal a dále realizoval. Tato rostoucí politická autorita evropské úrovně velmi ovlivnila povahu Evropského Parlamentu, což by aktéra druhořadých voleb. Popsaný jev je výsledkem série postupně přijatých evropských smluv a množství mezivládních dohod, v nichž byl Evropský parlament konzistentně posilován.⁴⁹

Občané nových členských států od Evropské unie očekávali, že se výzvám souvisejícím se světovou finanční a hospodářskou krizí, klimatickými změnami, energetickou závislostí či s hrozbami mezinárodního terorismu postaví rozhodně a jednotně. Zároveň ale voliči Evropské unii kvůli komplikovanosti jejího institucionálního systému nerozumí a postrádají pocit, že by mohli její rozhodnutí a celkové směřování ovlivnit. Lidé často nabývají dojmu, že jsou rozhodnutí o jejich budoucnosti přijímána nikoli jimi zvolenými představiteli v Evropském parlamentu či Rady ministrů, ale technokraticky, netransparentně a bez dostatečné demokratické kontroly.⁵⁰

⁴⁹ SCHMITT, Hermann: *The European Parliament Elections of June 2004: Still second-order?* West European Politics, 28, 2005, č. 3, s. 651-653.

⁵⁰ HOKOVSKÝ, R.: *c.d.*, s. 5.

2.4 Postavení Evropského parlamentu a Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva rozšiřuje legislativní postup spolurozhodování na větší počet případů. Zákonodárné pravomoci Evropského parlamentu jsou posíleny takovým způsobem, že nyní bude Parlament rozhodovat o valné většině legislativy EU. Více než 40 nových oblastí bude nyní spadat pod postup spolurozhodování Parlamentu a Rady ministrů, včetně zemědělství, energetické politiky, imigrace a fondů EU.⁵¹ Poslanci Evropského parlamentu budou vůbec poprvé rozhodovat o výdajích v oblasti zemědělství, o nichž až doposud rozhodovala téměř výlučně ministerstva zemědělství jednotlivých členských států. Výdaje na tuto oblast představují téměř 40 % rozpočtu EU. Poslanci Evropského parlamentu budou mít rovněž rovnocenný hlas s ministry v otázce, jakým způsobem jsou vytvářeny a vynakládány strukturální fondy EU. K dalším klíčovými oblastem, v nichž díky této smlouvě dojde nově k posílení pravomoci EP, patří mezinárodní obchod a rybářská politika.⁵²

Parlament získá také poslední slovo při rozhodování o rozpočtu EU. Dále se také navyšuje vliv EP v rozpočtové pravomoci takovým způsobem, že již nejsou rozlišovány výdaje na nepovinné a povinné (na které Parlament neměl do této doby vliv). Lisabonská smlouva modifikuje složení Evropského parlamentu na 751 poslanců (včetně předsedy), kteří jsou dosazováni poměrným sestupným způsobem. Minimální počet mandátů na jeden členský stát je 6, maximální 96 mandátů.⁵³

⁵¹ *Smlouva o Evropské unii ve znění Lisabonské smlouvy*. čl. 14, Praha, Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky 2008.

⁵² BUZEK, Jerzy: *Prohlášení předsedy EP Jerzyho Buzka ke vstupu Lisabonské smlouvy v platnost*. In: europa.eu, http://www.europarl.europa.eu/pdf/lisbon_treaty/statement_ep_president_CS.pdf, (3. 2. 2012).

⁵³ *Smlouva o Evropské unii ve znění Lisabonské smlouvy*. čl. 14, Praha, Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky 2008.

Pokud hovoříme o pravomocích Evropského parlamentu, lze tedy jednoznačně říci, že fakticky je jeho role na základě pravomocí velmi významná. Dlouhodobým problémem je však nízká volební účast, která politickou váhu EP oslabuje.⁵⁴ Na základě tohoto faktu může dojít k prohlubování demokratického deficitu Evropské unie, protože se nízkou volební účastí snižuje schopnost reprezentovat občany EU.⁵⁵

Evropský parlament se od svých skromných začátků vyvinul k velmi vlivnému aktérovi, který je rovnoprávný vzhledem k Evropské komisi a Radě. Jeho role připomíná roli národních parlamentů. Parlament schvaluje rozpočet a také má významné kontrolní pravomoci. Dále je zde stále sebevědomější vnímání politických funkcí, které jsou Parlamentu připisovány. Historicky na základě smluv a ustanovení přímých voleb získával Evropský parlament stále větší vliv v Evropské unii. Na druhou stranu však od roku 1979 účast ve volbách neustále klesá.

⁵⁴ HOKOVSKÝ, R.: *c.d.*, s. 23.

⁵⁵ CLARK, N. – ROHRSCHEIDER, R.: *c.d.*, s. 645.

3 VOLEBNÍ KAMPAŇ A VOLEBNÍ PROGRAM

3.1 Pravidla volební kampaně v České republice

„Jak zvítězit ve volbách“ je základní otázkou, kterou si kladou politici ve všech demokratických zemích. Významní britští teoretikové volebního chování, David Denver a Gordon Hand, hovoří o čtyřech základních cílech volebních kampaní. Záměrem organizovaných předvolebních akcí je zaprvé informovat voliče např. o konání voleb, o kandidátech a programech strany. Druhým cílem je přesvědčit voliče, aby danou stranu svým hlasem podpořil. Toto úsilí zahrnuje používání volebních letáků, osobní kontakt s voličem pomocí mítinků strany, reklamy v médiích a na internetu, popřípadě vysílání volebních spotů v televizi či rádiu. Zatřetí mají volební kampaně také posílit stávající podporu (tzv. reinforcing) a začtvrté mobilizovat voliče (zajistit účast ve volbách).⁵⁶

Volební kampaně v ČR upravují volební zákony.⁵⁷ Pro volby do Poslanecké sněmovny i Evropského parlamentu je většina ustanovení identická. Jedná se například o reguli, na jejímž základě může starosta obce vyhradit plochu pro vylepení volebních plakátů, a to 16 dnů přede dnem voleb. Možnost jejího využívání musí odpovídat zásadě rovnosti kandidujících politických stran a koalic. Politická kampaň v obou druzích voleb začíná 16 dní před termínem voleb a končí 48 hodin před volbami. Vše musí probíhat čestně a poctivě, zejména nesmí být o kandidátech a politických stranách nebo koalicích, na jejichž kandidátních listinách jsou uvedeni, zveřejňovány nepravdivé údaje. Pro volby do PS a Evropského

⁵⁶ BRADOVÁ, Eva: *Od lokálních mítinků k politickému marketingu. Teorie a vývoj politické komunikace a volebních kampaní*. Brno, Masarykova univerzita - Mezinárodní politologický ústav 2005, s. 20-21.

⁵⁷ Zkoumané volby upravuje *Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů* a *Zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů*.

parlamentu je kandidujícím politickým stranám a koalicím vyhrazeno v Českém rozhlasu 14 hodin a v České televizi rovněž 14 hodin v rámci jejich vysílacích okruhů. Tento poskytnutý vysílací čas je bezplatný a se rozdělí kandidujícím politickým stranám a koalicím rovným dílem.⁵⁸ Vysílací prostor je stranám vyhrazen zdarma, čímž se podstatně snižují náklady na kampaň. Televize a rozhlas také často představují jednu z mála možností, které malé politické strany využijí. Pomocí obrazovky se politika velmi snadno stává součástí domácnosti voliče a tím ho také silně ovlivňuje.⁵⁹ Problémem je však vysílání předvolebních spotů mimo hlavní sledovaný čas České televize (v časných odpoledních hodinách). Počet oslovených diváků tímto bývá nižší a z toho také vyplývá snížený účinek předvolebních spotů.

Ve dnech voleb je již zakázána volební agitace pro politické strany, koalice a kandidáty. Zveřejňovat výsledky předvolebních průzkumů veřejného mínění již není dovoleno v době počínající třetím dnem přede dnem voleb a končící ukončením hlasování. V době voleb je zakázán jakýkoliv volební průzkum v objektu, v němž je umístěna volební místnost. Členové volebních komisí a pracovníci jejich odborných útvarů nesmějí poskytovat informace o průběhu a dílčích výsledcích voleb, a to až do podepsání zápisu o výsledku hlasování. V průběhu voleb až do uzavření volebních místností je zakázáno uveřejňovat výsledky volebních průzkumů. Po uplynutí doby stanovené pro ukončení hlasování v druhý den voleb do EP se volební místnost uzavře. Dále okrsková volební komise opustí volební místnost až do okamžiku, kdy se uzavře poslední volební místnost na území Evropské unie. Po návratu do volební místnosti

⁵⁸ *Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů a Zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů.*

⁵⁹ KOPEČEK, Lubomír: *Jak vyhrát volby aneb co je politický marketing v českých (nejenom) poměrech.* In: JABLOŇSKI, Andrzej: *Politický marketing, úvod do teorie a praxe.* Brno, Barrister & Principal s.r.o. 2006, s. 188.

započne okrsková volební komise se sčítáním hlasů.⁶⁰ Takto zní česká úprava voleb do Evropského parlamentu. Jiné členské země však se sčítáním výsledků voleb v roce 2009 započaly již dříve, příkladem je Nizozemí. Evropská komise proto požádala nizozemské úřady, aby vysvětlily, proč zveřejnily předběžné výsledky voleb do Evropského parlamentu dříve než v neděli 7. června, kdy měly být současně zveřejněny výsledky pro všech 27 států Unie. Nizozemci jednali stejně již při minulých volbách, kdy unikli trestnímu řízení. Podle nizozemské vlády totiž legislativa EU upravuje pouze zveřejnění oficiálních výsledků, nikoliv výsledků předběžných. Vláda se navíc odvolává na nizozemské zákony, které požadují zveřejnění částečných výsledků voleb, hned když jsou k dispozici.⁶¹ Zpráva Evropské komise o volbě členů Evropského parlamentu a o účasti občanů Evropské unie ve volbách do Evropského parlamentu v členském státě bydliště obsahuje výzvu k zajištění toho, aby předčasné zveřejnění výsledků v jednom členském státě nijak neovlivnilo hlasování v jiných členských státech, ve kterých volby ještě probíhají. Tímto způsobem je třeba zaručit svobodné volby, jež představují základní demokratickou zásadu, která musí být ve volbách do Evropského parlamentu dodržována.⁶²

⁶⁰ Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů a Zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů.

⁶¹ Komise kritizuje Nizozemí za zveřejnění výsledků voleb. In: euroskep.cz <http://www.euroskep.cz/8629/12359/clanek/komise-kritizuje-nizozemi-za-zverejneni-vysledku-voleb/>, (2. 3. 2012).

⁶² Zpráva o volbě členů Evropského parlamentu (akt z roku 1976 ve znění rozhodnutí 2002/772/ES, Euratom) a o účasti občanů Evropské unie ve volbách do Evropského parlamentu v členském státě bydliště (směrnice 93/109/ES). Brusel, Evropská komise 27. 10. 2010, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0605:cs:HTML> (3. 2. 2012).

3.2 Volební kampaně a programy parlamentních stran v národních volbách v roce 2006 a 2010 a evropských volbách v roce 2009

Kontext zkoumané problematiky má svůj počátek v roce 2005 a souvisí s rezignací premiéra Stanislava Grosse na svou funkci. Novým předsedou vlády se následně stal Jiří Paroubek, dosavadní ministr pro místní rozvoj. Ten stanul v čele koalice své ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU, tedy sestavené v původním formátu. S příchodem Jiřího Paroubka došlo k zásadní změně v politické rétorice a způsobu vedení strany. Dominance tohoto lídra vyvrcholila v předvolební kampani před volbami v roce 2006. Politický styl bylo možné charakterizovat upřením pozornosti na lídra strany, vyhraněním se vůči ODS a sblížením s KSČM ve smyslu podpory vládních návrhů v Poslanecké sněmovně. Na základě těchto skutečností jsme byli svědky nejvyhrocenější volební kampaně a implementace tzv. negativní kampaně, tedy vyhraněnosti Jiřího Paroubka vůči ODS, což vyvolalo reakci vůči ČSSD. Ústředním tématem byla možná povolební spolupráce ČSSD s KSČM. Masivní volební kampaň dvou nejsilnějších politických stran se odrazila na nebývale vysokém počtu hlasů pro obě strany. ODS získala celkem 35,4 % hlasů, ČSSD obdržela 32,3 % hlasů, dále v pořadí se umístila Komunistická strana, KDU-ČSL a Strana zelených (viz tabulka 3, celkové výsledky voleb jsou zobrazeny v tabulce 12). Patový výsledek 100 mandátů ODS, KDU-ČSL a SZ ku 100 mandátům pro ČSSD a KSČM měl podíl na tom, že koaliční vláda složená z ODS, KDU-ČSL a Strany zelených získala důvěru až na počátku roku 2007.⁶³

⁶³ VODIČKA, Karel – CABADA, Ladislav: *Politický systém České republiky*. Praha, Portál 2007, s. 216.

Tabulka 3: Výsledky voleb do PS PČR v roce 2006

Politická strana	Výsledek voleb
ODS	35,38 %
ČSSD	32,32 %
KSCM	12,81 %
KDU-ČSL	7,22 %
SZ	6,29 %

Zdroj: www.volby.cz.

Volby do Evropského parlamentu v ČR v červnu 2009 se konaly v době úřednické vlády premiéra Jana Fischera. Během předsednictví České republiky v Evropské unii, 24. března 2009, totiž opozice s podporou dvou poslanců ODS a dvou poslankyň SZ vyjádřila nedůvěru vládě občanských demokratů, KDU-ČSL a Strany zelených v čele s Mirkem Topolánkem. Právě tato událost se poté objevovala v mnoha předvolebních debatách, v nichž bývalé vládní strany kritizovaly opozici za neuvážený krok vedoucí k nedůvěře Evropy v českou politiku a naopak opoziční strany tento krok obhajovaly.

Cílená kampaň politických stran v případě voleb do Evropského parlamentu zůstávala ve stínu blížících se voleb do Poslanecké sněmovny. Vnitropolitická témata převládala nad evropskými. Žádné se však nestalo společným, universálním. Každý subjekt si vybral vlastní. Zdánlivě společným evropským tématem se mohla stát Lisabonská smlouva EU. Obě největší strany, ČSSD a ODS, ale s ohledem na minimální atraktivitu smlouvy pro voliče, stály o to, aby prošla ratifikačním procesem včas před volbami. Snad jedině menší euroskeptické formace měly chuť se profilovat na její kritice. Prakticky opomíjeným tématem se stal výběr příští Evropské komise, včetně komisaře zastupujícího Českou republiku.

Předvolební speciály České televize byly důkladné, vyčerpávající, avšak působily příliš formálně. Předvolební spoty byly

Českou televizí zařazeny mimo hlavní sledovaný čas.⁶⁴ Důležitou úlohu hrály sociální otázky (veřejné služby, zdravotnictví, důchody, platy...) provázané s bojem proti dopadům ekonomické krize. K nim byla přiřazena kritika jednotlivých kroků vlády Mirka Topolánka, především tzv. justiční mafie, kauzy spojené s bývalým ministrem Jiřím Čunkem a americkým radarem v Brdech.⁶⁵ Téměř okamžitě po volbách do Evropského parlamentu řešila média blížící se volby do Poslanecké sněmovny PČR a výsledky evropských voleb již dále nerozebírala.⁶⁶

Volební kampaň přinesla další polarizaci společenské atmosféry a zostření konfliktu levice s pravicí. Jedná se do značné míry o následek opozičního kritizování vlády Mirka Topolánka a jejího konečného svržení, stejně jako o předzvěst rozjízďející se kampaně před volbami do Poslanecké sněmovny.

Mirek Topolánek těžil v jednom volebním spotu z mnohých setkání se světovými lídry.⁶⁷ Předseda ODS tvrdil, že Češi prokázali během předsednictví schopnost řídit Evropskou unii. Na druhou stranu však tento spot skutečně reprezentoval evropská témata, jako je svoboda, bezpečí a prosperita. Podobně Jan Zahradil optimisticky hodnotil postavení ČR v EU, představoval ODS jako schopnou stranu, která pomohla vylepšit čerpání evropských dotací pro Českou republiku, zabránila zvyšování spotřební daně z alkoholu a

⁶⁴ V České televizi ve všední den od 13:30 do 14:30, o zbývajících květnových sobotách pak od 12:35 do 13:45. Český rozhlas bude spoty vysílat každý den od 20. května do 2. června. Na stanici Radiožurnál od 18:45 do 19:00 a od 21:45 do 22:00 a na stanici Praha v jediném bloku od 17:29 do 18:00. *Začínají se vysílat volební spoty.* In: ceskatelevize.cz, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media-a-technologie/55264-zacinaji-se-vysilat-volebni-spoty/>, (2. 12. 2011).

⁶⁵ JELÍNEK, Lukáš: *Kampaň před evropskými volbami - chaos, agrese a programové tškání.* In: nasipolitici.cz, <http://www.nasipolitici.cz/cs/komentare-tydne/638-lukas-jelinek-kampan-pred-evropskymi-volbami-chaos-agrese-a-programove-tekani>, (5. 2. 1012).

⁶⁶ DVORÁKOVÁ, Vladimíra: *Zaostřeno na téma měsíce.* Evropské noviny. 6, č. 6, 2009, s. 3.

⁶⁷ Například s předsedou Evropské komise José Manuelem Barrosou, německou předsedkyní vlády Angelou Merkelovou, ruským premiérem Vladimírem Putinem, ukrajinskou premiérkou Julii Tymošenkovou a dalšími.

upravila chemickou legislativu tak, aby neohrozila český průmysl.⁶⁸ Kampaň ODS například přijel podpořit šéf britských konzervativců David Cameron. Na to reagoval vůdce opozice Jiří Paroubek setkáním a podporou bývalého ministerského předsedy Německa, Gerharda Schrödera. ODS vsadila na strašení sociální demokracií (heslo kampaně bylo „řešení místo strašení“). Čímž se také opětovně pokoušela o vedení negativní kampaně. Typické byly pozitivní fotografie Mirka Topolánka či Jana Zahradila s pozitivními hesly vedle fotografií mračícího se Jiřího Paroubka. ODS sociální demokracii připomněla svržení vlády během předsednictví EU, koketování s komunisty a další sliby netýkající se bezprostředně evropských voleb. Mirek Topolánek ve svém předvolebním spotu hovořil o volbách do Evropského parlamentu konajících se v době pádu vlády a hospodářské krize. Sjednocujícím heslem bylo řešení - finanční krize, vymezení se vůči populismu ČSSD, zachování pracovních míst, spravedlivý sociální systém, energetická bezpečnost nebo postavení ČR v Evropě.⁶⁹ ODS, jejíž voliči nejvíce podporují Evropskou unii,⁷⁰ si bez ohledu na nedávný odchod svého zakladatele držela mírně euroskeptickou pozici a taktizovala okolo schválení Lisabonské smlouvy v Senátu. Nakonec po jejím schválení obrátila a její předseda ji podrobil zdrcující kritice v Polsku. Zpráva o novém zařazení poslanců EP za ODS do menší Evropské konzervativní a reformní skupiny oproti předešlému zařazení v nejsilnější pravostředové skupině se objevila pouze v několika médiích. Tímto přestupem ODS zeslabila svůj vliv v EP.⁷¹ Důvodem potlačení tématu evropských voleb v médiích jsou nejspíš chystané prvořadé volby.

⁶⁸ JELÍNEK, L.: *c.d.*

⁶⁹ *Předvolební spoty ODS k volbám do EP vysílané na programu České televize*, archiv autorky.

⁷⁰ Například průzkum podpory Evropské unie. *Většina lidí nyní se vstupem České republiky do Evropské unie souhlasí*. In: factum.cz, 26. 5. 2004, http://www.factum.cz/88_vetsina-lidi-nyni-se-vstupem-ceske-republiky-do-evropske-unie-souhlasí, (3. 2. 2012).

⁷¹ DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra: *c.d.*

Česká strana sociálně demokratická tradičně zápasí se slabou oddaností svých voličů, neochotou přijít k volbám tzv. druhého řádu (srovnání voleb do Evropského parlamentu, voleb do zastupitelstev krajů a voleb do PS PČR viz tabulka 6). Ačkoli popularita sociální demokracie měřená pro volby do Poslanecké sněmovny je tradičně vysoká, má ČSSD na rozdíl od ODS, KSČM a KDU-ČSL velký problém přesvědčit voliče, že i v evropských volbách potřebuje jejich aktivní podporu.

Specifikem voleb se staly tzv. vajíčkové útoky na představitele ČSSD během volebních mítinků. Jednalo se házení vajec odpůrci sociálních demokratů na představitele strany. Tyto činy a reakce lídrů obou nejsilnějších stran měla vliv na zvýšení agresivity volebních kampaní. Zatímco ODS vsadila na heslo řešení, hlavním pojítkem spotů ČSSD byla „jistota“. Aktéry klipů tvořily cílové skupiny strany, tedy mladé rodiny s dětmi, senioři, studenti. Tématem byly sociální dávky, ochrana zaměstnanců, snižování cen energií a potravin, bydlení, poplatky ve zdravotnictví, školné na vysokých školách a boj proti finanční krizi. Hesla použitá v klipech velmi málo odrážejí tematiku řešenou na úrovni Evropské unie. Představitelé si ve spotu stěžují na vládu Mirka Topolánka a zástupci stranické kandidátky – Jiří Havel, Richard Falbr a Libor Rouček poté vysvětlují, proč mají lidé volit ČSSD místo ODS. Pozornost je také zaměřena na předsedu strany Jiřího Paroubka a statutárního místopředsedu Bohuslava Sobotku.

Křešťanští demokraté stejně jako komunistická strana se ve svých kampaních většinou zaměřili na podporu dosavadních poslanců EP a jejich kampaně lze stručně charakterizovat jako ne příliš výrazné. Miloslav Ransdorf z KSČM odkazoval na historické kořeny českého státu, Vladimír Remek ze stejné strany hovořil o své profesi kosmonauta, oba klipy dále pojilo shrnutí dosavadních

úspěchů obou poslanců v EP.⁷² Obě politické strany mají dále společný stabilní voličský elektorát. Voliči KSČM jsou euroskeptičtější než voliči ODS.⁷³ Podle mého názoru se právě nechuť některých voličů komunistické strany projevuje ve snížení volební účasti v evropských volbách. Každopádně, a jak je z tabulky 6 patrné, z uvedených stran mají všechny kromě ČSSD pevný elektorát. Sociální demokraté se téměř ve všech druhořadých volbách potýkají s nízkou účastí svých příznivců. Křesťanští demokraté představili svou kampaň nazvanou „ploty“, která spočívala v mobilizaci svých příznivců pomocí poskytnutí prostoru pro vylepení plakátů KDU-ČSL. Kampaň křesťanských demokratů lze také charakterizovat jako negativní, vymezenou proti ostatním stranám. Zuzana Roithová a Jan Březina ve společném klipu shrnuli své dosavadní úspěchy v EP.⁷⁴

ODS vyhrála volby získáním téměř třetiny všech hlasů. Na druhém místě se umístila ČSSD, dále KSČM a poslední strana, která obhájila své dva mandáty, byla KDU-ČSL (viz tabulka 4).

Tabulka 4: Výsledky voleb do EP v roce 2009

Politická strana	Výsledek voleb
ODS	31,45 %
ČSSD	22,38 %
KSČM	14,18 %
KDU-ČSL	7,64 %

Zdroj: www.volby.cz.

⁷² Předvolební spoty KSČM pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.

⁷³ Například *Průzkum podpory Evropské unie. Většina lidí nyní se vstupem České republiky do Evropské unie souhlasí*. In: [factum.cz](http://www.factum.cz), 26. 5. 2004, http://www.factum.cz/88_vetsina-lidi-nyni-se-vstupem-ceske-republiky-do-evropske-unie-souhlasí, (3. 2. 2012) a dále LINEK, Lukáš: *Volby do Evropského parlamentu 2004 – analýza volební účasti a stranické podpory v České republice*. Sociologický ústav AV ČR. <http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=245>, (5. 3. 2012).

⁷⁴ Předvolební spoty KDU-ČSL pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.

Kampaň pro volby do PS PČR v roce 2010 byla charakterizována například jako agresivní a nekonečná. Překvapivě ve volbách výrazně ztratily do té doby parlamentní strany výraznou část voličské podpory (tabulka 6). Hlasy největších stran zřejmě získaly dva nové politické subjekty, TOP 09 a Věci veřejné. KDU-ČSL a Strana zelených se do parlamentu nedostaly vůbec (viz tabulka 5). Negativní kampaň a marketing využívaly opět zejména ODS a ČSSD. Hlavními tématy se stalo veřejné zadlužení, korupce a zdravotní péče. Postupně se snižovala ideologická vzdálenost mezi stranami, programově si byly velice podobné.⁷⁵ Sociální demokracie vsadila na masivní marketingovou kampaň zahájenou již v březnu. Strana využívala podporu významných osobností, například hokejisty Jiřího Šlégra či herečky Kateřiny Brožové. Hlavním heslem se stala „změna a naděje“. Občanští demokraté zahájili svou kampaň velmi pozvolna. K důležitým momentům patřila výměna lídra strany, Mirek Topolánek v dubnu rezignoval na svůj post a byl nahrazen Petrem Nečasem. Kampaně obou stran byly konfliktní, došlo k útokům formou plakátů stejně jako vytvořením webových portálů např. www.modranemoc.cz a www.paroubekprotivam.cz. V rámci kampaně se některé strany pokoušely aktivizovat dobrovolníky a využít maximálně sociální sítě. ODS například zapojila dobrovolníky sdružené pod názvem „Modrý tým“ využila již ve volbách do EP 2009, ČSSD spustila internetovou databázi www.mojesocdem.cz a aktivně zapojila Mladé sociální demokraty, TOP 09 dále vytvořila internetové stránky pro příznivce www.mytop09.cz.

Tématem ne příliš výrazné kampaně KSČM bylo hájení sociálních zájmů lidí a hrozba ekonomické krize.⁷⁶ Věra Žežulková, která stojí v čele oddělení strany pro volby, přiznala jako největší

⁷⁵ EIBL, Otto: *Volební programy*. In: BALÍK, Stanislav (ed.): *Volby do poslanecké sněmovny 2010*. Brno, CDK 2010, s. 71-76.

⁷⁶ MATUŠKOVÁ, Anna: *Volební kampaně*. In: BALÍK, Stanislav (ed.): *Volby do poslanecké sněmovny 2010*. Brno, CDK 2010, s. 97-115.

problém strany před volbami do PS PČR 2010 nedostatek financí a málo kontaktu s voliči pomocí internetu. Důvodem nepoužití masivnější a propracovanější kampaně je vyčerpání prostředků na odvolané předčasné volby v září 2009.⁷⁷ TOP 09 propagovala svého předsedu Karla Schwarzenberga podobně jako Věci veřejné Radka Johna. Obě strany také působily na mladé voliče pomocí sociálních sítí. Programem TOP 09 byl především veřejný rozpočet, právní stát a zaměstnanecká politika, Věci veřejné stále opakovaly hesla týkající se zastavení korupce a odstranění politických dinosaurů.⁷⁸

Tabulka 5: Výsledky voleb do PS PČR v roce 2010

Politická strana	Výsledek voleb
ODS	20,22 %
ČSSD	22,08 %
TOP 09	16,70 %
KSČM	11,27 %
VV	10,88 %

Zdroj: www.volby.cz.

Srovnáme-li počty hlasů parlamentních stran v prvořadých a druhořadých volbách, zjišťujeme, že ve volbách do PS PČR v roce 2006, byla podpora ČSSD a ODS ze všech sledovaných voleb nejvyšší (tabulka 6). Tuto skutečnost si vysvětlují hlavně masivními volebními kampaněmi ve smyslu vysokých finančních částek vynaložených těchto stranami na volby (viz tabulky 7 a 8). Dále byly použity v českém prostředí poprvé použity techniky jako například negativita a zaznamenaly také velký úspěch. Sociální demokraté zřejmě také získali důležité hlasy dosavadních voličů KSČM.⁷⁹ Posledním hlavním důvodem vysoké podpory voličů určují důležitost voleb pro voliče, který také, podle mého názoru, velmi dobře

⁷⁷ ŽEŽULKOVÁ, Věra: *Pomoc při volbách je úkolem všech napříč celou stranou*. In: [kscmfrenstat.estranky.cz](http://www.kscmfrenstat.estranky.cz), http://www.kscmfrenstat.estranky.cz/clanky/politika-a-postoje-kscm/zezulkova_-pomoc-pri-volbach-je-ukol-vsech-napric-celou-stranou.html, (7. 12. 2011).

⁷⁸ MATUŠKOVÁ, A.: *c.d.*, s. 97-115.

⁷⁹ LINEK, L.: *c.d.*

vysvětluje podporu zkoumaných stran. V roce 2010 je počet platných hlasů všech stran uvedených v tabulce přes masivní kampaně velmi nízký. Pravděpodobně je toto snížení podpory způsobeno nástupem několika nových subjektů, především TOP 09, Věcí veřejných a SPOZ. Úvahu zakládám na počtu získaných hlasů těchto tří nových subjektů pro volby do PS v roce 2010, který činil celkem 1 669 487 hlasů. Rozdíl hlasů čtyř hlavních stran pro volby v roce 2006 a 2010 pak činí 1 700 795, počty tedy zhruba odpovídají.⁸⁰ Za nízkou podporou hlavních stran však také může stát obecně nechutí voličů těchto stran přijít k volbám či jiné změny v elektorátu.

Volby do Evropského parlamentu v roce 2009 byly pro Občanské demokraty stejně jako pro ČSSD velmi úspěšné. Po srovnání druhořadých voleb uvedených v tabulce 6 se pouze Sociální demokracii podařilo ve volbách do zastupitelstev krajů konaných v roce 2008 přilákat více voličů. Příčinou úspěchu v roce 2008 byla zdařilá mobilizace celostátních témat na krajské úrovni spojená s kritikou tehdejší vlády pod vedením Mirka Topolánka.⁸¹ Domnívám se, že velkou roli zde sehrála kampaň spojená s myšlenkou těchto stran uvést evropské volby jako tzv. volby nanečisto před podzimními plánovanými předčasnými volbami. Odpovídala tomu například již výše zmíněná prvořadost předvolebních témat. Poměrně velkým zklamáním byly zisky komunistické strany a křesťanských demokratů, v nichž se mohly objevit ztráty způsobené kampaní menších politických subjektů, zejména Suverenity.⁸²

⁸⁰ Výpočty provedené na základě srovnání výsledků voleb provedených autorkou z tabulek 6 a 12. Součet počtu hlasů ODS, ČSSD, KSČM a KDU-ČSL v roce 2006 činí 4 693 336, v roce 2010 je pak pouhé 2 992 541 hlasů.

⁸¹ EIBL, Otto: *Krajské volby 2008*. Brno, CDK 2009, s. 65-77.

⁸² DOSTÁL, Vít: *Volby do Evropského parlamentu v České republice a jejich důsledky pro stranický systém*. In: amo.cz, 28. 6. 2009, <http://www.amo.cz/publikace/volby-do-evropskeho-parlamentu-v-ceske-republice-a-jejich-dusledky-pro-stranicky-system.html>, (3. 3. 2012).

Tabulka 6: Srovnání počtu platných hlasů největších stran v druhořadých (volby do zastupitelstev krajů a voleb do EP, obecně SOE) a prvořadých volbách (voleb do PS PČR FOE)

Druh voleb	ODS	ČSSD	KSCM	KDU-ČSL
PS PČR 2002	1 166 975	1 440 279	882 653	- ⁸³
PS PČR 2006	1 892 475	1 728 827	685 328	386 706
PS PČR 2010	1 057 792	1 115 267	589 765	229 717
Průměr FOE	1 166 975	1 440 279	719 249	308 212
zast. krajů 2000	559 301	344 441	496 688	- ⁸⁴
EP 2004	700 942	204 903	472 862	223 383
zast. krajů 2004	769 848	297 083	416 807	226 016
zast. Krajů 2008	687 005	1 044 719	438 024	193 911
EP 2009	741 946	528 132	334 577	180 451
Průměr SOE	691 808	343 640	431 792	205 940
Rozdíl průměrů	475 167	1 096 639	287 457	102 272

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, výpočty autorky.

Důležitost voleb z pohledu politických stran lze hodnotit dle vynaložených finančních částek na kampaně. Je však velmi problematické tyto údaje získat. Závěry je možné usuzovat z výročních zpráv o financování strany, kde jsou však uvedeny částky vynaložené za celý rok a většina stran v nich nerozlišuje kampaně jednotlivých voleb. Tabulka 4 a graf 1 vyobrazují částky přiznané ve výročních zprávách stran v letech 2006, 2009 a 2010. V letech konání prvořadých voleb byly vynaložené finanční částky mnohem vyšší než v roce voleb evropských.⁸⁵ Rozdíl však není až tak výrazný vzhledem k tomu, že se na podzim roku 2009 měly konat také předčasné volby do PS PČR. Strany tedy vydaly nemalé částky na částečně započatou kampaň. Pokud by Ústavní soud v září 2009 nezrušil zákon č. 195/2009 o jednorázovém zkrácení volebního

⁸³ Koalice KDU-ČSL a Unie svobody – Demokratické unie

⁸⁴ Kandidatura v rámci 4Koalice, která se skládala z KDU-ČSL, Unie svobody, Demokratické unie a Občanské demokratické aliance

⁸⁵ V roce 2006 a 2010 se na území České republiky konaly volby do PS PČR, volby do zastupitelstev obcí a doplňovací volby do Senátu. V roce 2009 se na území ČR konaly pouze volby do Evropského parlamentu.

období Poslanecké sněmovny,⁸⁶ jistě by se finance velmi podobaly těm, vynaloženým v letech konání prvořadých voleb. ODS přiznala, že v roce 2006 vydala na volební kampaně částku okolo 350 milionů korun, je zajímavé, že v roce druhých voleb do EP utratila „jen“ o 30 milionů méně, avšak vzhledem ke srovnání s abnormálně vysokou částkou vynaloženou o rok později to až tak překvapivý výsledek není. Občanští demokraté masivně zapůsobili velikostí své kampaně. Podle výroční finanční zprávy činily v roce 2010 příjmy ODS 612,9 milionu korun a výdaje 752,7 milionu. Výsledkem hospodaření ODS je po zdanění ztráta 222,2 milionu. Nejsilnější vládní strana naopak získala 152,8 milionu korun státního příspěvku na činnosti a 105,8 milionu na úhradu volebních nákladů. Od sponzorů a dárců strana v roce 2010 získala 232,9 milionu korun.⁸⁷ Sociální demokraté udrželi v letech prvořadých voleb dle výročních zpráv kontinuitu ve výdajích, v roce 2009 jsou výdaje pochopitelně nižší, odpovídající druhořadosti voleb.

KSČM stejně jako strana lidovců vydala v roce 2009 na kampaně více než v roce 2010 z důvodu předpokládaného konání voleb do PS. Dle mého názoru mohly obě strany použít zajímavější kampaň. Dále se neefektivita také odráží v malém využití internetových zdrojů a s tím související neschopnost přilákat mladé voliče. V tabulce 7 si také můžeme povšimnout obrovského rozdílu při srovnání prostředků TOP 09 a Věcí veřejných v letech 2009 a 2010.

⁸⁶ Úplný text nálezu Pl. ÚS 27/09 včetně odlišných stanovisek ze dne 10. září 2009. In: usoud.cz, <http://www.usoud.cz/scripts/detail.php?id=753>, (5. 7. 2011).

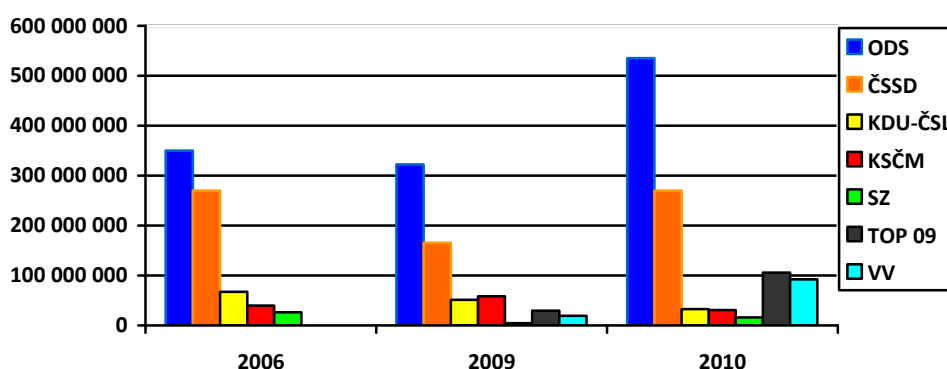
⁸⁷ Výroční zpráva o financování ODS, archiv autorky.

Tabulka 7: Přehled vynaložených financí jednotlivých stran na volební kampaně v letech 2006, 2009 a 2010 (částky jsou uvedené v Kč)

	kampaně 2006 ⁸⁸	kampaně 2009	kampaně 2010
ODS	349 700 000	322 457 000	535 015 000
ČSSD	269 800 000	165 170 000 ⁸⁹	270 185 000 ⁹⁰
KDU-ČSL	67 000 000	51 159 000	32 955 000
KSČM	40 000 000	58 288 000	31 039 000
SZ	26 367 000	4 619 000	16 241 000
TOP 09	-	29 738 000	105 990 000
VV	-	18 698 000	92 232 000
Celkem	752 867 000	650 129 000	1 086 657 000

Zdroj: Výroční zprávy o financování jednotlivých stran, archiv autorky.

Graf 1: Přehled vynaložených financí jednotlivých stran na volební kampaně v letech 2006, 2009 a 2010 (částky jsou uvedené v Kč)

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, zpracovala autorka.

⁸⁸ ČTK: Účet za volby: strany utratily 750 milionů. In: aktuálně.centrum.cz, 30. 3. 2007, <http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=391480>, (11. 2. 2012).

⁸⁹ Částka znamená součet výdajů vynaložených na volby do EP, které dle výroční zprávy činily 61 638 000 Kč a částka na neuskutečněné volby do PS PČR, která činila 103 532 000 Kč.

⁹⁰ Částka znamená součet výdajů vynaložených na volby do PS PČR, které dle výroční zprávy činily 184 124 046 Kč, částka na neuskutečněné volby do Senátu PČR, která činila 37 008 948 Kč a komunální volby 49 051 579 Kč.

Druhým způsobem srovnání vynaložených částek na předvolební kampaně jsou údaje poskytnuté mediálními agenturami na základě jejich výpočtů či přiznané politickými stranami v médiích (viz tabulka 8 a graf 2). S těmito údaji pracuje například jedna z předních odbornic na politické kampaně Anna Matušková. Podle mého názoru je mnohem výhodnější pro srovnání vyčlenit částky na jednotlivé kampaně, avšak výpočty vycházejí pouze z tabulkových cen či předčasně uvedených závěrů lídrů stran v médiích. Důležité údaje vychází najevo až mnohem později, právě při odevzdání výročních zpráv. ČSSD například na svou kampaň získala výraznou slevu, která tedy při výpočtech nemohla být reflektována.⁹¹ Na druhou stranu dané údaje vytváří jediný zdroj informací o finančních částkách vynaložených na kampaně krátce po volbách a týkají se pouze jedné kampaně. Při srovnání tabulky 7 a 8 tedy výročních zpráv stran a informací uvedených v médiích výrazný výkyv tvoří údaje pro KDU-ČSL, u níž je finanční částka uvedená v médiích za kampaň do PS PČR vyšší než částka přiznaná za kampaně za celý rok ve výroční zprávě. Při dalším porovnání výdajů za celý rok a jednu kampaň pro evropské volby nás překvapí obrovský rozdíl ve výdajích opět strany lidové, při němž za celý rok utratila za medializaci 51 milionů korun a za konkrétní kampaň 5 milionů. Pro tuto stranu tedy odvolání voleb do PS znamenalo obrovskou ztrátu, která se pak odrazila na podstatně menším financování v roce 2010, a to také částečně ovlivnilo výsledek voleb, při němž nezískali jediný mandát v Poslanecké sněmovně.

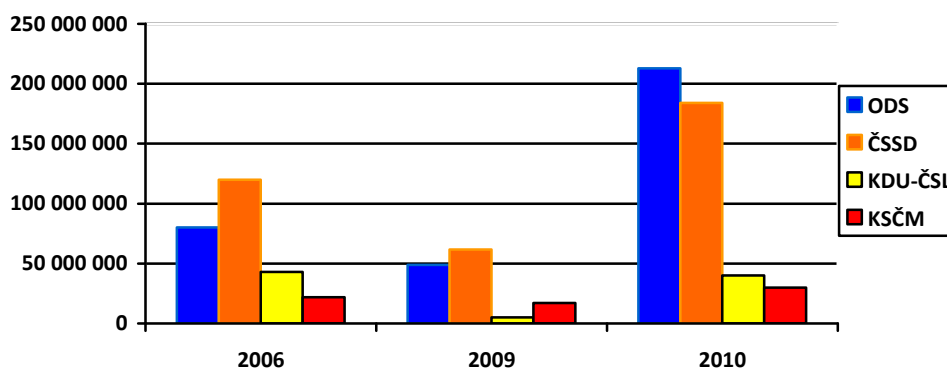
⁹¹ ČTK: ČSSD získala na předvolební kampaň až 90% slevu. In: www.tyden.cz, 26. 4. 2011, http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/cssd-ziskala-na-predvolebni-kampan-az-90-slevu_200052.html (1. 2. 2012).

Tabulka 8: Přehled vynaložených financí politických stran na jednotlivé politické kampaně (částky jsou uvedené v Kč)

	kampaň pro volby do PS PČR v roce 2006 ⁹²	kampaň pro volby do EP v roce 2009	kampaň volby do PS PČR v roce 2010
ODS	80 000 000	49 000 000	213 000 000
ČSSD	120 000 000	61 638 000	184 124 000
KDU-ČSL	43 000 000	5 000 000	40 000 000
KSČM	22 000 000	17 000 000	30 000 000
SZ	nezveřejněno ⁹³	nezveřejněno	4 600 000
TOP 09	-	nezveřejněno	53 628 000
VV	-	nezveřejněno	40 000 000

Zdroj: ČTK. *Volební kampaň ČSSD do EU se prodražila, o 20 milionů.* In: lidovky.cz, http://www.lidovky.cz/volebni-kampan-cssd-do-eu-se-prodrazila-o-20-milionu-fss-/ln_domov.asp?c=A090808_090807_ln_domov_pks, (2. 2. 2012), MATUŠKOVÁ, Anna: *Politický marketing a české politické strany, Volební kampaně v roce 2006.* Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2006, s. 155, MATUŠKOVÁ, Anna: *Volební kampaně.* In: BALÍK, Stanislav a kol.: *Volby do poslanecké sněmovny 2010.* Brno, CDK 2010. s. 97, zpracovala autorka.

Graf 2: Přehled vynaložených financí politických stran na jednotlivé politické kampaně (částky jsou uvedené v Kč)

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, zpracovala autorka.

⁹² MATUŠKOVÁ, Anna: *Politický marketing a české politické strany, Volební kampaně v roce 2006.* Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2006, s. 155.

⁹³ Strana zelených započala kampaň s dluhem 5,5 mil. Kč, situaci řešila zapojením dobrovolníků a dále delegovala zodpovědnost za kampaň na jednotlivé kraje (Jihomoravský kraj hospodařil s částkou 1,2 mil. Kč).

3.3 Volební kampaně a programy vybraných malých politických stran

3.3.1 Euroskeptické strany

Strany zakládající na kritice tématu Evropské unie lze jednoduše označit za euroskeptické. Jedná se o stranu Suverenita a Libertas.cz.

Zatímco přibližně do poloviny 80. let 20. století převládal mezi politickými stranami nad do té doby převážně ekonomickou podstatou evropské integrace kladný konsensus, politická dimenze Společenství vytvořila potenciál pro spor ohledně budoucího směřování ES. Společně s tím, jak ve vnitrostranických diskuzích dostávalo stále více prostoru téma evropské integrace, objevovaly se stále častěji kritické názory na podobu a budoucí směřování evropské integrace. Bylo by však mylné se domnívat, že negativní názory na evropskou integraci před příklonem ES k supraracionalismu neexistovaly. Rostoucí počet členských států znamenal i rostoucí počet názorů na evropskou integraci. Patrné to bylo především v souvislosti s tradičně kritickým postojem reprezentace Velké Británie. Nejprve v žurnalistickém prostředí se následně objevuje termín „euroskepticismus“, jenž se stal nedílnou součástí rodící se, později velmi intenzivní odborné diskuze o postojích politických stran k evropské integraci. Intenzita této diskuze byla doprovázena i její různorodostí, kdy se objevily četné pokusy o vytvoření typologizací a klasifikačních schémat „evropských“ postojů politických stran.⁹⁴

Hlavním tématem společným pro všechny euroskeptické strany, byla dlouhodobě Lisabonská smlouva. Smlouva měla původně vstoupit v platnost od ledna 2009. To se nestalo, protože k tomuto dni nebyl ukončen ratifikační proces ve všech členských

⁹⁴ HAVLÍK, V.: *c.d.*, s. 17.

státech. Jednalo se v první řadě o Irsko, kde byla LS odmítnuta v referendu. Dále šlo o ČR, kde byl ratifikační proces pozdržen řízením před Ústavním soudem o souladu LS s českým ústavním pořádkem; Německo, kde rovněž probíhal ústavní přezkum LS; a nakonec i Polsko, jehož tehdejší prezident Lech Kaczyński vyčkával s podpisem smlouvy na výsledek druhého irského referenda. Ve všech těchto zemích byla ratifikace LS dokončena na podzim roku 2009. Jako poslední byla ratifikace provedena dne 13. listopadu 2009 v ČR (prezident Václav Klaus podepsal Smlouvu 3. listopadu). LS vstoupila v platnost prvního dne následujícího měsíce, tj. 1. prosince 2009.⁹⁵ Euroskeptické formace, především Suverenita a Libertas.cz své kampaně založily na kritice této Smlouvy. Otázkou zůstává, co by po případném zvolení noví europoslanci proti LS mohli učinit. Samotný EP již tuto smlouvu dávno před volbami schválil.

Suverenita tvořila měnící se subjekt s dvěma stabilními body a to Janou Bobošíkovou v čele a tématem úsilí o ochranu zájmů ČR a jejích občanů v rámci Evropské unie. Strana odmítá pravolevé vymezování a nechává si otevřené pole ke spolupráci se všemi, kdo jsou ochotni pracovat pro výše uvedený cíl.⁹⁶ Pro stranu je typické neustále se měnící název dle aktuální spolupráce s dalším subjektem. Populární moderátorka Jana Bobošíková kandidovala v roce 2004 spolu s Vladimírem Železným, bývalým ředitelem televizní stanice Nova za hnutí Nezávislí. Oba kandidáti byli zvoleni do EP.⁹⁷ Do dalších voleb o pět let později již kandidoval každý zvlášť. Jana Bobošíková založila koalici Suverenita sdružující politické subjekty Politika 21 a Stranu zdravého rozumu. Výsledky voleb, v nichž Suverenita se ziskem 4,26 % těsně nezískala jediný mandát, vedl Janu Bobošíkovou k rozhodnutí jednat o další

⁹⁵ *Lisabonská smlouva*. In: mvcr.cz, <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-lisabonska-smlouva.aspx>, (5. 2. 2012).

⁹⁶ *Kdo jsme, Suverenita, Strana na obranu zájmů České republiky a jejích občanů*. In: Oficiální internetové stránky strany www.suverenita.cz, <http://historie.suverenita.cz/kdo-jsme/historie> (2. 3. 2012).

⁹⁷ Výsledky voleb www.volby.cz.

spolupráci se stranami. V červenci 2009 došlo k proměně koalice na stranu Suverenita - Strana zdravého rozumu (Suverenita) a v lednu 2010 vzniká Suverenita - blok Jany Bobošíkové, strana zdravého rozumu (Suverenita) k níž přibyly některé malé politické subjekty, například Strana důstojného života s Janou Volfovou. Ve volbách do PS PČR strana získala 3,69 % hlasů.⁹⁸

Před volbami do EP 2009 vystupuje Jana Bobošíková v obou klípech koalice. Její projev se zaměřuje na otázku LS ve spojení se ztrátou suverenity ČR, prolomení Benešových dekretů a možnosti odejmutí katedrály Svatého Víta státu. Předsedkyně vysvětluje podporu KSČM pro svou kandidaturu na prezidentku ČR čistým pragmatismem. Poté obviňuje všechny strany zastoupené v PČR ze zrady z důvodu přijetí LS. Program je velmi úzce vymezen, avšak údernost projevů lídra koalice získává na popularitě.

Vladimír Železný byl europoslancem v letech 2004-2009 za hnutí Nezávislí. Rok po zvolení do EP založil politickou stranu Nezávislí demokraté a stal se jejím předsedou. Vladimír Železný neúspěšně kandidoval v parlamentních volbách v roce 2006, strana získala pouze 0,68 % hlasů. Po tomto neúspěchu byl předseda pravomocně podmíněčně odsouzen za nezákonné krácení daně. Ústavní soud odmítl stížnost bývalého ředitele televize Nova Vladimíra Železného v kauze krácení daní při dovozu obrazů ze zahraničí. Později tuto podmínku potvrdil také Ústavní soud.⁹⁹ Na počátku roku 2009 vznikla strana Libertas.cz jako pobočka celoevropského hnutí irského zakladatele Declana Ganleyho. Na vzniku se podílel také europoslanec Vladimír Železný. Na prvním místě kandidátky se na poslední chvíli objevil Vlastimil Tlustý,

⁹⁸ *Kdo jsme, Suverenita, Strana na obranu zájmů České republiky a jejich občanů.* In: Oficiální internetové stránky strany www.suverenita.cz, <http://historie.suverenita.cz/kdo-jsme/historie> (2. 3. 2012).

⁹⁹ ČTK: *Ústavní soud potvrdil Vladimíru Železnému podmínku za krácení daně.* In: www.idnes.cz, 14. 11. 2011, http://zpravy.idnes.cz/ustavni-soud-potvrdil-vladimiru-zeleznemu-podminku-za-kraceni-dani-1gm-/krimi.aspx?c=A111114_163005_krimi_cen, (7. 2. 2012).

nejspíše právě z důvodu odsouzení Vladimíra Železného. Dalším předním představitelem se stal poslanec Jan Schwippel.¹⁰⁰ Libertas.cz se na rozdíl od koalice Suverenita deklaroval za pravicovou stranu a dále se vymezila vůči Lisabonské smlouvě. Předvolební kampaň byla obecně velmi slabá, billboard strany obsahoval gramatické chyby, klip vysílaný v televizi byl špatně ozvučený, dále bylo zvoleno nevhodné prostředí a tvrzení o zastavení LS chyběla logická argumentace.¹⁰¹ V evropských volbách v roce 2009 strana získala necelé procento, 22 243 hlasů a v prvořadých volbách v roce 2010 pouhých 260 hlasů.¹⁰²

Euroskeptické formace kandidující do evropských voleb v roce 2009 usilovaly o získání voličů na základě odporu k Lisabonské smlouvě, odmítnutí jednání parlamentních stran či zaměření se bezprostředně na lídry strany. Velice zajímavé pro obě strany je nestálost projevující se změnami názvů a spolupracujících subjektů.

¹⁰⁰ ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina – KOLÁŘ, Petr: *LN: Železný založil hnutí Libertas.cz*. 20. 1. 2010, Lidové noviny, http://www.lidovky.cz/ln-zelezny-zalozil-hnuti-libertas-cz-dw0-/ln_domov.asp?c=A090120_181854_ln_domov_mel, (5. 2. 2012).

¹⁰¹ *Předvolební spot strany Libertas.cz pro volby do EP v roce 2009 vysílaný na programu České televize*, archiv autorky, KOPECKÝ, Josef: *Libertas.cz má na plakátech hrubky, přitom s EU válčí o národní zájmy*. In: www.idnes.cz, 14. 10. 2009, http://zpravy.idnes.cz/libertas-cz-ma-na-plakatech-hrubky-pritom-s-eu-valci-o-narodni-zajmy-1f7-/domaci.aspx?c=A090513_220227_domaci_anv, (5. 2. 2012).

¹⁰² Výsledky voleb, www.volby.cz.

3.3.2 Strany radikální

Mezi radikální strany kandidující v evropských volbách v roce 2009 lze zařadit Dělnickou stranu, Národní stranu, Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa a dle mého názoru také Volte Pravý Blok – www.cibulka.net.

Obecně lze po volbách do EP 2009 konstatovat prudký nárůst podpory extrémistických stran v celé Evropské unii. Politolog Josef Mlejnek tuto skutečnost vysvětluje v souvislosti s finanční krizí. Lidé, kteří se obávají o práci, o budoucnost, se uchylují právě k extremismu, který agresivně cílí na imigranty jako na hlavního nepřítele. Imigranti zaujímají pracovní místa spíše na nižších stupních žebříčku pracovních příležitostí a část tzv. většinového obyvatelstva je vnímá jako konkurenci na trhu práce. Ve volbách pak nehlasuje pro „odborářskou“ sociální demokracii, ale pro radikální populisty.¹⁰³ V České republice však tento trend příliš nezaznamenáváme. Národní strana oproti prvořadým volbám v roce 2006 výrazně ztrácí svou podporu. Znepokojující výsledek netýkající se evropské úrovně, ale voleb do PS PČR v roce 2010 je téměř ztrojnásobení počtu hlasů pro „novou“ Dělnickou stranu sociální spravedlnosti.¹⁰⁴

Nejvýznamnějším představitelem radikální strany v ČR co do počtu získaných voličských hlasů se ve druhé polovině první dekády 21. století stala Dělnická strana. Přestože její volební zisky nikdy nedosáhly takové úrovně, aby získala zastoupení v parlamentních orgánech na krajské, celostátní či evropské úrovni, nezanedbatelným způsobem ovlivnila dění v České republice a stala se známou i v zahraničí.¹⁰⁵ Nefalšovaný extremismus rámuje aktivity

¹⁰³ MLEJNEK, Josef: *Zaostřeno na téma měsíce*. Evropské noviny. 6, 2009, č. 6, s. 3.

¹⁰⁴ Srovnání výsledků voleb viz tabulka 12.

¹⁰⁵ MAREŠ, Miroslav – VEJVODOVÁ, Petra: *Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany*. In: www.reter.cz, <http://www.rexter.cz/wp-content/issues/2010/02/rexter-2.pdf>, (8. 2. 2012).

Dělnické strany, která průběžně pořádá mítinky a pochody napříč republikou, na nichž svojí rétorikou a obecně chováním přitahuje mediální pozornost.

Konkurenční Národní strana se totéž pokusila dohnat radikálními televizními spoty. Kromě toho, že aktivity krajní pravice konečně přilákaly zájem veřejnoprávních médií o obsah vysílaných předvolebních spotů, tak také přinesly do veřejného prostoru etnické a rasové náměty. Extremistům z Dělnické strany a Národní strany jde zejména o posílení radikalismu ve společnosti – odtud skandální audiovizuální spoty či výbušné mítinky.¹⁰⁶

Národní strana představila v předvolebním vysílání České televize spot, v jehož úvodu uvádí: "Konečné řešení otázky cikánské, které předložila Národní strana, je návodem pro všechny evropské státy." V klipu jsou rovněž zmínky o parazitování či černém rasismu. Klip televize odvysílala spolu se spoty dalších stran, hnutí a uskupení kandidujících do Evropského parlamentu. Vedení veřejnoprávního média se rozhodlo podat na Národní stranu trestní oznámení a spot přestala vysílat. Kriticky se vyjádřili také tehdejší premiér Jan Fischer s ministrem pro lidská práva Michaelem Kocábem. Ten vyzval ministra vnitra, aby podnikl kroky k postavení strany mimo zákon.¹⁰⁷

Kvůli propojení s neonacistickým spektrem a jeho násilnými aktivitami i činností své paramilitární jednotky byla Dělnická strana v roce 2010 soudně rozpuštěna, což byl první případ strany v polistopadovém vývoji ČR, kterou tato sankce postihla z jiných důvodů než kvůli nepředkládání výročních finančních zpráv.¹⁰⁸

¹⁰⁶ JELÍNEK, L.: *c.d.*

¹⁰⁷ *ČT nebude vysílat spot Národní strany a podá trestní oznámení.* In: *ceskatelevize.cz*, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media-a-technologie/55374-ct-nebude-vysilat-spot-narodni-strany-a-poda-trestni-oznameni/>, (2. 2. 2012).

¹⁰⁸ MAREŠ, M. – VEJVODOVÁ, P.: *c.d.* a

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 3. 2009, čj. Pst 1/2008, http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2008/0001_0Pst_0800066A_prevede-no.pd, (8. 2. 2012).

Republikánská strana na pomezí euroskeptické a radikální strany v čele s Miroslavem Sládkem ve svých spotech působí velmi nepřesvědčivě a zastarale. Předseda strany zdůraznil dřívější působení strany v PS PČR. V prvním spotu Miroslav Sládek recituje verše Williama Shakespeara, které jsou platné také v dnešní době. V dalším spotu předseda hovoří o svém programu, který je stále stejný a přesto aktuální, vychází z odporu k imigrantům, Romům a vládě, podpory mladých rodin. O Evropském parlamentu se ve spotech nehovoří vůbec, naopak, voliči podporou strany, dle Miroslava Sládka, změní vše v naší zemi.¹⁰⁹

Strana Volte Pravý Blok – www.cibulka.net je sdružená okolo osoby Petra Cibulky známého zveřejněním části seznamu agentů a spolupracovníků Státní bezpečnosti, známou jako *Cibulkovy seznamy*. Pravý blok usiluje o změnu celého systému distribuce a kontroly politické moci založeného na přímé demokracii. Petr Cibulka ve svém volebním spotu osočuje parlamentní strany, radikálně hodnotí aktuální situaci a slibuje úplnou změnu. Při každé příležitosti lídr nezapomene připomenout svůj podpis Charty 77 a věznění za minulého režimu, evropská témata se v kampani neobjevují. Problémem je dle mého názoru nevhledně zpracovaný program na internetových stránkách strany. Autor používá kombinaci velkých a malých písmen, příliš časté zvýrazňování a podtrhávání textu, které nepůsobí dobře. Při porovnání výsledků voleb do PS PČR 2006, 2010 a voleb do EP 2009 zjišťujeme vysokou stabilitu voličů, při níž nepozorujeme téměř rozdíl mezi prvořadými a druhořadými volbami.¹¹⁰ V evropských volbách v roce 2009 strana získala 1 % (23 612) hlasů a zaznamenala tak významný úspěch.¹¹¹

¹⁰⁹ *Předvolební spoty strany SPR-RSČ pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.*

¹¹⁰ *Předvolební spot strany Volte Pravý Blok – www.cibulka.net pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky a oficiální internetové stránky strany www.cibulka.net.*

¹¹¹ Výsledky voleb www.volby.cz.

3.3.3 Liberální strany

Třetí skupinu menších politických subjektů tvoří strany liberální. Dezintegrace, která postihla také proevropské liberály, se odrazila ve větším počtu jejich kandidátních listin pro volby do EP v roce 2009. Vesměs přitom jde o subjekty životaschopné se silnými lídry jako je například Jana Hybášková, Lukáš Macek či Milan Hamerský. Přesto bylo již dopředu dost pravděpodobné, že více podobně orientovaných stran zapříčiní, že všichni tito uchazeči skončí před evropskými branami.¹¹²

Evropská demokratická strana vznikla v listopadu 2008, tedy půl roku před volbami. Předsedkyní a zároveň lídrem kandidátky byla Jana Hybášková, europoslankyně v letech 2004-2009 za SNK-ED. Zajímavostí také je fakt, že v parlamentních volbách v roce 2010 vedla předsedkyně EDS kandidátku KDU-ČSL v Praze.¹¹³ Evropská demokratická strana ukončila svou činnost v prosinci 2010. Hlavním cílem je potvrzení proevropského směřování České republiky. Ve svém předvolebním spotu EDS představuje mimo Janu Hybáškovou také další kandidáty do EP. Klipy usilují o představení široce zaměřeného proevropského programu strany.¹¹⁴ Samostatná strana tedy kandidovala pouze v evropských volbách, v nichž získala 2,88 % hlasů.

Strana Sdružení nezávislých kandidátů – Evropští demokraté vznikla v roce 2006 sloučením SNK sdružení nezávislých a Evropských demokratů. Předchůdce strany zaznamenal velký úspěch v evropských volbách v roce 2004 se ziskem 11 % hlasů a tří mandátů.¹¹⁵ Strana ve svém předvolebním spotu představuje hlavní kandidáty přímo v prostorách Evropského parlamentu. Kromě

¹¹² JELÍNEK, L.: *c.d.*

¹¹³ Výsledky voleb, www.volby.cz

¹¹⁴ *Předvolební spoty Evropské demokratické strany pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize*, archiv autorky.

¹¹⁵ SNK *Evropští demokraté*. In: Oficiální stránky strany www.snked.cz, <http://www.snked.cz/o-nas.html>, (20. 2. 2012).

zaměřené tematiky také představitelé vysvětlují fungování této jediné přímo volené instituce EU. Velmi přínosné je návaznost témat na kandidáty, např. Zuzana Baudyšová, ředitelka Nadace naše dítě usiluje o boj za práva dětí na evropské úrovni. Dalšími tématy jsou společná energetická politika, podpora podnikání, bezpečnostní politika. Na rozdíl od euroskeptických stran je zde jasně vidět, že kandiduje více zástupců strany a kampaň není založená jen na osobě lídra. Na druhou stranu však SNK-ED ani nemá příliš na výběr, v jejím čele není tak silná osobnost, která by upoutala větší pozornost. Dalším kladem jsou titulky pro neslyšící v předvolebním spotu. Kratší volební klip je pak zaměřen na osobu lídra kandidátky Lukáše Macka. Nedostatek popularity je zde nahrazen podporou Josefa Zieleniece a Jana Švejnara, která však podle mého názoru není příliš přesvědčivá.¹¹⁶ Nedostatek zkušených lídrů a nepřitažlivost evropských témat pro voliče zřejmě způsobily, že strana ve volbách do EP získala pouze 1,66 % hlasů (39 166), což znamenalo velké zklamání oproti předešlým volbám do EP a prvořadým volbám v roce 2006, v nichž strana získala 2,08 % (111 724) hlasů. V posledních volbách do PS PČR již členové strany kandidovali za Věci veřejné.¹¹⁷

Strana Věci veřejné vznikla v roce 2001. V roce 2009 se Věci veřejné zúčastnily voleb do Evropského parlamentu. Lídrem kandidátní listiny byla zastupitelka Prahy Kateřina Klasnová. Předvolební spot představil kromě zmíněné kandidátky také Marka Kukrla, Lenku Andrýsovou a Radima Vysloužila. Program zde není představen, pouze na konci klipu beze slov předvádějící práci kandidátů se objevuje heslo „náš program jste Vy“. Věci veřejné se se ziskem 2,40 % hlasů umístily na sedmém místě. Nejvíce hlasů získaly v Praze (3,13 %), nejméně v Moravskoslezském kraji

¹¹⁶ *Předvolební spoty strany SNK-ED pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.*

¹¹⁷ Výsledky voleb, www.volby.cz.

(1,51 %). Ve svém programu strana prosazuje rozhodování referendem o důležitých otázkách týkajících se všech občanů EU, co nejrychlejší narovnání postavení nových a starých členských zemí, zejména v oblasti zemědělství a maximální využití volného jednotného trhu.¹¹⁸

Roman Škrabánek za hnutí NEZÁVISLÍ usiloval o zvýšení povědomí občanů o EP a v případě zvolení by vrátil rozhodování na českou úroveň. Dle jeho tvrzení mají čeští zákonodárci v EP dopředu informovat občany ČR o přijímaných návrzích. Hnutí se prezentuje jako eurooptimistické, podobně jako jiné menší strany podporuje širší debatu o Lisabonské smlouvě spolu s referendem.¹¹⁹

Liberálove.cz ve volbách do Evropského parlamentu nabídli liberální až poněkud odvážný program nahrazení byrokratické EU Spojenými státy Evropskými (USE), zrušení společné zemědělské (dotační) politiky a tzv. Benešových dekretů.¹²⁰ Zviditelnili se také negativním vymezením vůči ČSSD v kauze spojené s placením poplatků ve zdravotnictví.¹²¹ Strana pod dřívějším názvem Liberální a reformní strana zaznamenala úspěch v senátních volbách v roce 2002, na kandidátce strany zvítězil nestraní Jiří Zlatuška. Úsilí o spolupráci s dalšími liberálními uskupeními, především s SNK-ED se nepodařilo naplnit a Liberálové.cz ztrácejí své příznivce. V obou sledovaných prvořadých volbách strana získala okolo pouhých 200 hlasů a z tohoto pohledu bychom pak volby do EP se ziskem 1 775 hlasů mohli považovat za úspěch.

Do této části práce zařazují také mimo liberálních stran a hnutí také další subjekty, hnutí STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ – Vaše

¹¹⁸ *Program VV*. In: oficiální internetové stránky Věcí veřejných, <http://www.veciverejne.cz/program-vv-zahranicni-politika.html>, (4. 2. 2012).

¹¹⁹ *Politické spektrum České televize*. In: www.ceskatelevize.cz, 2. 5. 2009 <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116287760-politicke-spektrum/209452801340018/video/>, (5. 3. 2012.).

¹²⁰ *Předvolební spoty Liberálove.cz pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize*, archiv autorky.

¹²¹ *Liberálové.cz kvůli soudkyni zveřejnili mobilní číslo na Ratha*. In: [idnes.cz](http://zpravy.idnes.cz/liberalove-cz-kvuli-soudkyni-zverejnili-mobilni-cislo-na-ratha-ps2-/domaci.aspx?c=A090412_171006_domaci_abr), 12. 4. 2009, http://zpravy.idnes.cz/liberalove-cz-kvuli-soudkyni-zverejnili-mobilni-cislo-na-ratha-ps2-/domaci.aspx?c=A090412_171006_domaci_abr, (18. 2. 2012).

Alternativa, Stranu důstojného života a Stranu svobodných občanů, které jistě také stojí za zmínku.

Předseda hnutí STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ – Vaše Alternativa, starosta Petr Gazdík, v předvolebním klipu postupně představoval kandidáty a jejich vize, především pak senátora Jaromíra Štětinu. Zdůrazněna je Evropa míru, čerpání z fondů EU a energetická politika. Zmíněna je také podpora významných českých osobností.¹²² Lídr kandidátky Strany důstojného života, Stanislav Jaš, věří v účast voličů a v přesvědčivý program pro zemědělce. Hlavní prioritou je zrovnoprávnění situace mezi zemědělci na evropském poli. Dále lídr také v televizní debatě hovoří o zpřístupnění politiky občanům. LS a další důležité otázky mají být součástí všeobecného referenda z důvodu zachování suverenity státu.¹²³ Strana svobodných občanů vstoupila do voleb s heslem „EU? Jde to i jinak“. Její animovaný spot zobrazuje boj proti aktuální politice EU, kterou chce změnit právě tato strana.¹²⁴

¹²² *Předvolební spot hnutí Starostové a Nezávislí – Vaše Alternativa pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.*

¹²³ *Politické spektrum České televize.* In: www.ceskatelevize.cz, 2. 5. 2009 <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116287760-politicke-spektrum/209452801340018/video/>, (5. 3. 2012.).

¹²⁴ *Předvolební spot SSO volby do EP v roce 2009 vysílaný na programu České televize, archiv autorky.*

3.3.4 Strany zaměřené na tematiku životního prostředí

Ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009 kandidovala Strana zelených, z ní odštěpená Demokratická strana zelených a hnutí Zelení.

Kampaň Strany zelených byla poznamenána na jedné straně vnitřními rozpory, především odštěpením a vytvořením Demokratické strany zelených a dále finančními problémy. Jak již bylo zmíněno, strana se snažila zaktivizovat dobrovolníky. Stejně tak se SZ musela soustředit na atraktivitu svých obecně politických aktivit – popularizaci výsledků Martina Bursíka na ministerstvu životního prostředí, dlouhodobý konflikt s prezidentem Václavem Klausem či volání po rezignaci ředitele České televize Janečka (za to, že ČT neodmítla vysílat klipy extrémní pravice od samého počátku kampaně). Komplikací pro Stranu zelených může být, že její dosavadní sponzor, Jaroslav Soukup, podpořil kampaň Demokratické strany zelených, okolo vyloučené poslankyně Olgy Zubové.¹²⁵ Strana také musela vyřešit ostudnému vystoupení čelní představitelky Kateřiny Jacques, která v televizní show Jana Krause nedokázala vysvětlit ekologický pojem biomasa. Problém se představitelé kandidátky snažili částečně vyřešit v rámci předvolebního spotu z prostředí farmy. Tam vysvětlují, že výpadek jedné představitelky není až tak důležitý, hlavní je ekologický program strany, který chtějí uplatnit v Evropském parlamentu. Představitelé strany také přemlouvají kohouta zobrazujícího prezidenta, aby podepsal Lisabonskou smlouvu. V dalším klipu se objevuje úsilí zvýšit procento obnovitelných zdrojů a návaznost strany na Skupinu zelených stran v EP.¹²⁶ Volební výsledky strany byly velice slabé, oslovila pouhých 48 621 občanů, pouhých 14 % oslovených ve volbách do PS PČR v roce 2006 a 38 % v

¹²⁵ JELÍNEK, L.: *c.d.*

¹²⁶ *Předvolební spot Strany zelených pro volby do EP v roce 2009 vysílaný na programu České televize*, archiv autorky.

parlamentních volbách v roce 2010.¹²⁷ Po tomto debaklu předseda strany Martin Bursík rezignoval na svou funkci a vedením pověřil 1. místopředsedu Ondřeje Lišku. Předseda strany tak přijal plnou odpovědnost za neúspěch ve volbách a zároveň poděkoval kandidátům a dobrovolníkům.¹²⁸ Ondřej Liška usiloval o návrat strany do PS PČR, identifikoval hlavní problémy strany jako je medializace vnitřních rozporů a nedostatečná komunikace s voliči.¹²⁹ Dnes však lze říci, že se mu něco takového v roce 2010 nepodařilo.

Hnutí Zelení vzniklo v roce 2005 odštěpením od Strany zelených. Před evropskými volbami v roce 2009 sestavilo hnutí kandidátku slouženou pouze ze šesti členů. V čele byl Milan Smrž, předseda národní sekce evropského sdružení Eurosolar. Zelení před volbami na svých internetových stránkách nezveřejnili žádný program pro volby do Evropského parlamentu v roce 2009. Od roku 2010 hnutí nevyvíjí aktivitu a internetové stránky již nejsou funkční. Dalším úskalím byl předvolební klip, v němž kandidát hnutí představil program v přírodě, což sice korespondovalo se zaměřením, avšak aktérovi nebylo přes hluk řeky téměř rozumět.¹³⁰ I přes nezvládnutou kampaň se ve volbách do EP v roce 2009 Zeleným podařilo přesvědčit 3 171 voličů (viz tabulka 11).

Demokratická Strana Zelených se od Strany zelených odtrhla v březnu roku 2009. Program strany zdůrazňoval prosazení všeobecného referenda či omezení jízd kamionů.¹³¹ Za pouhé tři měsíce existence získala v evropských volbách 14 761 hlasů (0,62

¹²⁷ Výsledky voleb www.volby.cz, výpočty autorky.

¹²⁸ BURSÍK, Martin: *Martin Bursík rezignoval na funkci předsedy SZ*. In: oficiální internetové stránky Strany zelených www.stranzelenych.cz, <http://strana.zeleni.cz/13357/clanek/martin-bursik-rezignoval-na-funkci-predsedy-sz/>, (4. 3. 2012).

¹²⁹ KOUŘIL, Vít: *Zelené hnutí si nemůže dovolit být roztržštěné (rozhovor s Ondřejem Liškou)*. In: Společensko-ekologický časopis Sedmá generace, č. 4, 2009.

¹³⁰ Předvolební spot Zelených, archiv autorky.

¹³¹ PATROVSKÁ, Dominika: *Volby do EP: Demokratická Strana Zelených chce omezit kamiony*. In: www.ekolist.cz, 23. 5. 2009, <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/volby-do-ep-demokraticka-strana-zelenych-chce-omezit-kamiony>, (2. 2. 2012).

%) a to především díky financování bývalého sponzora Strany zelených Jaromíra Soukupa.¹³² Využití financí putovalo především na billboardy s fotografií hlavní představitelky, Olgy Zubové.

Hlavním rozdílem mezi stranami, které získaly mandát ve volbách do EP v roce 2009 a ostatními stranami je především stabilita, kontinuita a vynaložené finanční prostředky na vedení politické kampaně.

Dvě největší politické strany, ODS a ČSSD vsadily především na negativní vedení kampaně. Středem pozornosti byli především lídři stran, Mirek Topolánek a Jiří Paroubek. V kampaních obou stran se objevilo téma Lisabonská smlouvy. Každý z lídrů také těžil z podpory významných evropských politických osobností. Heslem ODS bylo „řešení místo strašení“, Sociální demokraté usilovali o přesvědčení voličů pomocí hesla „jistota“. Dle analýzy se ČSSD dlouhodobě potýká s problémem neúčasti svých voličů v druhořadých volbách. Z toho důvodu prosazuje v kampaních více prvořadých témat, na která se jí daří přesvědčit voliče. Například ve volbách do zastupitelstev krajů v roce 2008 založila ČSSD kampaň na příslibu zrušení poplatků ve zdravotnictví, čímž strana získala obrovskou účast voličů. Za úspěchem obou stran jistě také stojí vysoké finanční částky vynaložené na kampaně před evropskými volbami, které jsou vyšší z důvodu očekávaných prvořadých voleb. ODS stejně jako ČSSD považovala volby do EP za generální zkoušku před volbami prvořadými a proto do nich investovaly maximální úsilí.

Komunistická strana stejně jako křesťanští demokraté těžili z pevného voličského elektorátu a ve volbách získali po dvou

¹³² KOPECKÝ, Josef: *Zubová visí všude. Díky milionům od muže, který „nerozdýchal“ Bursíka.* In: www.idnes.cz, 12. 5. 2009, http://zpravy.idnes.cz/zubova-visi-vsude-diky-milionum-od-muze-ktery-nerozdychal-bursika-1dr-/domaci.aspx?c=A090512_072932_domaci_kot, (2. 2. 2011).

mandátech. Předvolební kampaně těchto dvou stran nebyly tolik propracované a strany se také potýkaly s nedostatkem financí, avšak jejich úsilí bylo dostatečné a odpovídalo volebním výsledkům.

Vybrané malé politické strany kandidující v evropských volbách v roce 2009 jsem rozdělila do skupiny euroskeptických stran, radikálních stran, liberálních a stran zelených. Oproti zavedeným stranám, které při volbách získaly mandáty, se malé formace vyznačovaly roztříštěností a krátkým trváním. V některých případech úplnou absencí evropských témat. Jediným uskupením, jehož program vycházel zcela z návaznosti na evropské hodnoty, bylo SNK-ED. Je jasné, že malé strany měly před sebou vizi snadného zisku mandátu do Evropského parlamentu, žádná ze stran však neměla kombinaci prvků, které by byly pro voliče stejně atraktivní jako před volbami do EP v roce 2004, tedy silného a schopného lídra, dostatečné zázemí, propracovaný a zajímavý program. Dalším důvodem, který je nutno uvést je velká konkurence velkých a zavedených politických stran.

Euroskeptické formace Suverenita a Libertas.cz jsou příliš zaměřené na jedinou osobu lídra. Obě uskupení věřili, že se jedná o postačující podmínku k získání mandátu. Jejich programy však byly příliš podobné a úzce vymezeny, na společné kandidátce se však nebyla schopna dohodnout.

Radikální strany měly velmi propracovaný program. Uskupení mají delší trvání, avšak potýkají se s neschopností podat své hodnoty voličům. Předvolební spoty nejsou příliš po estetické stránce poutavé.

Třetí a zároveň největší skupinu jsem pojmenovala Liberální strany, EDS a SNK-ED. Obě strany se potýkaly s neustálou změnou názvu, Evropská demokratická strana dokonce v roce 2010 zanikla. Domnívám se, že v případě společné kandidátky by došlo ke spojení silného lídra Jany Hybáškové s mladým ambiciózním týmem SNK-ED a šance zvýšit volební zisk by byl mnohem větší. Kromě těchto

formací jsou zde také další menší strany a hnutí s velmi podobnými názvy, programy zdůrazňujícími především nutnost zavedení všeobecného referenda s novými neznámými tvářemi.

Poslední skupinu tvoří do roku 2005 jediné uskupení, Strana zelených. Od té se postupně oddělilo hnutí Zelení a tři měsíce před evropskými volbami také Demokratická strana zelených, která byla reakcí na rozkol uvnitř Strany zelených. Zisky všech tří nových uskupení byly velice nízké a v důsledku vedly k rezignaci lídra SZ Martina Bursíka a postupné výrazné utlumení aktivit zbylých uskupení.

Tabulka 9: Srovnání počtu hlasů vybraných malých politických stran kandidujících do EP v roce 2009 dle skupin

Politické uskupení	Volební výsledek	Počet hlasů
Suverenita	4,26 %	100 514
Libertas.cz	0,94 %	22 243
celkem strany euroskeptické	5,20 %	122 757
Dělnická strana	1,07 %	25 368
Národní strana	0,26 %	6 263
Volte Pravý Blok – www.cibulka.net	1,00 %	23 612
celkem strany radikální	2,33 %	55 243
SNK-ED	1,66 %	39 166
EDS	2,88 %	68 152
NEZÁVISLÍ	0,54 %	12 824
STAR. A NEZ. – VAŠE ALTERNATIVA	2,28 %	53 984
SDŽ-Strana důstojného života	0,72 %	17 061
Věci veřejné	2,40 %	56 636
Strana svobodných občanů	1,26 %	29 846
celkem	11,74 %	277 669
Strana zelených	2,06 %	48 621
Zelení	0,15 %	3 171
Demokratická strana zelených	0,62 %	14 761
celkem strany živ. prostředí	2,83 %	66 553

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, zpracovala autorka.

4 ANALÝZA VOLEBNÍ ÚČASTI

4.1 Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009

Evropský parlament vedl oficiální informační kampaň, jejímž cílem bylo informovat o blížících se volbách, roli Evropského parlamentu, evropských tématech a především podpořit volební účast. Kampaň běžela ve všech členských státech v různých fázích. Její součástí byly informační billboardy a pro potřeby kampaně byl také utvořen speciální informační kanál.¹³³

Podoba celoevropské předvolební kampaně EP byla uvedena v polovině března 2009. Parlament chtěl voliče přesvědčit, že jde spíše o možnost volby než o občanskou povinnost. Cílem komunikační kampaně bylo přilákat k volbám co největší počet voličů a zvrátit klesající trend účasti v evropských volbách. O výsledku voleb, z nichž vzešlo 736 nových poslanců Evropského parlamentu, mělo možnost rozhodovat více než 375 milionů Evropanů. Symbolika voleb v roce 2009 vycházela z 30. výročí od chvíle, kdy si občané mohli poprvé zvolit své zástupce do tohoto vrcholného orgánu Evropské unie.

Přestože od roku 1979 pravomoci EP rostou, účast ve volbách v uplynulých třiceti letech soustavně klesá. Zatímco v roce 1979 přišlo k volbám 63 % voličů, ve volbách v roce 2004 to bylo již jen 45 % a v posledních volbách v roce 2009 43,1 %, přičemž v nových členských zemích byla účast ještě výrazně nižší. Navzdory tomu, že lidé Evropský parlament považují za nejdůvěryhodnější ze všech evropských institucí, má o tom, že se v roce 2009 konají volby do

¹³³ MATOUŠKOVÁ, Anna: *Volební kampaně*. In: BALÍK, Stanislav (ed.): *c.d.*, s. 100-101.

tohoto orgánu, povědomí jen málokdo. Ukázal to průzkum Eurobarometru z roku 2008.¹³⁴

Princip, který pro evropské volby 2009 přijal Evropský parlament, zní „Jedna evropská strategie – jedno poselství“. Nechceme 27 různých národních kampaní, ale „jednotnou kampaň s jednotným poselstvím o možnosti volby,“ uvedl místopředseda Evropského parlamentu Alejo Vidal-Quadras, který je také zodpovědný za komunikační politiku této instituce. „Nehodláme občany vyzývat, aby splnili svou občanskou povinnost, spíše chceme poukázat na to, že před nimi stojí zásadní možnost volby mezi evropskými politikami, které mají dopad na jejich život,“ uvedl Vidal-Quadras. Dodal, že občané musí vědět, že tyto politiky mohou ovlivnit svou účastí v evropských volbách a volbou kandidátů, kteří nejlépe odrážejí jejich politické preference.

Některé z otázek, které se během dubna objevily po celé Evropě na 15.000 billboardech ve více, než stovce evropských měst zní: Jak má vypadat naše zemědělství? Kolik bezpečnosti potřebujeme? Nakolik je nutné potraviny označovat? Z čeho chceme vyrábět energii? Jak má vypadat rovnováha mezi rodinným a pracovním životem? „Kampaň byla úmyslně navržena tak, aby apelovala na všechny možné politické názory – jak na ty, které zastávají silně integracionistické postoje, tak na ty, které chtějí ochraňovat národní suverenitu,“ zdůraznil Vidal-Quadras.

Energetika a klimatické změny, rovné příležitosti, migrace, bezpečnost, ochrana spotřebitelů a standardizace patří mezi témata, která mají občanům ukázat, co pro ně Evropa udělala a jaký vliv mají na Evropu. Otázek je celkem deset, ale v každé členské zemi se budou komunikovat pouze čtyři z nich v souladu s národními specifiky. V případě České republiky padla volba na otázky

¹³⁴ *Evropské volby v roce 2009 Eurobarometr Evropského parlamentu 69.2, jaro 2008.* In: oficiální internetové stránky Evropského parlamentu, [www.europarl.europa.eu,http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/EB69.2_Europeans_elections2009/EB69.2_synthese_analytique_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/EB69.2_Europeans_elections2009/EB69.2_synthese_analytique_cs.pdf), (4. 2. 2012).

související se zdroji energie, palivy a změnami klimatu, ochranou spotřebitele a kvalitou potravin, v jižní Evropě bude naproti tomu zdůrazněna otázka přistěhovalectví a ochrany vnějších hranic a ve Skandinávii rovné příležitosti. Počítalo se také s vytvořením šestatřiceti multimedialních studií, tzv. choice boxů, místností, které byly rozmístěné po celé EU a v nichž budou moci občané vyjádřit svůj názor na různá témata. Součástí kampaně byly reklamní spoty ve 23 oficiálních jazycích EU, které vysílaly národní televizní stanice. V zemích, kde byla v posledních volbách do EP účast výrazně podprůměrná, chtěl Parlament kampaň podpořit informačními balíčky určenými pro prostředky hromadné dopravy.¹³⁵

Podobný pohled na věc má také politolog Josef Mlejnek. Evropský parlament podle něj nedokáže valná část veřejnosti evropských zemí vnímat jako natolik významnou instituci, aby stála za minimální námahu spojenou s návštěvou volební místnosti. Dle průzkumů lidé v celé Evropě nerozumí pravomocem EP, neví skoro nic o tom, co EP projednává, jaký dopad na jejich životy mohou rozhodnutí EP mít. Tuto celkovou nesrozumitelnost EP lze pak vztáhnout i na celou Evropskou unii a na její instituce. Volby do EP tak vlastně měly mnohem větší dopad na krizi evropské integrace než irské referendum v roce 2008, bohužel ho skoro nikdo nechtěl vidět.¹³⁶

V průzkumu v celé EU v létě 2007 projevil zájem o volby v roce 2009 46 % (v Česku 28 %) dotázaných, žádný zájem 51 % (v Česku 71 %). Rok před termínem voleb vyjádřilo 30 % (v Česku 26 %) dotázaných, že se chce voleb zúčastnit. Jako důvody proč nejít k volbám dotázaní uváděli: volbami a jejich výsledkem se přece nic nezmění; Evropský parlament je příliš málo známý; lidé mají k volbám příliš málo informací; Evropský parlament se nebude starat

¹³⁵ *Předvolební kampaň Evropského parlamentu: Možnost volby.* In: euractiv.com, 18. 3. 2009, <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/predvolebni-kampan-evropskeho-parlamentu-moznost-volby-005750>, (12. 2. 2012).

¹³⁶ MLEJNEK, J.: *c.d.*, s. 3.

o zájmy občanů; lidé nemají pocit, že je tito poslanci zastupují.¹³⁷ Stejného názoru je také politolog Lukáš Jelínek, který se domnívá, že by volby do Evropského parlamentu měly být událostí kontinentálního a národního rozměru. Aby splnil první očekávání, musel by jednak stoupnout význam samotného Evropského parlamentu, mnohem více než předpokládá Lisabonská smlouva, jednak by muselo dojít k sevřenějšímu působení jednotlivých politických proudů v Evropě.¹³⁸

Pokud se zamyslíme nad výsledky tohoto měření, je třeba říci, že občané nemají dostatečné znalosti o EU. Lidé se na jedné straně domnívají, že Evropská unie bere státům jejich suverenitu, na druhé straně však pro ně EU není důležitá a z toho důvodu nechodí k volbám. Dle odborníků, stejně jako analýzy rozšiřování moci EP uvedené v kapitole 2, jsou pravomoci této instituce velmi vysoké. Volba tedy má smysl v každém případě.

¹³⁷ Eurobarometr č. 69, převzato z HOKOVSKÝ, Radko: *Volby do Evropského parlamentu: co mohu změnit?* Praha, Evropské hodnoty o.s. 2008, s. 10.

¹³⁸ JELÍNEK, L.: c.d. a LINEK, Lukáš – OUTLÝ, Jan: *Volby do Evropského parlamentu*. Praha, Sociologický ústav AV ČR 2004, 314 s.

4.2 Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v České republice v roce 2009

Obecně se ve volbách soudí, že nízká voličská účast nahrává extrémistům. Někteří autoři připisují však podobný dopad i velmi vysoké voličské účasti. Evropské volby jsou přesto specifické. Chodí k nim především obyvatelé větších měst, lidé vzdělaní, kvalifikovaní. Takoví si zpravidla mohou dovolit, aby vedle politického programu - obsahu sdělení, zkoumali i formu, obal. Dle politologa Lukáše Jelínka s tímto také souvisí i jistá estetická kritéria, jimiž jsou politici a politické strany porovnávány. Voliče zajímá, s kým se politici stýkají, jak vystupují, jak hovoří, i jak se oblékají. Mnohem větší vliv než na mimopražské obyvatele na ně mají kauzy a aféry přímo či nepřímo spojené s politiky. Zatímco mimo Prahu, někdy bývají voliči shovívaví k ČSSD a jejím eventuálním aférám, v Praze panuje obdobná shovívavost vůči Občanským demokratům.¹³⁹ Toto tvrzení však nelze aplikovat obecně, zvláště pak v posledních letech.

Volby do EP v ČR v roce 2009 se konaly za účasti pouhých 28,22 % oprávněných voličů, o desetinu procenta méně než v předchozích evropských volbách. Nízká volební účast by měla napomáhat malým politickým stranám v tom smyslu, že straně k získání mandátu postačí méně hlasů voličů. Danou tezi můžeme rozvést argumentací, při níž strany, které nemají zastoupení v parlamentu či jsou nově zavedené, nemají dostatek financí na vedení předvolební kampaně. Z toho důvodu se jim daří přilákat méně voličů. Čím nižší je pak volební účast, tím méně hlasů je zapotřebí získat. Výpočty průměrného počtu hlasů připadající na získání jednoho mandátu jsou uvedeny v tabulce 10. Je důležité podotknout, že také záleží na počtu přidělovaných mandátů. Čím více mandátů, tím logicky také připadá méně hlasů na jedno křeslo. Právě tento moment dělí dvoje volby do EP v České republice

¹³⁹ JELÍNEK, Lukáš: *c.d.*

z hlediska průměrného počtu hlasů na mandát. V roce 2004 získala ČR ve volbách 24 poslaneckých míst v EP, a na jedno křeslo tak při účasti 2,3 milionů voličů připadla volba 97 202 občanů. Přistoupením Rumunska a Bulharska do Evropské unie došlo ke změně v přidělení mandátů v EP (viz tabulka 2). V posledních volbách do EP se v České republice volil snížený počet, tedy 22 poslanců. Vzhledem k téměř totožné účasti v obou volbách pak průměrný počet hlasů potřebných k získání mandátu zvyšuje menší počet přidělovaných křesel, který činí 107 224. Čistě teoreticky vzato pro srovnání, pokud by se nadále přidělovalo 24 mandátů, Suverenita v čele s Janou Bobošíkovou by zřejmě se 100 514 hlasy překročila 5% hranici. Tato situace stejně je však pouze ilustrativní. Při vyšší volební účasti je mnohem těžší překročit volební práh. Tabulka také obsahuje přepočty průměrného počtu hlasů potřebných k získání jednoho mandátu při 100 % účasti. V roce 2009 tak daný průměr činí 379 958 hlasů. Pokud by se tedy pokaždé ve volbách přiděloval stejný počet mandátů, dalo by se při nízké volební účasti konstatovat, že napomáhá menším politickým subjektům, kterým pak stačí méně hlasů k překročení volebního prahu.

V prvořadých volbách do Poslanecké sněmovny PČR je přidělováno 200 mandátů. Účast v těchto volbách je více než dvojnásobná oproti evropským volbám. Díky tomu je průměrný počet hlasů k získání mandátu velmi nízký, okolo 26 000 hlasů ve volbách do PS PČR 2006 a 2010.

Závěr lze tedy vyvodit takový, že pokud by volební účast za předpokladu zachování stejného počtu mandátů klesala, snižoval by se také počet potřebných hlasů. Pokud však lídři menších stran uvažují o výhodnosti kandidovat v druhořadých volbách s vidinou snadnějšího zisku mandátu oproti prvořadým volbám z důvodu nižší volební účasti, kandidatura se jim nevyplatí z důvodu přidělování nižšího počtu mandátů ve volbách druhořadých.

Tabulka 10: Volební účast, srovnání prvořadých a druhořadých voleb

Typ voleb	Účast	Celkový počet hlasů	Počet přidělovaných mandátů	průměrný počet hlasů k získání mandátu	počet potřebný jednoho
volby do EP 2004	28,32 %	2 332 862	24		97 202
	100,00 %	8 237 507	24		343 229
volby do PS PČR 2006	64,47 %	5 348 976	200		26 744
	100,00 %	8 296 845	200		41 484
volby do EP 2009	28,22 %	2 358 934	22		107 224
	100,00 %	8 359 086	22		379 958
volby do PS PČR 2010	62,60 %	5 230 859	200		26 154
	100,00 %	8 356 005	200		41 780

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, výpočty autorky.

5 ANALÝZA VOLEBNÍCH VÝSLEDKŮ

5.1 Komparace volebních výsledků voleb do PS PČR 2006 a 2010 a Evropského parlamentu v roce 2009

Jednou z tezí teorie voleb druhého řádu je zvýšené procento neplatných hlasů oproti volbám prvořadým. Při srovnání procenta neplatných hlasů v České republice (tabulka 11) zjišťujeme, že se tento trend neprojevuje a to z důvodu velmi podobných pravidel pro volby do PS PČR a EP v ČR (viz tabulka 1 v kapitole 1). Procento neplatných hlasů se stabilně pohybuje okolo půl procenta.

Tabulka 11: Srovnání procenta platných hlasů v prvořadých a druhořadých volbách

Typ voleb	Procento neplatných hlasů
volby do EP 2004	0,49 %
volby do PS PČR 2006	0,36 %
volby do EP 2009	0,43 %
volby do PS PČR 2010	0,63 %

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, zpracovala autorka.

Tabulka 12 shrnuje výsledky tří zkoumaných voleb. Volby do EP v roce 2009 skončily velkým nezdarem pro všechny malé politické strany, mandát získaly pouze čtyři parlamentní strany, ODS, ČSSD, KSČM a KDU-ČSL.

Výsledky voleb do PS PČR v roce 2006 byly pro Občanskou demokratickou stranu velice pozitivní. Získala celkem 1 892 475 platných hlasů, což je nejvíce v historii voleb do Poslanecké sněmovny.¹⁴⁰ Hlavním důvodem byla vyhrocená negativní předvolební kampaň. Následovaly volby do Evropského parlamentu, u nichž byla účast menší než poloviční oproti volbám do PS PČR.¹⁴¹ Tak jako se k volebním urnám dostavila pouze 43,77 % voličů

¹⁴⁰ V roce 1996 získala ODS celkem 1 794 560 hlasů, v roce 1998 1 656 011 hlasů a v roce 2002 1 166 975 hlasů, <http://www.volby.cz/>.

¹⁴¹ Volby do Evropského parlamentu 2009 měly 43,77% účast oproti předchozím volbám do PS PČR.

z předešlých voleb, stejně tomu bylo také u voličů ODS. U představitelů této strany je velmi dobře známý euroskepticismus. Oproti tomu její voliči jsou vůči Evropské unii optimističtí. Voliči, kteří jsou proti Evropské unii, vyjádřili často své sympatie k jiným stranám, například Libertas či Suverenitě, jak již bylo řečeno, významnou roli zde také může hrát prostá neúčast voličů strany či jiné faktory.

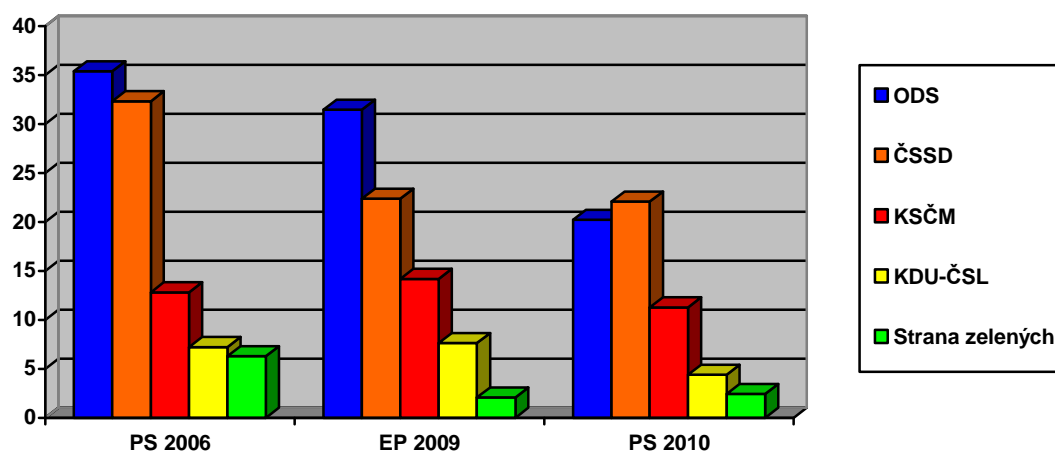
Méně voličů pak ODS podpořilo také v květnu roku 2010 (viz tabulka 12). Důvodem může být masivní nástup TOP 09, Věcí veřejných a SPOZ. Pokud sečteme voliče obou stran, výsledek pak zaznamenejeme podobný jako u propadu obou největších stran, ODS a ČSSD.

Česká strana sociálně demokratická získala také v roce 2006 díky negativní kampani velké množství hlasů. Podobně jako u ODS také Sociální demokraté ztrácely voliče ve volbách do Evropského parlamentu oproti volbám prvořadým, konkrétně šlo o ztrátu 70 % voličů. Jedná se o občany, kteří stranu podpoří jen v hlavních volbách. Pokud tedy voliči ČSSD nepovažují volby za důležité (většina druhořadých voleb s výjimkou voleb do zastupitelstev krajů v roce 2008), neúčastní se jich. Tato strana zvítězila ve volbách do PS PČR v roce 2010, nepodařilo se jí však získat většinu ve sněmovně. Ztráta hlasů byla podobně jako u ODS způsobena nástupem nových stran.

Mezi parlamentní strany v letech 2006 až 2010 patřily nejen KSČM, KDU-ČSL, ale také Strana zelených. Komunistická strana si zakládá na stabilní voličské podpoře, problém částečně nastává ve snižující se volební účasti u evropských voleb, kterou si vysvětlují euroskepticismem. V každém případě se straně daří hájit mandáty, ať už v prvořadých volbách, či evropských. Křesťanští demokraté, stejně jako Strana zelených sledovali stejnou linii ztráty voličské podpory. Ani jedna ze stran již nepřekročila 5% volební práh pro vstup do PS PČR.

Všech pět uvedených stran potvrzuje pravidlo teorie voleb druhého řádu, při nichž se projevují slabší výsledky parlamentních stran v druhořadých volbách co do počtu hlasů. Co se však procentuelní úspěšnosti týče, teorii by potvrzovala pouze strana zelených, u níž je viditelný velký propad v evropských volbách. Výsledek je však spíše zapříčiněn rozpory uvnitř strany než druhořadostí voleb. Ostatní parlamentní strany nepociťují významný rozdíl v úspěšnosti v prvořadých a druhořadých volbách, vyjádříme-li výsledek procenty. Je třeba však také připomenout, že k propadu v evropských volbách také zřejmě nedošlo z důvodu předpokladu konání prvořadých voleb na podzim 2009 a tím pádem také velkou předvolební kampaní.

Graf 3: Srovnání úspěšnosti velkých politických stran kandidujících do voleb do PS PČR v letech 2006 a 2010 a do EP v roce 2009 (v procentech)

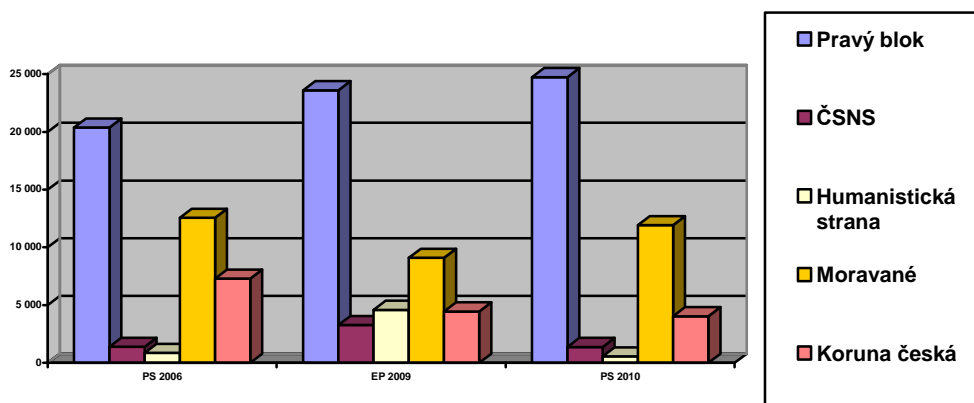

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, zpracovala autorka.

Malé stabilní politické strany, tedy kandidující ve volbách do PS PČR v letech 2006 a 2010 a zároveň v evropských volbách zobrazují oproti velkým politickým stranám zajímavý jev (graf 4). Jedná se o strany s velmi malou voličskou podporou (s výjimkou Pravého bloku nepřesahuje 13 tisíc hlasů). Pravý blok, ČSNS,

Humanistická strana a Koruna česká jsou stranami, které částečně potvrzují tvrzení o vyšší podpoře malých uskupení v druhořadých, v tomto případě v evropských volbách. Dá se tedy říci, že sympatizanti těchto stran uskupení podpoří v evropských volbách, které pro ně nejsou až tak důležité. Odlišné stanovisko je třeba zaujmout pro radikální uskupení Pravý blok, u nějž se domnívám, že postupný (ne však prudký) nárůst podpory je způsoben nespokojeností občanů s korupcí v zemi, podobně tomu bylo ve stejných volbách do PS PČR v roce 2010 se stranou Věci veřejné.

Graf 4: Srovnání počtu hlasů malých politických stran kandidujících do voleb do PS PČR v letech 2006 a 2010 a do EP v roce 2009

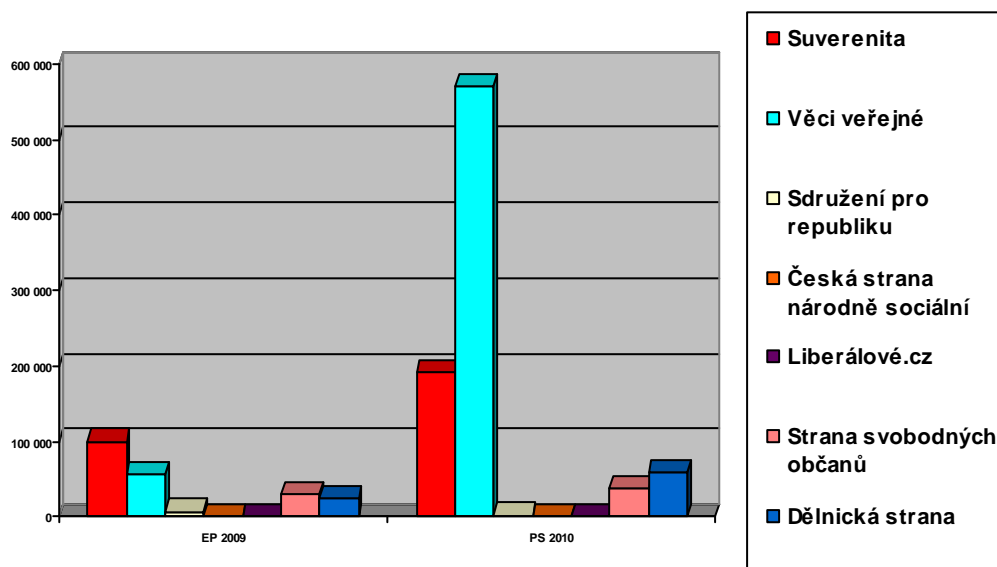

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, zpracovala autorka.

Z nových stran a hnutí kandidujících až ve volbách do EP (graf 5) je velmi zajímavé si povšimnout výsledků Suverenity bojující s těsným nepřekročením volebního prahu. Příčinou neúspěchu této formace je podle mého názoru přílišné soustředění na jedinou osobu Jany Bobošíkové. Dále je zde fakt neschopnosti dohodnout se s jinou menší stranou. Předsedkyně strany delší dobu deklarovala, že usiluje o spolupráci s jinou formací, pokaždé však šlo o velmi malou stranu bez další významných osobností. Věci veřejné nekandidovaly ve volbách do EP 2009 jako nová strana, poprvé však usilovala o celostátní podporu. Domnívám se, že šlo o předem promyšlený tah generální zkoušky před prvořadými volbami.

Sdružení pro republiku, ČSNS, Liberálové.cz také tvoří skupinu, která zaznamenává lepší výsledky v evropských volbách než v prvořadých. Oproti tomu Strana svobodných občanů a Dělnická strana/Dělnická strana sociální spravedlnosti v národních volbách v roce 2010 posílily. Druhá zmiňovaná strana byla zrušena kvůli svému programu, vystřídala ji formace lišící se pouze názvem Dělnická strana sociální spravedlnosti a vypuštěním nedemokratických částí programu.

Graf 5: Srovnání stran kandidujících do EP v roce 2009 a do PS v roce 2010

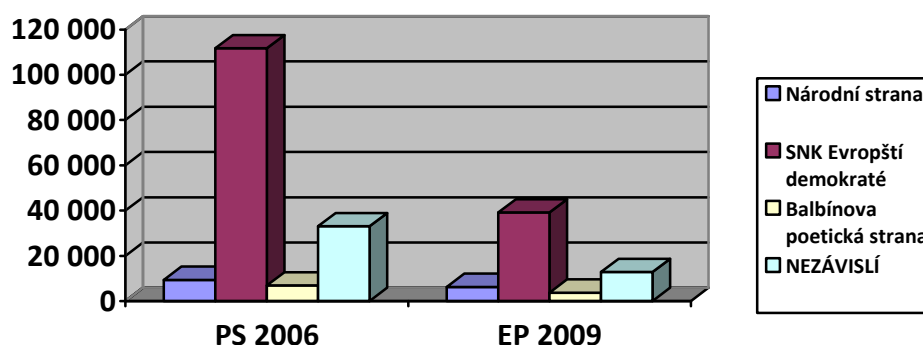

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, zpracovala autorka.

Z politických stran kandidujících pouze v prvořadých volbách 2006 a v evropských volbách 2009 je třeba zmínit Národní stranu, SNK-ED, Balbínovu poetickou stranu a hnutí NEZÁVISLÍ. Všechny formace mají společný výrazný pokles hlasů v evropských volbách. Lídři stran často nedokáží prokázat schopnost využít své možnosti. Takovým příkladem by se mohlo zdát vystoupení předsedy Balbínovy poetické strany. Lídr byl dotazován na volební program. Přiznal, že žádný nemají a nebyl ani schopen vysvětlit důvod kandidatury své strany. V tomto případě se však jednalo o

recesistickou stranu, přesto zde vystoupení lídra postrádalo smysl. Podle mého názoru alespoň mohl lídr lépe uvést uskupení a vysvětlit recesi strany. Každopádně předsedové těchto politických stran se v televizních debatách příliš o slovo nehlásí a při vysvětlování programů jsou velmi strozí.¹⁴² Pro mě lze velice překvapivý výsledek objevit u SNK-ED, poměrně vysoká podpora v prvořadých volbách je zřejmě způsobena doznívající podporou úspěchu ve volbách do EP v roce 2004 a pokles ve volbách evropských vysvětlují velkým množstvím podobných kandidujících uskupení s tím rozdílem, že SNK-ED nepostavila do čela silnou osobnost či osobnosti.

Graf 6: Srovnání počtu hlasů malých politických stran kandidujících ve volbách do PS PČR v roce 2006 a do EP v roce 2009

Zdroj: Výsledky voleb www.volby.cz, zpracovala autorka.

Níže zobrazená tabulka 12 pro ilustraci uvádí všechny politické subjekty kandidující v prvořadých volbách v roce 2006, 2010 a v evropských volbách v roce 2009. Kromě výše zmíněných stran kandidujících alespoň ve dvou analyzovaných volbách si také můžeme povšimnout 12 uskupení kandidujících pouze v evropských volbách, stejný počet kandidujících pouze v prvořadých volbách v roce 2006 a devět ve volbách do PS PČR v roce 2010. Tato skutečnost podporuje mou argumentaci týkající se roztržitosti a

¹⁴² *Politické spektrum České televize*. In: www.ceskatelevize.cz, 2. 5. 2009, <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116287760-politicke-spektrum/209452801340018/video/>, (5. 3. 2012.).

nestability malých formací. Strany často vznikají krátce před volbami, kampaně jsou organizovány s podstatnými chybami a nejsou schopny se přesvědčivě prezentovat. Například volby do EP pro malé strany nepředstavují vysokou finanční zátěž, předvolební spoty jsou vysílané zdarma v České televizi a v Českém rozhlase. Předsedové stran a hnutí jsou také často zváni do televizních a rozhlasových debat.

Tabulka 12: Souhrnné údaje o výsledcích voleb do PS PČR konaných v letech 2006 a 2010 a volbách do EP v ČR v roce 2009

Volby	PS 2.- 3.6.2006	Platné hlasy	EP 5.- 6.6.2009	Platné hlasy	PS 28.05. - 29.05.2010	Platné hlasy
ODS	35,38 %	1 892 475	31,45 %	741 946	20,22 %	1 057 792
ČSSD	32,32 %	1 728 827	22,38 %	528 132	22,08 %	1 155 267
KSCM	12,81 %	685 328	14,18 %	334 577	11,27 %	589 765
KDU-ČSL	7,22 %	386 706	7,64 %	180 451	4,39 %	229 717
Pravý blok/Volte Pr. Blok- www.cibulka.net	0,38 %	20 382	1,00 %	23 612	0,47 %	24 750
Česká str.národ.socialistická	0,02 %	1 387	0,13 %	3 269	0,02 %	1 371
Humanistická strana	0,01 %	857	0,19 %	4 584	0,01 %	552
Moravané	0,23 %	12 552	0,38 %	9 086	0,22 %	11 914
Strana zelených	6,29 %	336 487	2,06 %	48 621	2,44 %	127 831
Koruna Česká (monarch. strana)	0,13 %	7 293	0,18 %	4 449	0,07 %	4 024
Suverenita/Suverenita-blok J.Boboškové	-	-	4,26 %	100 514	3,67 %	192 145
Věci veřejné	-	-	2,40 %	56 636	10,88 %	569 127
Sdruž.pro rep.-Republ.str.Čsl.	-	-	0,31 %	7 492	0,03 %	1 993
Česká strana národně sociální	-	-	0,03 %	791	0,00 %	295
Liberálové.cz	-	-	0,07 %	1 775	0,00 %	260
Strana svobodných občanů	-	-	1,26 %	29 846	0,74 %	38 894
Dělnická strana/Dělnic.str.sociální spravedl.	-	-	1,07 %	25 368	1,14 %	59 888
Národní strana	0,17 %	9 341	0,26 %	6 263	-	-
SNK Evropští demokraté	2,08 %	111 724	1,66 %	39 166	-	-
Balbinova poetická strana	0,12 %	6 897	0,15 %	3 711	-	-
NEZÁVISLÍ	0,61 %	33 030	0,54 %	12 824	-	-
Libertas.cz	-	-	0,94 %	22 243	-	-
Evropská demokratická strana	-	-	2,88 %	68 152	-	-
Strana svobodných demokratů	-	-	0,06 %	1 423	-	-
Demokratická Strana Zelených	-	-	0,62 %	14 761	-	-
SDŽ-Strana důstojného života	-	-	0,72 %	17 061	-	-
Spojení demokraté-Sdruž.nezáv.	-	-	0,06 %	1 501	-	-
Strana demokracie a svobody	-	-	0,04 %	986	-	-
Nejen has. a živn. s uč. do E.	-	-	0,29 %	6 904	-	-
"STAR.A NEZ.-VAŠE ALTERNATIVA"	-	-	2,28 %	53 984	-	-
Lidé a Politika	-	-	0,02 %	545	-	-
"Strana soukromníků ČR"	-	-	0,19 %	4 544	-	-
Zelení	-	-	0,15 %	3 171	-	-
Strana zdravého rozumu	0,46 %	24 828	-	-	-	-
České hnutí za národní jednotu	0,00 %	216	-	-	-	-
Liberální reformní strana	0,00 %	253	-	-	-	-
Právo a spravedlnost	0,23 %	12 756	-	-	-	-
Česká pravice	0,00 %	395	-	-	-	-
Unie svobody-Demokratická unie	0,30 %	16 458	-	-	-	-
Helax-Ostrava se baví	0,02 %	1 375	-	-	-	-
4 VIZE-www.4vize.cz	0,05 %	3 109	-	-	-	-
Koalice pro Českou republiku	0,15 %	8 140	-	-	-	-
Folklor i Společnost	0,01 %	574	-	-	-	-
NEZ.DEMOKRATÉ(předs.V.Železný)	0,68 %	36 708	-	-	-	-
STRANA ROVNOST ŠANCÍ	0,20 %	10 879	-	-	-	-
OBCANÉ.CZ	-	-	-	-	0,25 %	13 397
Konzervativní strana	-	-	-	-	0,08 %	4 232
NÁRODNÍ PROSPERITA	-	-	-	-	0,00 %	186
Strana Práv Občanů ZEMANOVCI	-	-	-	-	4,33 %	226 527
STOP	-	-	-	-	0,06 %	3 155
TOP 09	-	-	-	-	16,70 %	873 833
EVROPSKÝ STŘED	-	-	-	-	0,00 %	522
Česká pirátská strana	-	-	-	-	0,80 %	42 323
Klíčové hnutí	-	-	-	-	0,02 %	1 099

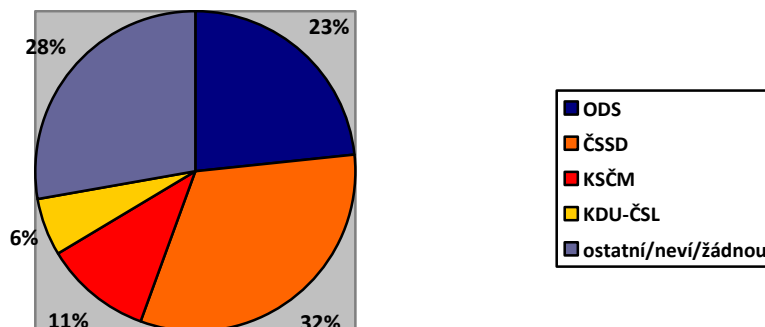
Zdroj: Výsledky voleb, www.volby.cz, zpracovala autorka, pro úplný přehled jsou do tabulky zahrnuty také velké, parlamentní strany, zpracovala autorka.

Průzkumy představují zcela zvláštní, velmi významnou předvolební veličinu. Jedno šetření CVVM například předpovídá drtivou výhru ODS ve volbách do EP, druhé pak drtivou výhru ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny. Jeden z výzkumů STEM předpovídá úzké spektrum českých subjektů v budoucím Evropském parlamentu, jiný však dává šanci i malým stranám.¹⁴³

Pokud se zaměříme na poslední zmíněnou významnou tezi práce, a sice strategickou volbu občanů a volbu srdcem, bylo konstatováno, že v evropských volbách voliči častěji upřednostňují volbu srdcem právě z důvodu druhořadosti těchto voleb. Volič v evropských volbách neriskuje ztrátu svého hlasu. Zda voliči v evropských volbách v ČR v roce 2009 hlasovali strategicky lze usoudit srovnáním průzkumů voličů zjišťující preference stran do Poslanecké sněmovny z doby konání zmíněných evropských voleb (konkrétně dvou průzkumů agentury STEM z května a června 2009, viz grafy 7, 8 a 9). Při preferenci volby srdcem by průzkum konaný ve stejné době pro prvořadé volby prokázal vyšší podporu parlamentních či pouze velkých stran na úkor malých či ostatních stran oproti skutečným výsledkům druhořadých voleb. Tuto domněnku však průzkumy u ODS, KSČM a KDU-ČSL nepotvrdily, průzkumy ukázaly nižší podporu pro volby do PS PČR než byla skutečná ve volbách do EP. Sociální demokraté částečně teorii potvrzují, malé strany však nikoli. Volbu srdcem v evropských volbách 2009 na území České republiky tedy můžeme vyloučit.

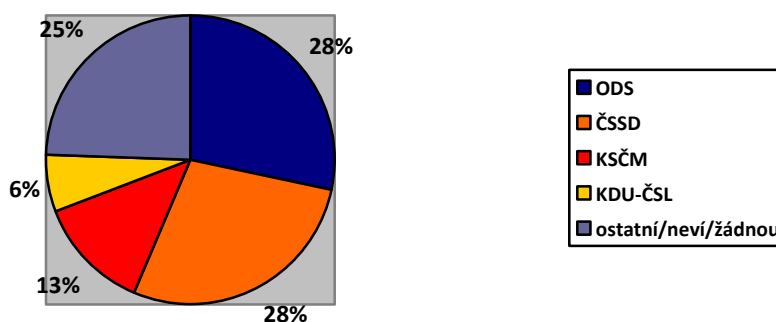
¹⁴³ JELÍNEK, L.: *c.d.*

Graf 7: Volba srdcem versus strategické hlasování – průzkum agentury STEM z 5.-12. 5. 2009

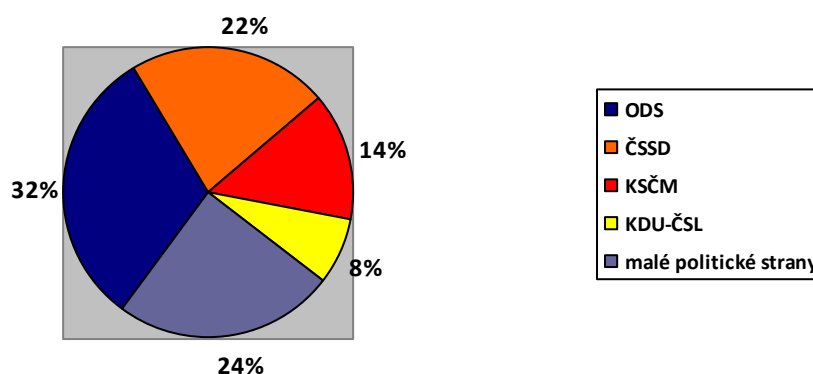
Zdroj: *STEM – preference politických stran - květen 2009*. In: stem.cz, <http://www.stem.cz/clanek/1808>, (8. 2. 2012), zpracovala autorka.

Graf 8: Volba srdcem versus strategické hlasování – průzkum agentury STEM z 8.-15.6. 2009

Zdroj: *STEM – preference politických stran - červen 2009*. In: stem.cz, <http://www.stem.cz/clanek/1830>, (8. 2. 2012), zpracovala autorka.

Graf 9: Výsledky voleb do EP v roce 2009

Zdroj: www.volby.cz, zpracovala autorka.

Co se průzkumu volebního chování týče, lze obecně konstatovat, že jedinec očekává užitek z hlasování pro konkrétní stranu. Tento užitek může být důsledkem jak pozičních, tak valenčních úvah. Užitek z hlasování pro stranu podle této teorie nenastane, jestliže volič vnímá strany jako identické, ať už z hlediska jejich programu nebo z hlediska jejich schopnosti řešit problémy a vládnout, a jestliže je pro voliče politika tak málo důležitá, že vůbec není schopen o užitku v kontextu hlasování ve volbách uvažovat. Hlavním důvodem neúčasti je to, že jedinci nenacházejí užitek z hlasování ve volbách a to z řady důvodů: malý význam politiky v jejich životě, jsou přesvědčení, že hlasováním nic neovlivní, nevědí pro koho hlasovat a nedůvěřují politikům. Je nutné si uvědomit, že i mezi voliči existují jedinci, kteří nepovažují politiku za důležitou či nedůvěřují politikům. Hlavním důvodem nižší volební účast ve volbách do EP (oproti volbám do PS) je nárůst podílu nevoličů v kategoriích „nedůvěra a nespokojenost s politikou“, „hlasování nemá význam“ a „nevěděl pro kterou stranu hlasovat“. Zatímco ve volbách do EP tvořila tato skupina nevoličů 31 procent v roce 2004 a 25 procent v roce 2009, tak při volbách do PS pouze 14 procent v roce 2006 a 18 v roce 2010.¹⁴⁴

Zajímavostí na závěr je postoj Balbínovy politické strany. Ta ve svém předvolebním klipu nabádá k volbě srdcem, je lepší volit malé strany než nevolit vůbec.¹⁴⁵

¹⁴⁴ LINEK, Lukáš: *Zhodnocení valenční teorie volebního chování na základě otevřených otázek ohledně důvodů volební neúčasti*. Naše společnost, časopis Centra pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, 8, 2010, č. 2, s. 11-20.

¹⁴⁵ *Předvolební spot Balbínovy politické strany pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize*, archiv autorky.

ZÁVĚR

Na problematiku voleb do Evropského parlamentu lze aplikovat teorii voleb druhého řádu, protože ta nejlépe vystihuje a vnímá efekt působení voleb na voliče. Práce se zabývala analýzou evropských voleb v ČR v roce 2009 v kontextu voleb do PS PČR v letech 2006, 2010 a usilovala o objasnění neúspěchu menších politických stran v evropských volbách právě na základě teorie voleb druhého řádu. Autoři Hermann Schmitt a Karheinz Reif založili teorii na předpokladu, že se dva druhy voleb, tedy prvořadé a druhořadé, významně kvalitativně liší. Národní volby do Poslanecké sněmovny jsou pro voliče mnohem důležitější než volby do Evropského parlamentu.

Volební účast bývá v evropských volbách obvykle nízká právě z důvodu nedůležitosti voleb pro voliče. Nízká volební účast dle teorie zvyšuje procento získaných hlasů malých politických stran. Dále má být pro volby druhého řádu častější tzv. volba srdcem spíše než strategické hlasování, při němž voliči spíše podpoří stranu s největšími preferencemi pro sestavení vlády. Tento fakt má dále vliv na zvýšení úspěšnosti menších politických stran. Při analýze výsledků druhořadých voleb je dále zapotřebí brát v potaz jednak dobu uplynulou od posledních prvořadých voleb, tedy zohlednit tzv. fáze volebního cyklu. Právě vzdálenost od prvořadých voleb mimo jiné určuje výsledek evropských voleb. Pokud se druhořadé volby konají do jednoho roku po volbách do Poslanecké sněmovny, vládní strany obvykle neztrácejí svou podporu. U evropských voleb probíhajících uprostřed cyklu mají neparlamentní strany větší šanci k získání podpory voličů. Tato podpora však opět klesá s narůstající podporou vládních stran na konci volebního cyklu.

V prostředí České republiky lze volby do Evropského parlamentu velmi dobře srovnávat s volbami do PS PČR. Volební

system evropských voleb využívá území státu jako jediný volební obvod, proto je výhodnější postavit kandidátku na roli silného vůdce. Tento prvek prospívá menším a zavedeným politickým stranám. Koalice více stran snáze dosáhnou na mandát vzhledem k neměnnosti 5% uzavírací klauzule. Volební zákon pro volby do PS PČR oproti tomu upravuje pravidla pro koalici takovým způsobem, že dvojkoalice musí získat minimálně 10 % hlasů, trojkoalice 15 % a čtyř a vícekoalice 20 % hlasů.

Analýza Evropského parlamentu v historickém kontextu odhaluje postupný nárůst pravomocí tohoto tělesa. Daná instituce se časem vyrovnala dalším aktérům Evropské unie, tedy Evropské komisi a Radě. Parlament schvaluje rozpočet a také má významné kontrolní pravomoci. Významným mezníkem v historii bylo odsouhlasení a poté provedení prvních přímých voleb do EP v roce 1979. Od této doby do posledních voleb uběhlo 30 let. Problémem, se kterým se Evropská unie dlouhodobě potýká, je nízká volební účast. Před volbami v roce 2009 proto Parlament zahájil kampaň „Jedna evropská strategie – jedno poselství“ s úsilím o vedení jednotného tažení s jednotným poselstvím o možnosti volby. Jednou z hlavních cílů byla Česká republika z důvodu velmi nízké účasti ve volbách z roku 2004.

Politické kampaně a programy jednotlivých stran především určují hlavní rozdíl mezi stranami, které získaly mandát ve volbách do EP v roce 2009 a ostatními stranami. Tímto dělícím prvkem je stabilita, kontinuita a vynaložené finanční prostředky na vedení politické kampaně.

Dvě největší politické strany, ODS a ČSSD vsadily především na silné osobnosti stran, Mirka Topolánka a Jiřího Paroubka. Jediným proevropským tématem obou stran byla Lisabonská smlouva. ODS a ČSSD jsou parlamentní strany, fungují dlouhodobě a těží z podpory významných evropských politických osobností. Sociální demokracie, dokonce více než ODS, prosazuje

v kampaních prvořadá témata, na která se jí daří přesvědčit voliče. Sama bojuje s účastí v druhořadých volbách a její voliče stmelují témata, mající přímý dopad na ekonomiku občanů. Toho využila ve volbách do zastupitelstev krajů v roce 2008, když ČSSD založila kampaň na příslibu zrušení poplatků ve zdravotnictví. Finanční částky vynaložené na kampaně před evropskými volbami, jsou jednoznačně velmi vysoké z důvodu očekávaných prvořadých voleb. ODS stejně jako ČSSD považovala volby do EP za generální zkoušku před volbami prvořadými a proto do nich investovaly maximální úsilí.

Komunistická strana stejně, jako křesťanští demokraté potvrdili svou pozici stabilních politických stran. Tyto strany těžily ze zavedenosti strany, silných lídrů a také pevného voličského elektorátu. Jejich předvolební kampaně byly dostatečně účinné pro obhájení mandátů z předešlých voleb.

Malé politické strany kandidující v evropských volbách v roce 2009 jsem rozdělila do skupiny euroskeptických stran, radikálních stran, liberálních a stran zelených. Žádná z uskupení nebyla v evropských volbách úspěšná. Výzvou k vytváření větších bloků malých politických stran se staly až výsledky voleb. Tento bod je z mého hlediska velmi důležitý. Domnívám se, že pokud by si malé politické strany tuto skutečnost uvědomily mnohem dříve a neohlížely se na evropské volby v roce 2004, byly by mnohem ochotnější ke spolupráci. Zejména liberální uskupení měla při utvoření koalic vysokou pravděpodobnost získání mandátu. Oproti zavedeným stranám, které při volbách získaly mandáty, se malé formace vyznačovaly roztříštěností a krátkým trváním, dále v případě euroskeptické formace Suverenita a Libertas.cz přílišné zaměření na jedinou osobu lídra. Především u radikálních stran také pozorujeme úplnou absenci evropských témat. Jediným uskupením, jehož program vycházel zcela z návaznosti na evropské hodnoty, bylo SNK-ED. Malé subjekty věřily, že malé úsilí po vzoru předchozích

evropských voleb v kombinaci s některým prvkem, tedy silnou osobností, masivní kampaní v případě DSZ či údernou politikou a propracovaným programem v případě stran radikálních bude dostačující podmínkou k získání mandátu. Pro úspěch strany však bylo zapotřebí více propracovat kampaň. Malých formací se před volbami objevovalo příliš mnoho a bylo velice těžké je rozlišit. Například skupina environmentálních formací, tedy Strana zelených, hnutí Zelení a tři měsíce před evropskými volbami vzniklá Demokratická strana zelených, měly nejen velmi podobné názvy, ale také podobný program. Zisky všech těchto tří uskupení byly velice nízké, u Strany zelených v důsledku vedly k rezignaci lídra SZ Martina Bursíka a postupné výrazné utlumení aktivit zbylých uskupení.

Na základě výše uvedeného tedy lze potvrdit hypotézu, pokud jsou evropské volby konané v době předpokládaného termínu do PS PČR, je evropská problematika silně potlačena, volební kampaně jsou masivní a agresivní, vynaložené finanční částky se blíží částkám na volby prvořadé a témata volebních programů u druhořadých voleb jsou z většiny prvořadá.

Dalším zmíněným prvkem analyzovaným na základě teorie voleb druhého řádu je nízká volební účast. Ta však dle zjištění ve volbách do EP nezvyšuje procento získaných hlasů malých politických stran. Důvodem je jiný počet mandátů přidělovaný na úrovni prvořadých voleb a voleb evropských. Ve volbách do PS PČR je přerozdělováno 200 poslaneckých křesel, v evropských volbách získává Česká republika pouze 22 mandátů. Z toho důvodu přes mnohem vyšší volební účast v prvořadých volbách (64,47% v roce 2006 a 62,60% v roce 2010) oproti evropským volbám (účast 28,22 %) nedošlo ke snížení počtu hlasů potřebných k získání jednoho mandátu.

Stejně jako nízká volební účast, u níž se nepotvrdil vztah k podpoře malých politických stran, není potvrzena ani teze, při níž je

pro volby druhého řádu v českém prostředí častější tzv. volba srdcem spíše než strategické hlasování. Strategické hlasování voličů v evropských volbách v ČR v roce 2009 lze posoudit srovnáním průzkumů voličů, zjišťujících preference stran do Poslanecké sněmovny z doby konání zmíněných evropských voleb. Při preferenci volby srdcem by průzkum konaný ve stejné době pro prvořadě volby prokázal vyšší podporu parlamentních či pouze velkých stran na úkor malých či ostatních stran oproti skutečným výsledkům druhořadých voleb. Tuto domněnku však průzkumy u ODS, KSČM a KDU-ČSL nepotvrdily, ukázaly nižší podporu pro volby do PS PČR než byla skutečná ve volbách do EP. Voliči nejsou příliš strategičtí při své volbě. Více se orientují na důležitost voleb a užitek své volební účasti. Tuto oblast výzkumu je dle mého názoru zapotřebí zkoumat po delší dobu z důvodu získání odstupů a dalších analýz potřebných k zajištění relevantních závěrů. Domnívám se, že voliči v evropských volbách strategicky nehlasují, k volbám se dostaví především stabilní elektorát. To může být způsobeno opět roztržitostí malých politických stran a jejich neschopností přilákat voliče k evropským volbám.

Druhořadost voleb jednoznačně v posledních volbách do EP v České republice dominovala, problematickou rovinu však tvoří volební účast, která v těchto volbách nenapomáhá malým politickým formacím. Uvažování voličů v českém politickém prostředí se příliš neřídí logikou v tom smyslu, že by občané uvažovali strategicky v prvořadých volbách a svou skutečnou preferovanou skupinu volili ve volbách druhořadých. Dle mého názoru je velmi těžké přesvědčit českého, frustrovaného voliče, že přijít k volebním urnám má smysl, natož ho nutit uvažovat logikou prospěšnou pro malé politické subjekty.

Existuje mnoho faktorů ovlivňujících postavení malých politických stran. Z tohoto důvodu by bylo dobré, podrobit tuto problematiku dalšímu komplexnějšímu studiu nejen z hlediska teorie

voleb druhého řádu, ale také ve vztahu k jiným volbám, například do zastupitelstev krajů.

Co se problematiky voleb do EP v ČR týče, věřím, že její přínos bude oceněn nejen v zahraničních studiích, ale dojde také k nárůstu zájmu ze strany českých autorů, kteří by se měli zaměřit na podrobnější popis nedostatků v kampaních malých politických stran. Většina publikací se zabývá pouze parlamentními politickými stranami, jejich kampaněmi a důsledky voleb na podporu těchto stran. Je velmi těžké získat relevantní zdroje k analýze malých politických stran a to je zřejmě důvod nedostatku literatury zabývajícími se touto problematikou.

SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Srovnání pravidel pro volby do PS PČR a EP v ČR

Tabulka 2: Vývoj počtu členů Shromáždění/Evropského parlamentu dle členských států od prvních přímých voleb 1979 do června 2009

Tabulka 3: Výsledky voleb do PS PČR v roce 2006

Tabulka 4: Výsledky voleb do EP v roce 2009

Tabulka 5: Výsledky voleb do PS PČR v roce 2010

Tabulka 6: Srovnání počtu platných hlasů největších stran v druhořadých (volby do zastupitelstev krajů a voleb do EP, obecně SOE) a prvořadých volbách (voleb do PS PČR FOE)

Tabulka 7: Přehled vynaložených financí jednotlivých stran na volební kampaně v letech 2006, 2009 a 2010 (částky jsou uvedené v Kč)

Tabulka 8: Přehled vynaložených financí politických stran na jednotlivé politické kampaně (částky jsou uvedené v Kč)

Tabulka 9: Srovnání počtu hlasů vybraných malých politických stran kandidujících do EP v roce 2009 dle skupin

Tabulka 10: Volební účast, srovnání prvořadých a druhořadých voleb

Tabulka 11: Srovnání procenta platných hlasů v prvořadých a druhořadých volbách

Tabulka 12: Souhrnné údaje o výsledcích voleb do PS PČR konaných v letech 2006 a 2010 a volbách do EP v ČR v roce 2009

Graf 1: Přehled vynaložených financí jednotlivých stran na volební kampaně v letech 2006, 2009 a 2010 (částky jsou uvedené v Kč)

Graf 2: Přehled vynaložených financí politických stran na jednotlivé politické kampaně (částky jsou uvedené v Kč)

Graf 3: Srovnání výsledků velkých politických stran kandidujících do voleb do PS PČR v letech 2006 a 2010 a do EP v roce 2009

Graf 4: Srovnání počtu hlasů malých politických stran kandidujících do voleb do PS PČR v letech 2006 a 2010 a do EP v roce 2009

Graf 5: Srovnání stran kandidujících do EP v roce 2009 a do PS v roce 2010

Graf 6: Srovnání počtu hlasů malých politických stran kandidujících ve volbách do PS PČR v roce 2006 a do EP v roce 2009

Graf 7: Volba srdcem versus strategické hlasování – průzkum agentury STEM z 5.-12. 5. 2009

Graf 8: Volba srdcem versus strategické hlasování – průzkum agentury STEM z 8.-15.6. 2009

Graf 9: Výsledky voleb do EP v roce 2009

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

BUZEK, Jerzy: Prohlášení předsedy EP Jerzyho Buzka ke vstupu Lisabonské smlouvy v platnost. In: europa.eu, http://www.europarl.europa.eu/pdf/lisbon_treaty/statement_ep_president_CS.pdf, (3. 2. 2012).

Český statistický úřad. *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11.6. - 12. 6. 2004.* <http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>, (20. 11. 2009).

Český statistický úřad. *Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 5.6. - 6.6. 2009.* <http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>, (20.11. 2009).

Rada Evropské unie. *Rozhodnutí Rady ze dne 25. června 2002 a ze dne 23. září 2002, kterým se mění Akt o volbě zastupitelů v Evropském parlamentu ve všeobecných a přímých volbách.* http://senat.cz/evropa/legisleu/X_32002D0772_CS.doc, (21. 11. 2009).

Jednotný evropský akt. Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1986.

Number of Members per Member State. In: europa.eu, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/0005bfbc6b/Number-of-Members-per-Member-State.html> (1. 2. 2012).

Parliament all set for enlargement. In: europa.eu, <http://www.europarl.europa.eu/highlights/en/302.html> (1. 2. 2012).

Politické spektrum České televize. In: www.ceskatelevize.cz, 2. 5. 2009 <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10116287760-politicke-spektrum/209452801340018/video/>, (5. 3. 2012.).

Program VV. In: oficiální internetové stránky Věcí veřejných, <http://www.veciverejne.cz/program-vv-zahranicni-politika.html>, (4. 2. 2012).

Předvolební spot Balbínovy poetické strany pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.

Předvolební spoty Evropské demokratické strany pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.

Předvolební spot hnutí Starostové a Nezávislí – Vaše Alternativa pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.

Předvolební spoty KDU-ČSL pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.

Předvolební spoty KSČM pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.

Předvolební spoty Liberalove.cz pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.

Předvolební spoty ODS k volbám do EP vysílané na programu České televize, archiv autorky.

Předvolební spot Strany zelených pro volby do EP v roce 2009 vysílaný na programu České televize, archiv autorky.

Předvolební spot SSO volby do EP v roce 2009 vysílaný na programu České televize, archiv autorky

Předvolební spot strany Libertas.cz pro volby do EP v roce 2009 vysílaný na programu České televize, archiv autorky.

SNK Evropští demokraté. In: Oficiální stránky strany www.snked.cz, <http://www.snked.cz/o-nas.html>, (20. 2. 2012).

Předvolební spoty strany SPR-RSČ pro volby do EP v roce 2009 vysílané na programu České televize, archiv autorky.

STEM – preference politických stran - červen 2009. In: stem.cz <http://www.stem.cz/clanek/1830>, (8. 2. 2012).

STEM – preference politických stran - květen 2009. In: stem.cz, <http://www.stem.cz/clanek/1808>, (8. 2. 2012).

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 3. 2009, čj. Pst 1/2008, http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2008/0001_0Pst_0800066A_prevedeno.pdf, (8. 2. 2012).

Smlouva o Evropské unii ve znění Smlouvy o Evropského hospodářském společenství, čl. 138, Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1993.

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (ve znění Římských smuv), článek 137-144. Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1958.

Treaty constituting the European Coal and Steel Community and connected documents. Článek 20-25. Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1952, <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>.

Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European union, the Treaties establishing the European Communities and Certain Related Acts. čl. 138 Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 1997.

Treaty of Nice amending the Treaty on European union, the Treaties establishing the European Communities and Certain related acts. Luxembourg, Publishing Services of the European Communities 2001.

Úplný text nálezu Pl. ÚS 27/09 včetně odlišných stanovisek ze dne 10. září 2009. In: usoud.cz, <http://www.usoud.cz/scripts/detail.php?id=753>, (5. 7. 2011).

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 11. - 12. 6. 2004. In: volby.cz, <http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>, (3. 11. 2011).

Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky ve dnech 5. 6. - 6. 6. 2009. In: volby.cz, <http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>, (3. 11. 2011).

Výroční zpráva o financování ČSSD, archiv autorky.

Výroční zpráva o financování KDU-ČSL, archiv autorky.

Výroční zpráva o financování KSČM, archiv autorky.

Výroční zpráva o financování ODS, archiv autorky.

Výroční zpráva o financování SZ, archiv autorky.

Výroční zpráva o financování TOP09, archiv autorky.

Zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů.

Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Zpráva o volbě členů Evropského parlamentu (akt z roku 1976 ve znění rozhodnutí 2002/772/ES, Euratom) a o účasti občanů Evropské unie ve volbách do Evropského parlamentu v členském

státě bydliště (směrnice 93/109/ES). Brusel, Evropská komise 27.
10. 2010, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0605:cs:HTML> (3. 2. 2012).

LITERATURA

AUERS, Daunis: European elections in eight new EU member states. *Electoral Studies*, 24, 2005, s. 741-784.

BALÍK, Stanislav (ed.): *Volby do poslanecké sněmovny 2010*. Brno, CDK 2010, 278 s.

BLAIS, André: *To Vote or Not to Vote. The Merits and Limit of Rational Choice Theory*. Pittsburg, University of Pittsburg 2000, s. 12-14.

BRADOVÁ, Eva: *Od lokálních mítinků k politickému marketingu. Teorie a vývoj politické komunikace a volebních kampaní*. Brno, Masarykova univerzita - Mezinárodní politologický ústav 2005, 106 s.

BURSÍK, Martin: *Martin Bursík rezignoval na funkci předsedy SZ*. In: oficiální internetové stránky Strany zelených www.stranzelenych.cz, <http://strana.zeleni.cz/13357/clanek/martin-bursik-rezignoval-na-funkci-predsedy-sz/>, (4. 3. 2012).

CLARK, Nick – ROHRSCHEIDER, Robert: *Second-Order Elections versus First-Order Thinking: How Voters Perceive the Representation Process in a Multi-Layered System of Governance*. *European Integration*, 31, 2009, č. 5, s. 660.

ČT nebude vysílat spot Národní strany a podá trestní oznámení. In: [ceskatelevize.cz](http://www.ceskatelevize.cz), <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media-a-technologie/55374-ct-nebude-vysilat-spot-narodni-strany-a-poda-trestni-oznameni/>, (2. 2. 2012).

ČTK: ČSSD získala na předvolební kampaň až 90% slevu. In: www.tyden.cz, 26. 4. 2011,

http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/cssd-ziskala-na-predvolebni-kampan-az-90-slevu_200052.html (1. 2. 2012).

ČTK: *Účet za volby: strany utratily 750 milionů.* In: [aktuálně.centrum.cz](http://aktualne.centrum.cz), 30. 3. 2007, <http://aktualne.centrum.cz/domaci/politika/clanek.phtml?id=391480>, (11. 2. 2012).

ČTK: Ústavní soud potvrdil Vladimíru Železnému podmínku za krácení daně. In: www.idnes.cz, 14. 11. 2011, http://zpravy.idnes.cz/ustavni-soud-potvrdil-vladimiru-zeleznemu-podminku-za-kraceni-dani-1gm-/krimi.aspx?c=A111114_163005_krimi_cen, (7. 2. 2012).

ČTK: Volební kampaň ČSSD do EU se prodražila, o 20 milionů. In: [lidovky.cz](http://www.lidovky.cz), http://www.lidovky.cz/volebni-kampan-cssd-do-eu-se-prodrazila-o-20-milionu-fss-/ln_domov.asp?c=A090808_090807_ln_domov_pks, (2. 2. 2012).

DOČKAL, Vít - KANIOK, Petr - ZÁVEŠICKÝ., Jan: Evropský parlament. Brno, Mezinárodní politologický ústav 2007, 174 s.

DOSTÁL, Vít: Volby do Evropského parlamentu v České republice a jejich důsledky pro stranický systém. In: [amo.cz](http://www.amo.cz), 28. 6. 2009, <http://www.amo.cz/publikace/volby-do-evropskeho-parlamentu-v-ceske-republice-a-jejich-dusledky-pro-stranicky-system.html>, (3. 3. 2012).

DRULÁK, Petr: *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích.* Praha, Portál 2008, 256 s.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra: Zaostřeno na téma měsíce. Evropské noviny. 6, č. 6, 2009, s. 3.

EIBL, Otto: *Krajské volby 2008*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2009, 176 s.

EIJK, Cees Van Der – FRANKLIN, Mark – BRUG, Wouter Van Der: *The Economy and the Vote: Economic Conditions and Elections in Fifteen Countries*. Cambridge University Press 2007, 244 s.

EIJK, Cees Van Der – FRANKLIN, Mark – MARSH, Michael: *What Voters Teach Us About Europe-Wide Elections: What Europe-Wide Elections Teach Us About Voters*. Electoral Studies, 15, 1996, č. 2, s.50.

Eurobarometr č. 69, převzato z HOKOVSKÝ, Radko: Volby do Evropského parlamentu: co mohu změnit? Praha, Evropské hodnoty o.s. 2008, s. 10.

Evropské volby v roce 2009 Eurobarometr Evropského parlamentu 69.2, jaro 2008. In: oficiální internetové stránky Evropského parlamentu, [www.europarl.europa.eu,http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/EB69.2_Europeans_elections2009/EB69.2_synthese_analytiq ue_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/EB69.2_Europeans_elections2009/EB69.2_synthese_analytiq ue_cs.pdf), (4. 2. 2012).

FIALA, Petr – SCHUBERT, Klaus: *Moderní analýzy politiky*. Brno, Barrister & Principal 2000, 170 s.

HAVLÍK, Vlastimil: *České politické strany a evropská integrace. Evropeizace, evropanství, euroskepticismus?* Brno, Mezinárodní politologický ústav 2009, 200 s.

HAVLÍK, Vlastimil - KANIOK, Petr (eds.): *Euroskepticismus a země střední a východní Evropy*. Brno, Masarykova Univerzita a Mezinárodní politologický ústav 2006, 119 s.

HOKOVSKÝ, Radko: *Volby do Evropského parlamentu: co mohu změnit?* Praha, Evropské hodnoty o.s. 2008, 131 s.

How EU decision are made. In: europa.eu, http://europa.eu/about-eu/basic-information/decision-making/procedures/index_en.htm, (17. 12. 2011).

JABLOŇSKI, Andrzej: *Politický marketing, úvod do teorie a praxe.* Brno, Barrister & Principal s.r.o. 2006, 195 s.

JELÍNEK, Lukáš: *Kampaň před evropskými volbami - chaos, agrese a programové těkání.* In: nasipolitici.cz, <http://www.nasipolitici.cz/cs/komentare-tydne/638-lukas-jelinek-kampan-pred-evropskymi-volbami-chaos-agrese-a-programove-tekani>, (5. 2. 2012).

JORDAN, Andrew – SCHOUT, Adriaan: *The Coordination of the European Union Exploring the Capacities of Networked Governance.* Oxford, Oxford University Press 2006, 336 s.

Kdo jsme, Suverenita, Strana na obranu zájmů České republiky a jejích občanů. In: Oficiální internetové stránky strany www.suverenita.cz, <http://historie.suverenita.cz/kdo-jsme/historie> (2. 3. 2012).

KLÍMA, Michal – OUTLÝ, Jan: *Volby do Evropského parlamentu 2009.* Plzeň, Aleš Čeněk s.r.o. 2010, 128 s.

KOEPKE, Jason - RINGE, Nils: The Second-Order Election Model in an Enlarged Europe. *European Union Politics*, 7, c. 3, s. 321-346.

Komise kritizuje Nizozemí za zveřejnění výsledků voleb. In: [euroskop.cz](http://www.euroskop.cz), <http://www.euroskop.cz/8629/12359/clanek/komise-kritizuje-nizozemi-za-zverejneni-vysledku-voleb/>, (2. 3. 2012).

KOPECKÝ, Josef: Libertas.cz má na plakátech hrubky, přitom s EU válčí o národní zájmy. In: www.idnes.cz, 14. 10. 2009, <http://zpravy.idnes.cz/libertas-cz-ma-na-plakatech-hrubky-pritom-s->

eu-valci-o-narodni-zajmy-1f7-

/domaci.aspx?c=A090513_220227_domaci_anv, (5. 2. 2012).

KOPECKÝ, Josef: Zubová visí všude. Díky milionům od muže, který „nerozdýchal“ Bursíka. In: www.idnes.cz, 12. 5. 2009, <http://zpravy.idnes.cz/zubova-visi-vsude-diky-milionum-od-muze-ktery-nerozdychal-bursika-1dr->

/domaci.aspx?c=A090512_072932_domaci_kot, (2. 2. 2011).

KOUŘIL, Vít: Zelené hnutí si nemůže dovolit být roztržštěné (rozhovor s Ondřejem Liškou). In: Společensko-ekologický časopis Sedmá generace, č. 4, 2009.

Liberálové.cz kvůli soudkyni zveřejnili mobilní číslo na Ratha. In: [idnes.cz](http://www.idnes.cz), 12. 4. 2009, <http://zpravy.idnes.cz/liberalove-cz-kvuli-soudkyni-zverejnili-mobilni-cislo-na-ratha-ps2->

/domaci.aspx?c=A090412_171006_domaci_abr, (18. 2. 2012).

LINEK, Lukáš – OUTLÝ, Jan: Volby do Evropského parlamentu. Praha, Sociologický ústav AV ČR 2004, 314 s.

LINEK, Lukáš: Volby do Evropského parlamentu 2004 – analýza volební účasti a stranické podpory v České republice. Sociologický ústav AV ČR. <http://studie.soc.cas.cz/index.php3?lang=cze&shw=245>, (5. 3. 2012).

LINEK, Lukáš: Zhodnocení valenční teorie volebního chování na základě otevřených otázek ohledně důvodů volební neúčasti. Naše společnost, časopis Centra pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, 8, 2010, č. 2, s. 11-20.

Lisabonská smlouva. In: [mvcr.cz](http://www.mvcr.cz), <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-lisabonska-smlouva.aspx>, (5. 2. 2012).

MAREŠ, Miroslav – VEJVODOVÁ, Petra: Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany. In: www.reter.cz, <http://www.rexter.cz/wp-content/issues/2010/02/rexter-2.pdf>, (8. 2. 2012).

MATUŠKOVÁ, Anna: Politický marketing a české politické strany, Volební kampaně v roce 2006. Brno, Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity 2006, 174 s.

MLEJNEK, Josef: Zaostřeno na téma měsíce. Evropské noviny. 6, 2009, č. 6, s. 3.

Komise kritizuje Nizozemí za zveřejnění výsledků voleb, <http://www.euroskop.cz/8629/12359/clanek/komise-kritizuje-nizozemi-za-zverejneni-vysledku-voleb/>, (2.3.2012).

NORDSIECK, Wolfram: Parties and Elections. European Union. Parties and elections in Europe, <http://www.parties-andelections.de/eu2.html>, (21. 11. 2009).

Number of Members per Member State, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/0005bfbc6b/Number-of-Members-per-Member-State.html> (1. 2. 2012).

OUTLÝ, Jan: Vybrané otázky volebního systému do Evropského parlamentu. In: VÍT, Karel (ed.): Evropské perspektivy I. Evropská unie v roce konsolidace. Hradec Králové, Regionální evropské informační středisko Hradec Králové a Centrum pro evropskou integrační politiku FHS UHK 2006, s. 35-54.

PATROVSKÁ, Dominika: Volby do EP: Demokratická Strana Zelených chce omezit kamiony. In: www.ekolist.cz, 23. 5. 2009, <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/volby-do-ep-demokraticka-strana-zelenych-chce-omezit-kamiony>, (2. 2. 2012).

Předvolební kampaň Evropského parlamentu: Možnost volby. In: euractiv.com, 18. 3. 2009, <http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/predvolebni-kampan-evropskeho-parlamentu-moznost-volby-005750>, (12. 2. 2012).

REIF, Karlheinz – SCHMITT, Hermann: *Nine national second order elections.* European Journal of Political Research. 8, 1980, č. 1, s. 3-44.

SCHMITT, Hermann: *Introduction.* European Integration, 31, 1980, č. 5, September, s. 526-527.

SCHMITT, Hermann: *The European Parliament Elections of June 2004: Still Second-Order?* West European Politics, 28, 2005, č. 3, s. 651-653.

Smlouvy a evropský parlament. In: europa.eu, <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00b82c7869/Smlouvy-a-Evropsk%C3%BD-parlament.html> (3. 2. 2012).

SNK Evropští demokraté. In: Oficiální stránky strany www.snked.cz, <http://www.snked.cz/o-nas.html>, (20. 2. 2012).

STOCKEMER, Daniel: *2012 Citizens' support for the European Union and participation in EUropean Parliament elections.* European Union Politics, 13, 2012, č. 1, s. 26-46.

ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina – KOLÁŘ, Petr: LN: Železný založil hnutí Libertas.cz. 20. 1. 2010, Lidové noviny, http://www.lidovky.cz/ln-zelezny-zalozil-hnuti-libertas-cz-dw0-/ln_domov.asp?c=A090120_181854_In_domov_mel, (5. 2. 2012).

ŠARADÍN, Pavel (ed.): *Evropské volby v postkomunistických zemích.* Olomouc, Periplum 2007, 183 s.

ŠARADÍN, Pavel: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2008, 161 s.

ŠARADÍN, Pavel a kol.: *Volby do Evropského parlamentu*. Olomouc, PERIPLUM 2005, 320 s.

Většina lidí nyní se vstupem České republiky do Evropské unie souhlasí. In: factum.cz, 26. 5. 2004, http://www.factum.cz/88_vetsina-lidi-nyni-se-vstupem-ceske-republiky-do-evropske-unie-souhlasí, (3. 2. 2012).

VODIČKA, Karel – CABADA, Ladislav: *Politický systém České republiky*. Praha, Portál 2007, s. 216.

Začínají se vysílat volební spoty. In: ceskatelevize.cz, <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/media-a-technologie/55264-zacinaji-se-vysilat-volebni-spoty/>, (2. 12. 2011).

ŽEŽULKOVÁ, Věra: *Pomoc při volbách je úkolem všech napříč celou stranou*. In: kscmfrenstat.estranky.cz, http://www.kscmfrenstat.estranky.cz/clanky/politika-a-postoje-kscm/zezulkova_-pomoc-pri-volbach-je-ukol-vsech-napric-celou-stranou.html, (7. 12. 2011).

ABSTRAKT

Volby do Evropského parlamentu v České republice v roce 2009: velká šance pro malé politické strany?

(komparace voleb do Evropského parlamentu v České republice v roce 2009 z pohledu teorie voleb druhého řádu s volbami do Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky v roce 2006)

Práce usilovala o analýzu evropských voleb v ČR v roce 2009 v kontextu voleb do PS PČR v letech 2006, 2010 a objasnění neúspěchu menších politických stran. Touto analýzou byla zároveň ověřována platnost teorie voleb druhého řádu.

Volby do Evropského parlamentu se doposud v České republice konaly pouze dvakrát, a to v letech 2004 a 2009. Ve druhých volbách mandát obhájily pouze čtyři parlamentní strany. Přes velká očekávání žádná z dalších politických stran nezískala jediný mandát. Dle mého názoru měly menší strany velké šance získat mandát, avšak jejich nejednota a vyhraněnost lídrů stran vzala za své.

Na základě stanoveného tématu jsem se zaměřila na popis situace vedoucí k porozumění zkoumaného fenoménu v kontextu, do něhož byl zasazen. Dále jsem použila empiricko-analytický přístup. Na začátku výzkumu jsem provedla klasifikaci a typologizaci politických stran. Diplomová práce byla rozdělena do pěti kapitol. Nejprve jsem nastínila teorii voleb druhého řádu a dále se zabývala rozšiřováním pravomocí Evropského parlamentu. Tyto první dvě kapitoly měly za cíl teoreticky ukotvit danou problematiku. Třetí kapitola analyzovala volební programy a kampaně politických stran do Poslanecké sněmovny PČR v letech 2006 a 2010 voleb do EP v roce 2009. Poslední dvě kapitoly zkoumaly příčiny nízké volební účasti ve volbách a výsledky voleb.

ABSTRACT

European election held in 2009 in the Czech Republic: the big chance for small parties?

(the Comparison of European Parliament election held in 2009 in the Czech Republic in view of the theory of second order elections with the election to the House of Deputies in Czech Republic in 2006 and 2010)

The Master thesis deals with the analyse the European Parliament elections held in the Czech Republic in 2009 in the context of the elections to the House of Deputies in Czech Republic in 2006 and 2010, and the clarification of the failure of smaller political parties. This analysis also verifies the validity of the theory of second-order elections.

Elections to the European Parliament so far in the Czech Republic were held only twice, in 2004 and 2009. In the second elections, mandate continues to be the only four parliamentary parties. Despite high expectations, none of the other political parties to obtain the sole mandate. In my point of view, the smaller parties should have great chance to get a mandate, but their disunity and definitiv of leaders of the parties was the reason of the failure.

On the basis of a given topic, I focused on the description of the situation leading to the understanding of the phenomenon in the context into which it was planted. I also used the empiritic-analytical approach. At the beginning of the research I classified small political parties. The thesis was divided into five chapters. The first charter outlined the theory of second-order elections and the expansion of the authority of the European Parliament. The third chapter analyses the electoral programs and campaigns of the political parties in analyzed elections. The last two chapters examine the causes of the low turnout in the elections and the results of the elections.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Marie Luková
Katedra:	Politologie a evropských studií
Vedoucí práce:	Doc. Mgr. Pavel Saradín, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Volby do Evropského parlamentu v České republice v roce 2009: velká šance pro malé politické strany? (komparace voleb do Evropského parlamentu v České republice v roce 2009 z pohledu teorie voleb druhého řádu s volbami do Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky v roce 2006 a 2010)
Název v angličtině:	European election held in 2009 in the Czech Republic: the big chance for small parties? (the Comparison of European Parliament election held in 2009 in the Czech Republic in view of the theory of second order elections with the election to the House of Deputies in Czech Republic in 2006 and 2010)
Anotace práce:	Volby do Evropského parlamentu se doposud v České republice konaly pouze dvakrát, a to v letech 2004 a 2009. Ve druhých volbách mandát obhájily pouze čtyři parlamentní strany. Přes velká očekávání žádná z dalších politických stran nezískala jediný mandát. Mnohé analýzy voleb do Evropského parlamentu poukazují na to, že malé politické strany jsou často mnohem úspěšnější v evropských než v národních volbách. Pokud však detailněji zkoumáme výsledky v České republice, předvolební průzkumy a zároveň volební kampaň, která volbám v roce 2009 předcházela, nelze se výsledku příliš divit. Dle mého názoru měly menší strany velké šance získat mandát, avšak jejich nejednota a vyhraněnost lídrů stran vzala za své.
Klíčová slova:	Evropský parlament, volby do Evropského parlamentu v České republice 2009, malé politické strany, teorie voleb druhého řádu
Anotace v angličtině:	Elections to the European Parliament so far in the Czech Republic were held only twice, in 2004 and 2009. In the second election

	<p>mandate continues to be the only four parliamentary parties. Despite high expectations, none of the other political parties to obtain the mandate. Many of the analysis of the elections to the European Parliament pointed out that small political parties are often much more successful in Europe than in national elections. However, if we examine the results in more detail in the Czech Republic, the polls and the campaign that preceded the elections in 2009, reasons could not surprise us. In my point of view, the smaller parties should have great chance to get a mandate, but their disunity and definitiv of leaders of the parties was the reason of the silure</p>
Klíčová slova v angličtině:	European parliament, European election in Czech republic in 2009, small parties, second order elections theory
Přílohy v práci:	-
Rozsah práce:	146 322 znaků (včetně mezer)
Jazyk práce:	český jazyk